

1973
BALANDIS
Nr. 4

KARYS

KARYS

1973
Nr. 4 (1491)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redakatoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOŲĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

P. Jurkus	viršelis
P. Dirkis — Velykos	109
P. Būtėnas — Gintaro šneka	110
A. Budreckis — Lietuviai Savanoriai Amerikos Revoliucijoje	116
S. Trinkas — Nuotykių bėgant nuo bolševikų	119
O. Urbonas — Anglų generolo sulaikymas	126
P. Rimša — Sudiev gusarų pulkui	128
Gen. V. Grigaliūnas - Glovackis — Autobiografija	129
Tremties Trimitas	136
Šaulė Tremtyje	140
Karinės Žinios	143

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasilūnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1491)

BALANDIS - APRIL

1973

VELYKOS

POV. DIRKIS

Su atbundančia gamta, su ateinančiu pavasariu švenčiame Velykų didingą šventę — Kristaus prisikėlimą. Velykos yra Didysis Stebuklas, kuris ir mūsų tėvynėje Lietuvoje sutapdavo su gamtos prisikėlimu — pavasariu.

Velykos, lietuvių krikščionio akimis žiūrint, yra ne vien Kristaus iš numirusių prisikėlimo šventė, bet ir visų dvasinio prisikėlimo šventė, brangi kiekvienam iš mūsų.

Nors Golgotos kalne įvykusi tragedija buvo klaiki ir kruvina, tačiau jos finalas — Velykų rytas, Kristaus iš mirties prisikėlimas, buvo skaidrus.

Velykos duoda viltį ir Kristaus Bažnyčios ir lietuvių tautos pergalei prieš priespaudėjus. Nes ši šventė ir yra pergalė gėrio prieš blogį

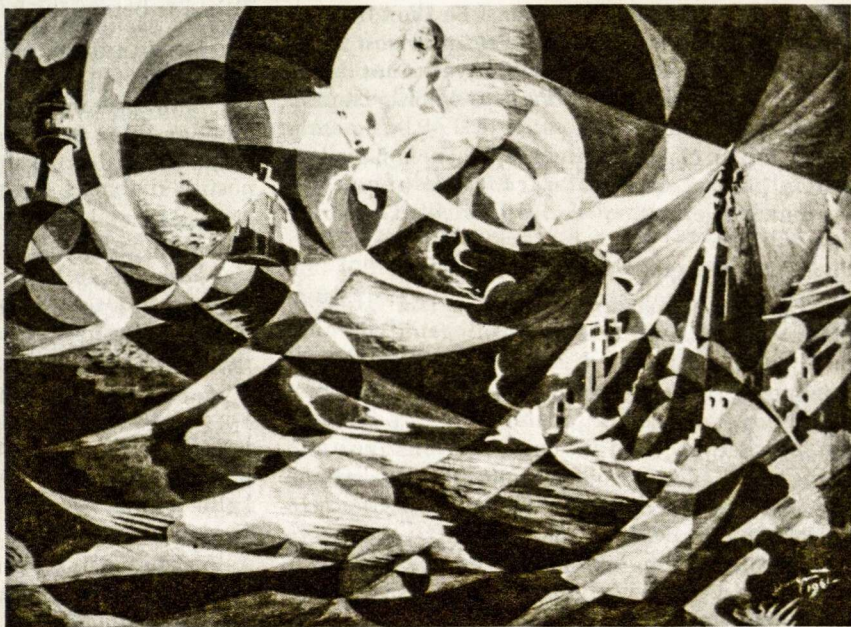
ir tiesos prieš melą, taip pat pergalė laisvės prieš vergiją.

Šiandien Lietuva dar tebėra pavergta. Ant jos kūno užverstas priespaudos ir vergijos akmuo. Jos vaikai išblaškyti po platųjį pasaulį. Sibiro ir Altajaus tyruose mūsų broliai ir seserys tebevargsta ištremti prieš 30 metų. O grįžusiems nebėra nei pastogės, nei pasitikėjimo ir varžomas duonos kasnio užsidirbimas.

Nors jiems yra griežtai uždrausta Prisikėlimo Dieną švęsti, bet jie šventai tiki, kad tiesa, anksčiau ar vėliau, laimės didžia pergalė ir kad Lietuvių tauta susilauks prisikėlimo iš vergijos.

Kovojančiai lietuvių tautai Velykos yra tapusios siekiamo tautinio triumfo simboliu. Ji žino, kad lygiai kaip milijonai žmonių per Velykas gieda džiaugsmingą Alleliuja, taip ir jai, po ilgų sunkios kovos metų, ateis diena, kai tautos taurieji vaikai šauks džiaugsmingą lietuvišką Alleliuja!

Atnaujinkime savo širdyse tvirtą tikėjimą į mūsų tėvynės Lietuvos prisikėlimą iš komunistų vergijos pančių.

Jurgis Juodis,
Antrasis Lietuvos
prisikėlimas

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. KLEVIČO
BIBLIOTEKA

GINTARO ŠNEKA

PETRAS BŪTĖNAS

Gintaras apie save labai daug kalba šneka, ir tai gerai. Pirmiausia, apie tolimiausiuose laikuose gintaro atsiradimą ir anų laikų botanikos bei zoologijos (vabzdžių) atstovų jame išlikimą šiems laikams ir ateičiai galima bent kiek suvokti iš, tiesa, gana pašykštėtų žinių (datose yra riktų, ir todėl reiktų pasirinkti tikslių žinių arba iš kitokių gerų enciklopedijų, arba iš specialiųjų leidinių): LE. II. 113 p., kur yra Baltijos jūros visos fazės, o pagrindinės — Joldijos jūra (Yoldia. LE. IX.444), Ankilo jūra (Ancyclus ežeras. LE. I.161) ir Litorinos jūra (LE. XVI. 299-300). Čia bus rasta, kada kurie mūsų šalies augalai — medžiai, miškai augo, kurie kada medžiai žmonėms gintarą paliko, kurių pavadinimų tie įvairūs medžiai (baltų protėvynės ir kartu tėvynės reikalui dar žr. ir P. Joniko, Lietuvių kalbos istorija. Chicago. 1952 m. 25-26 p.) ir kada kaip atsirado mūsų šalies nuostabiosios marės: Aist+marės, o dabar jos Ais+marės; Marės — Kurš+marės, Tuos+marės ir visos kitos Baltijos jūros pat pajūrio marės — ežerai, taip pat reikalingos aisčių-baltų istorijai ir etnografijai; Marios ir jūrės, — Bg. II. 266-276 p. ir dėl visko, nors ir nepilną, kromanjono rasės aprašą: Cro-Magnon. LE. IV. 116 p. Su šiuo viskuo reikia pradėti ir Prūsos, visos Mažosios Lietuvos, Lietuvos Žemaitijos vakarinės dalies, Kuršo, Po-mer-an-ij-os “Pa-mar-io”... istorinį-etnografinį tyrinėjimą.

O toliau čia kalbėsimes apie šnekųjų kalbų gintarą, gerokai aisčių-baltų ir Lietuvos senų senovės mums atveriantį.

GINTARO PAVADINIMAI

Lietuvių žemaičių **giñtaras** 3b (Bg. II. 390), **gint-ar-as**, šakninė tvirtagalė priegaidė, o augštaičių **gintāras** 2 (Bg. I. 401, II. 390), **gint-ār-as**, priesaginė tvirtagalė priegaidė. Abi žodžio lytys yra pilnos ir senos, bet šakninio kirčio žodinė lytis yra juo senesnė, o tai ji yra, ir net dominuoja, lietuvių tautos ploto visoje plačioje ilgoje vakarinėje dalyje. O toliau stebėjime **gintaro** lytis ir kirčio vietą (šaknyje) ir kitose baltų kalbose;

Prūsų **gintaran**, šakninio kirčio **gint-ar-an** neutrum, t. y. niekatrosios giminės, kurią iš baltų kalbų šeimos, žymu, teturi prūsų ir, greičiausia, sū-

duvių-jotvingų (žr. juos žemiau) kalbos. Lot. **gent-ar-um** (Bg. III. 150-151) neutrum, betgi bus iš kamienu baltų **gint-ar-**, nes, mat, tai tik lotyniškuose, ar šiaip senesniuose raštuose, o patys lotynai-italikai **gintaro** žodžio, toli nuo gintaringosios Baltijos jūros gyvendami, neturėjo, ir žr. žemiau;

Sūdų-sūduvių-sūdynų 1551 metais **Gentarn** “der Boernstein, genitum terra” (Bg. III. 151 p. par. 117), kamienu **gentar-** bus iš **gint-ar-** iš šakninio kirčio, o galūninis priebalsis **n** bus galėjęs išlikti iš neutrum galūnės **-an**, kaip ir prūsų: **gentaran** iš **gintar-an**. O prūsai ir sūduviai-jotvingai yra vakariečiai baltai. Tiesa, kuršių kalba buvo irgi vakariečių baltų, ilgainiui pėrėjusi į rytiečių baltų (lietuvių ir latgalių - latvių) kalbą, ir todėl kuršių kalba, kaip ir lietuvių bei latgalių — latvių kalbos, neutrum-niekatrosios giminės neturi. Tai svarbu išmanyti ir visos Mažosios Lietuvos tyrinėtojams istoriškai-etnografiškai;

Kuršių **dziñtars**, arba **dziñters** “gintaras” (Bg. I, 23, III. 168;), **dzint-ar-s** ir **dzint-er-s**, abejur šakninė tvirtagalė priegaidė, o priesagos dvi: įprastinė baltiškoji **-ar-** ir ypač kuršiškoji **-er-**, kuri randama yra Kuršo žemės neviename vietovardyje, bet ji pasitaiko ir Prūsijoje, ir dėl to ji iš dalies pravarti ir M. Lietuvos tyrinėjimams. Dėl minkštojo priebalsio **g** pavirtimo afrikatu-jungtiniu priebalsiu **dz** žr. žemiau latvių kalbą. Betgi kuršių kalbos nosinis dvibalsis **-in-** sveikas yra išlikęs, kaip prūsų, jotvingų-sūduvių-dainuvių ir lietuvių kalbose, ir šitoks atvejas liudija šių visų keturių tautų artimą ir betarpišką kaimynystę nuo seno;

Latvių (d)zytars (Bg. I. 23, 234, 390, III. 179, 180, 842, 863), kur a) šakninis kirtis, kaip ir kuršių, lietuvių žemaičių, prūsų ir, tikriausiai, sūduvių-jotvingų; b) iš minkštojo priebalsio **g** yra atsiradusi afrikata **dz** (d+z), kaip ir kuršių kalboje; c) baltų nosinis dvibalsis **-in-** pavirto į vienbalsį **y**, kaip ir kituose latvių kalbos žodžiuose, betgi latvių tauta iš senovinių laikų vistiek tebėra tiesioginė ir betarpiškoji kaimynė su lietuvių tauta, tik istorijoje yra atsidūrusi kitose geopolitinėse sąlygose, jos kalbą nuolat veikusiose, ir tai atsitiktai jau už baltų teritorijos ribų; d) o žodžio galūnė, kaip ir kuršių kalboje, aptrumpėjo, kaip ji žodžiuose aptrumpėjusi yra ir lietuvių kalbos ypač augštaičių šnektose palatvėje. Matome, kad latvių kalba savo fonetiniais-garsiniais naujumais yra pralenkusi ir visas kitas baltų kalbas. — Bet E. Turkina, Latviešu-angliu vārdnyca. Ryga. 1963 m., kaip dabar ir kiti latvių kalbos žodynai, ar Arnoldo Spekkės raštai, rašo jau su dvibalsiu **-in-**: **dzintars**, kaip ir kuršių kalboje — tiesiog iš **giñtaras**;

Rusų *jantār* "gintaras" su graviu priesagoje, taigi balsis *a* trumpas, nors jis ir kirčiuotinis, ir žr. "Gintaro liudijimas" skirsnį;

Vokiečių *der Boernstein* (Bg. III. 151 p. §117), dabar *der Bernstein* "gintaras" (Bg. II. 390, III. 241), *Ber-n+stein*, ir tai yra kur kas naujesnis, net dvisandis žodis už baltų *gintaro* žodį. Bet rytiečiai germanai, pirmučiausia jų gotai [Iš aisčių-baltų giminės tautų žilojoje senovėje, pradedant nuo V-IV amžiaus prieš Kr. (nuo istorijos tėvo Herodoto laikų. PB.) ir baigiant III amžiumi po Kr. (tada gotai iš pavyslio Pabaltijo išsidangino į Balkanų ir jų kaimynsčių pusę. PB) susisiekti su rytiečiais germanais (gotais) vienu tikrai prūsų — Pavysslyje ties Vyslos žiotimis ir Paaismaryje. Gotų tautos kultūrinių santykių su prūsais būta silpnėsių nei su slavėnais (Bg. II. 96).] yra vartoję *glaesum* neutrum, I amžiuje po Kr. romėnų istoriko Plinijaus Vyresniojo (23-79 m.) jį liudijamą esant germanų žodį (Plinijus XXXVII. 42 p.; Bg. III. 191 p.), lot *glēsūm* neutrum "gintaras", taip pat I amžiuje po Kr. romėnų istoriko Tacito (50-116 m.) *Germania*. 45 p., Plinijaus 37, 42 p., irgi pasiskolintas panašuoju latvių *glysis* "Bernstein" (Bg. III. 241), — abiem istorikams pranešant, kad tas *gintaras* gaunamas yra aisčių-baltų Baltijos pajūryje. Tas lat. *glysis* "gintaras" bus latvių pasiskolintas iš tarpininkų prūsų, kurie susisieki su rytiniais germanais pavysslyje, o latviai ne; lietuviai *glysio* neturi pasiskolinto, teturėdami vien *gintaro* žodį. Apie antikos visokių autorių ir patį *gintaro* produktą žr. LE. VII. 259-264 p.; Latvijos atstovo ministerio Vašingtone Arnolds Spekke, Senie dzintara celi un Austram-Baltijas geografiskā atklāšana. Stokholmas. 1956 m., kur ir atitinkamų žemėlapių, iš kurių vienas "Gintaro prekybos keliai" bus pakartotas ir LE. VII. 264 p., tik be šaltinio;

Lenkų *bursztyn*, *bur+štn-* iš vok. *Boer-n+stein* "gintaras", o dėl antrojo sando *sztyn-* ir *stein-* "akmuo" Prūsos vietovardžiuose plg.: a) vok. *All-en+stein* mst., o lenk.-vok. *Olsztyn*, *OI+štn-* — "Alenšteinas I, ne kažkieno pramanytas negalimas Alšėnai I, Alš-ėn-ai, nes tokio vietovardžio čia nebuvo, nėra ir nereikia", kur vok. *All-* ir lenkų *OI-* yra iš baltų šaknies *Al-n-* su pošakniu *n*, ir ten teka prieclinė *Al-n-à* 4 upė; b) vok. *Bischof+stein* bžk. "nelyginant — vyskupo akmenė", o lenk.-vok. *Biszynek* "Bišofšteinas I" kontrakcijos paliesto žodžio mažiškinė lytis kamieno *Bi+štn-ek-*; c) vok. *Bart-en+stein*, lenk.-vok. *Bartoszyce*, *Bart-osz-yc-e*, lenkams veik išvengus to vok. *stein-*, o A. Salio Vardyne 1956 m. liet.-vok. *Barštynas* I, *Bar+štn-as* kontrakcijos iš *Bart+stein-* "nelyginant — bartų (tautovardis, sritinis pavadinimas) ak-

menė"; d) ir t.t. Mažajoje Lietuvoje sudėtinių vietovardžių su antraisiais sandais vok. *stein-* bei lenk. *sztyn-* ir vok. *burg-* bei lenk. *bork-* (žr. "Alimas" skyrių) kaž ar pasitaiko iš senesniųjų laikų, ir tai pravartu žinoti M. Lietuvos ir Prūsos tyrinėtojams istoriniu-etnografiniu metodu. Tiedu antrieji sandai rodo, kad Prūsijoje, lot. Prussia, vok. Preussen, į pietus bei pietvakarius nuo visos M. Lietuvos, taigi gryoje Prūsijoje vokietinės ordininės įtakos tikrai didesnės būta, negu pačioje visoje M. Lietuvoje, kur vyravo sen. Lietuvos valstybės ir kartu čiabuvių lietuvininkų-lietuvių įvairi įtaka. — Lietuvos Žiemgaloje Mūšos baseine prieš 76 metus ir dar kiek vėliau tikrąjį *gintarą* vadindavo *gintāras* 2, trm. *gēntārs* 2, o netikrąjį, dirbtinį — iš lenkų *bursztyn* "der Boernstein, gintaras" vadindavo liaudiškai *burkštynas* 1, *bur-k+štn-as*, trm. *borkštions* 1, *burdžiaivos* laikais per nulietuvėjusius dvarus į žemėninkus lietuvius įsisukusį. Antano Mažiulio liudijimu, Lietuvos Sėloje Zarasų aps. Dusetų valsčiuje (ten jo tėviškė) *gintaro* žodžio sodiečiuose nėra, o *gintarą* vadiną *burkštinas* 1, *bur-k+štn-as* taip pat iš lenk.-vok. *bursztyn*, *bur+štn-*;

Anglų *amber* "gintaras". Vadinasi, net pajūriniai gyventojai anglai ir kiti germanai *gintaro* žodžio *gintarui* vadinti neturėjo ir neturi, tai jo juo labiau negalėjo turėti toli nuo Baltijos jūros gyvenę slavai;

Lotynų saviškai *succinum-sūcinum* (pastaraij yra tiksliausia) neutrum "gintaras", nuo lot. *sūcus* "sultys, skystis"; tamkartinis literatūroje lot. *genitum terra* (Bg. III. 151 p. §117), nelyginant "žemės pagimdytasis", tartum būtų buvęs mėgintas šitaip "moksliškai" netiksliai aiškinti, lyg kad būtų atsiradęs nuo *gintaras* žodžio, ko negali būti, ir, ant ra vertus, lotynų kalbos gi egzistuoja net per daug toli nuo *gintaringosios* Baltijos jūros ir tuo pačiu nuo *gintaro* žodžio išsiplėtimo juostos Baltijos pajūriais-pamariais;

Graikų *elektron* "gintaras" randamas šiaurinės Europos Eridano upėje, kaip aprašo graikai Herodotas (apie 485-425 m. prieš Kr.) ir Euripidas (apie 480-406 m. prieš Kr.). Eridano upės vieta nenustatyta, bet tai bus koks Baltijos jūros įtakas Pabaltijo vakariečiuose baltuose. Graikai *gintaro* žodžio irgi neturi.

Gintaro žodžio šaknis tik *gint-* visiems baltams, su minkštuoju priebalsiu *g*, kuršiams ir latviams vėliau išvirtusiu afrikata *dz*, o dvibalsis *-in-* tik latviams išvirto į vienabalsį ilgąjį *y*. Lotynų *gentarum* žodžio dvibalsis *-en-* ir baltų *-in-*: *gintaran-gintaras*, ir šitokių "i ir e" pasivadavimo atvejų pvz. Prūsijoje ir M. Lietuvoje ypač iš šaltinių apščiiai yra vietovardžiuose, tyrinėtojams reikiant apsi-

dairyti, atstatant tikras baltiškąsias lytis vietovardžiams, o kartu ir asmenvardžiams, nes, mat, gerokai vietovardžių yra ir asmenvardinių.

Priesaga *-ar-* čia yra visiems baltams, bet tik kuršiai šaly dar turi ir *-er-*, ir rusų *jantar'* su priesaga *-ar-*, o šių *-an-* yra vistiek dvibalsis.

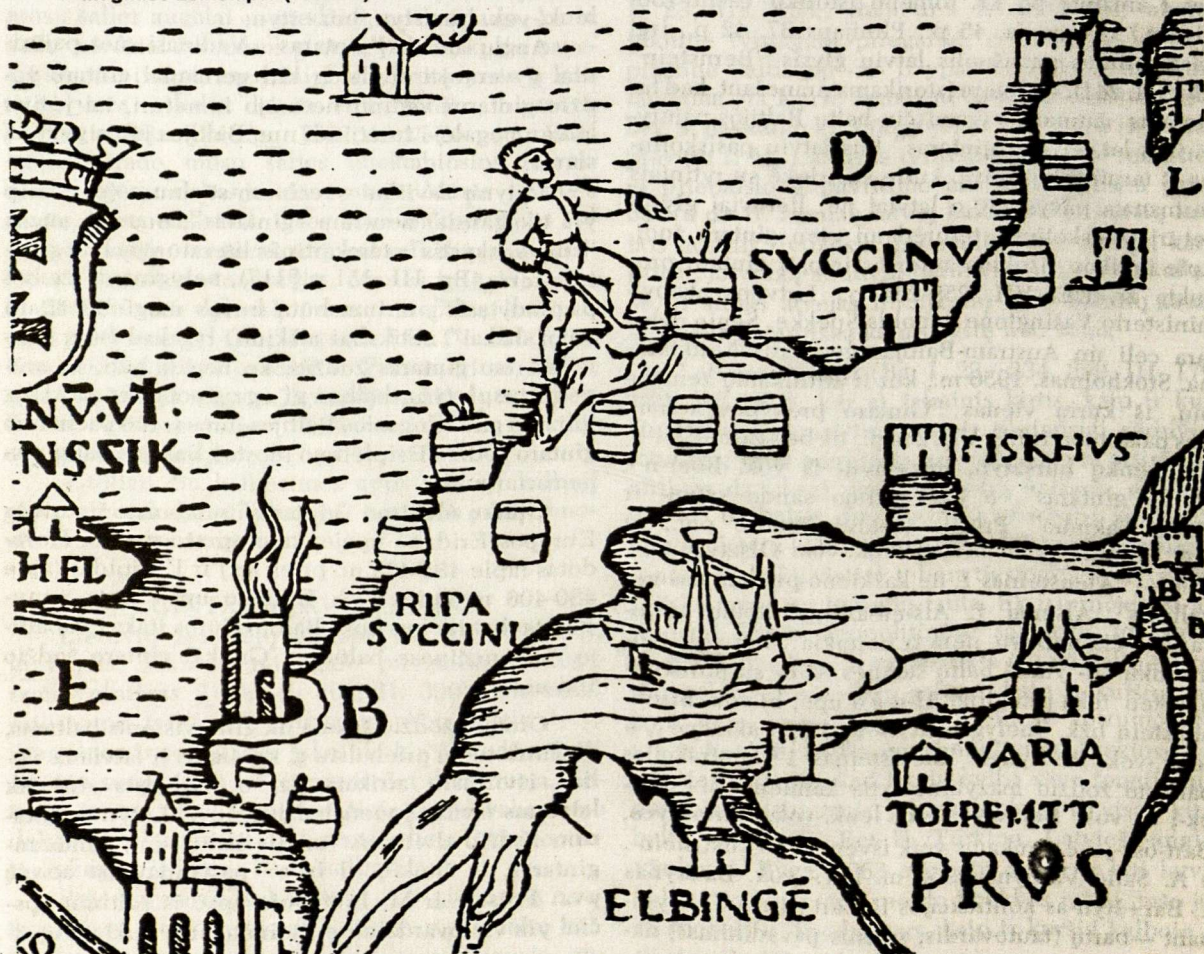
Žodis *gintar-as* turi kietą vyr. g. galūnę *-as* visiems rytiečiams baltams; tik vakariečių baltų — taigi prūsų ir gal sūduvių-jotvingų yra neutrumniekatrosios giminės galūnę *-an-*, irgi kietoji. Bet rusų *jantar'* kamienas turėjo minkštąjį galūnę *-is*, ir žr. "Gintaro liudijimas" skirsnį.

Šakninį kirtį *gint-* šaknyje turi iš baltų tautų prūsai, greičiausia sūduviai-jotvingai, tikrai turi kuršiai, lietuviai žemaičiai ir latgaliai-latviai, o priesagoje *-ar-* turi kirtį lietuviai augštaičiai (*gint-ār-as*) ir rytiniai slavai (*jant-ār'*). Vadinasi, baltų visa ilga plati pajūrinė-pamarinė juosta *gintarui* turi

šakninį kirtį, o dėl šios juostos žr. 1358 metų Algirdo ir Kęstučio Lietuvos valstybės sienų lot dokumentą, apie kurį gal pasiseks išspausdinti kur laikraštyje; taip pat žr. "Karalius-kuningas", — Karys 6, 7, 8 ir 9 nr. 1971 m. Šitaip yra nuo amžių iš priešistorinių laikų aiškiajame baltiškajame Pabaltijy. Tai kiek galint atsispindi ir šiaip vietovardžiuose, o tai žinotina pvz. ir visos Mažosios Lietuvos tyrinėtojams, neužmirštant ir jos kaimynsčių.

Gintaro žodį, atrodo, teturi vien visi baltai, — visil, o iš slavų tik rytiniai slavai *jantar'* kaip pamatysime "Gintaro liudijimas" skirsnyje, ir šį skolintą iš savo kaimynų baltų lietuvių. Baltai nuo amžių prie Baltijos jūros gyveno, gintarą iš jos graibstė ir su svetimaisiais kraštais juo prekiaudavo — iš istorijos žinome, kad pirmučiausia su tolimaisiais daugiaučiais Balkanais bei jų kaimynais, o dabar štai iš

Gintaro Pakrantė (Semboje). Gintaras renkamas ir kraunamas į statines transportui. Iškarpa iš Olaus Magnuso žemėlapi (1539 m.)

kalbotyros patiriame, kad gerai vėliau ir jau pokristiniais laikais ėmė juo prekiauti ir su rytiniais slavais, kai šie jau po 527 metų po Kr. datos iš savo užripietinės slavėnų-slavų protėvynės atmigravo į rytiečių baltų visą Dniepro 1500 km ilgio augštupį. Jei ne baltai ir jų nuosavybės gintaras ir jei tie rytiniai slavai nebūtų atmigravę į Dniepro augštupio baltiškąjį baseiną, tai jie, tie dabar vadinami rytiniai slavai nebūtų buvę pažinę **gintaro** žodžio ir jo nebūtų prekybos keliu pasiskolinę, kaip jo nepažino ir todėl iš baltų nepasiskolino vakariniai slavai (užripietiniai!) vad. lenkai. Bet vad. bizantiškai supravoslavinti ir švedišškai variagiškai suslavinti dabar irgi vad. rytiniai slavai gudai, gyvenantys vien baltų teritorijoje, ir bus turėję **gintaro** augštaitiško priesaginio tarimo žodį iš baltų, tad ir bus tarpininkavę gintarui ir jo vardui atsirasti bei paplisti visuose rytiniuose slavuose.

Dabar vadinamoji **Gudo žemė** ištisinai baltų teritorijoje ir sen. Lietuvos valstybėje, liudijama gausiausių baltiškųjų (ne slaviškųjų) hidronimų bei toponimų, kaip ir įvairių kitokių baltiškųjų šaltinių, irgi turėjo baltų **gintaro** pavadinimą, nes gi ten tų pačių rytiečių baltų gyventa ir daugybėje vietų tebegyvenama. O visas Vilniaus kraštas ir pati Vilniaus sostinė, stovėdami juo labiau į vakarus nuo dneprinio baseino Gudo žemės, taigi grynoje lietuvių tautos ploto zonoje, juo labiau nepriklausė ir nepriklauso vad. rytiniams slavams, nors juos ir "gudais-bielorusiais-baltgudžiais-baltarusiais" kas vadintų. Tad ir politinės šių maskvinių — sovietinių dienų "Gudijos TSR" pretenzijos į Vilniją ir į Lietuvos sostinę Vilnių tėra be jokio pamato, tėra vien slavinis vaikų darbas bei pasižaidimas.

Anoje pirmoje baltų gintaro prekybos fazėje rytiniai germanai ir užripietiniai — pakarpatiniai slavai buvo tik tarpininkai gintarui į Balkanus keliauti ir ten jam patekti prekybiškai, o daug vėliau lietuviai (augštaičiai) irgi prekybos reikalams siūsdavo savo gintarą jau padniepriniams, rytiniams slavams, suprantama, mainais į kokias iš ten gautas prekes.

Kur antikos rašytojai aprašinėja apie gintarą (žr. čia anksčiau), tai jie vartoja jam kitokius rašomus pavadinimus, **gintaro** žodžio neminėdami, betgi geografiškai ir jie turėdami omenėje gintaringąjį baltų Pabaltijį, kur iš senų senovės to gintaro nuolat randama. Šioje baltų gintaro prekyboje su tolimaisiais Balkanais ir net su apeni-ne Roma, minėjau, rytiniai germanai ir užripietiniai — pakarpatiniai slavai tegalėjo būti tik baltų gintaro pakelės tarpininkais. Prieš ir po Kristaus mažiausia per pusantro tūkstančio metų baltų gintaras visokiomis progomis dominavo antikiniame ir

vėlesniame europiniame pasaulyje, ir šiais laikais savo vertės nenustodamas.

VIETOVARDŽIAI

"Indoeuropiečių prokalbė, apie 2000 m. prieš Kr., o kai kurių mokslininkų nuomone, prieš 3000-4000 m. prieš Kr. ar net dar anksčiau, ėmė skilti į atskiras šakas" (P. Jonikas, Liet. k. ist. 21 p.). "Kultūros istorija mums rodo, kad indoeuropiečių prieš suskilimą atskiromis tarmėmis dar nepažinta nei **gintaro**, nei metalinės **yl**os. Kultūros istorija rodo tuodu žodžiu esant skolytiniu. Tam pritaria fonetika" (Bg. II. 292), o tuodu žodžiu autorius turi omenėje skolintu iš idė. rytinių germanų ne **gintaro**, bet **glæsum-glêsum** "gintaro" vardo, ir patį žodį liet. yla prūsų Voc. **ylo**, lat. **ylins**, **yl-in-s**, būtų liet. **yl-in-is**, vok. **Ahle**, bus iš germ. **êla**- (Bg. II. 292, III. 104, 496, 874). Taigi, ide. **aisčiai-baltai** patį gintarą ir **gintaro** žodį tegalėjo pažinti ir pasisavinti tik atkeliaavę į Pabaltijį ir nuolatinei apsigyvenę prie Baltijos jūros ir jos įvairių marių. "Manoma, kad baltų prokalbė bus gyvavusi maždaug 1000-500 (o gal 1500-500) m. prieš Kristų" (P. Jonikas, Liet. k. ist. 25 p.). "Archeologinės iškasenos rodo, kad priešistoriniais laikais baltų sodybų tenka ieškoti maždaug tose vietose, kur jų gyvenama ir istoriniais laikais, išskyrus dabartinę Latviją ir bene pačią Baltijos pakrantę" (t. p. 26-27 p.). "Proistorės duomenimis, prabaltiškoji kultūra apie žalvario amžiaus (1500—500 m. prieš Kr.) vidurį atrodo skylanti į rytinių (lietuvių latvių) ir vakarinių baltų (prūsų) grupę" (t.p. 28 p.). Tas kalbinis procesas **aisčiuose-baltuose** vyksta Baltijos jūros rytinės pusės erdvėje. Taigi, **aisčiai-baltai** jau savo Pabaltijy ir gintaro jūrinio produkto bei pačio šakninio kirčiavimo **giūntaran** - **giūntaras** žodžio savininkai, šitokie jie ten likę pasilikę ir ligi šiol, nors savo žemės periferijose geopolitiškai net ir per daug nukentėję, kaip ir tebekenčia. Tada Pabaltijy jokių slavų nė padujos dar nebūta, nesimaišyta; net ir vėliau. O **aisčių-baltų** prekyba gintaru su tolimaisiais Balkanais priklauso prieškristiniams ir tuoj pokristiniams laikams, — pradedant 500 metų prieš Kr. istorijos tėvo Herodoto žiniomis apie Pabaltijo **aisčių-baltų** gintarą, graikiškai vadinta **elektron** (A. Spekke, Senie dzintara celi . . . 20-22 p.), o ten pat apie eilę kitų antikos rašytojų baltų gintaro liudytojų yra 18-42 p.

Jau laikas į dienos šviesą iškelti vieną įdomų geografinį-istorinį faktą. Arabų geografas Idrisi, arba Al-Idrisi, arba Edrisi (apie 1100-1166 m.; LE. I. 116, VIII. 369) savo knygoje turi 1154 metų kartografiškai-geografiškai sunkiai suvokiamą žemėlapi, kuriame nurodoma yra kokia geografinė gairė,

apie kurią Arnolds Spekke, Baltijos jūra senajās kartēs. Stokholmas. MCMLIX m. 13 p. (o šis žemėlapis ten yra 10 p.) rašo: **gintār**vai **gintiār** — “ievēruojama pilsēta nepieejamā kalna virsuotnē, kur iedzīvuoṭāji atvairuoṭ pagānu krievu uzbrukumu”, tā nevienam kēniniam paduota, — Miler’s tuo nuovietuo pie Vilnias, — kādēl?”, o šio lietuvišķas mano vertimas: **gintiār** — “reikšmingas-žymus miestas-pilis neprieinamoje kalno viršūnēje, kur gyventojai sulaiko atmuša pagonių rusų-krievų puolimą”, tai nē vienam karaliui nesā atiduota, — Mileris jį nurodo prie Vilniaus — kodēl?” — Ar autorius viskā apie tai iš Milerio ir gal dar kitko išrašē, — neturint šiokių šaltinių, nieko daugiau negalima pasakyti. Bet leistina ir šitaip spręsti:

Idrisio žemėlapyje ta gairė pavadinta tik vienu žodžiu **gintiār** “atrodo, kad **gintaro** žodžio kilmės” ir, greičiausia, ji turētų būti arba Baltijos jūroje kokia šitaip vadinama sala ties aisčių-baltų tautų žeme, arba koks kur kontinente ryškus gintaravardis punktas lietuvię žemaičių žemėje tarp Kuršmarių (gal nuo M. Lietuvoje Priegliaus upės ir Aismarių užtakio) į šiaurę ligi su dabar Latvijos Kuršo vidurinės juostos viduriu. Tuo tarpu tik tiek galima išsamprotavus pranešti apie šitokį idrisinį vietovardį, gal salovardį, gal ir gintaravardę upę su augštesniame jos krante gintaravarde gyvenvietepilimi, ir jo geografinę padėtį. Žodžiu, spręstina, kad to idrisinio vietovardžio tikrai galimoji sritis ten, kur lietuvių žemaičių ir kuršių žemėje aptinkame **gintaro** vietovardžių ir gintaro radimo vietų, šandie net ir toli nuo jūros, nes senų senovėje jūros būta nuo dabartinės jūros dar toli į rytus įsilikusios, pvz. kad ir toje pačioje Žemaitijoje, ir palikusios gintaro likinių podirvyje. Net ir visos Mažosios Lietuvos tyrinėtojai geografiškai-istoriškai-etnografiškai turētų tai omenėje turėti. Nors tiek gana, kad **gintaro** vietovardį anksti (XII amžiaus viduryje, — aišku, ir dar iš anksčiau) galima rasti baltų pajūrinėje-pamarinėje padangėje, o **gintaro** žodį beturinčios tik baltų genties-kilties-giminės-padermės taūtos, jų kalbos.

Baltų žodis **gintaran-gintaras** tik baltų teritorijoje yra vartojamas ir vandenvardžiams bei iš dalies kitokiems vietovardžiams, ir tik ten, kur šis žodis turi šakninį kirtį, ir tik, tiesa, plačioje pajūrinėje žemaitinėje-kuršinėje juostoje. Todėl tokie **gintaro** vietovardžiai yra pravartūs ir Mažosios Lietuvos tyrinėtojams. Apie juos čia smulčiau nerašau, tepažymėdamas jiems kaikuriuos šaltinius: Bg. II. 234, 291, III. 168, 170, 171, 175 p.; A. Vanago Liet. hidron. daryba. Vilnius. 1970 m. 46-65 p., o apie -ar- priesagą 94-95 p.; Lupež. 46, 48 p. J. Endelyno Lat. vtv. I. 259, 351 p.; TPN. 32 p. Gi LE-oje, deja, nėra **gintaro** vietovardžių.

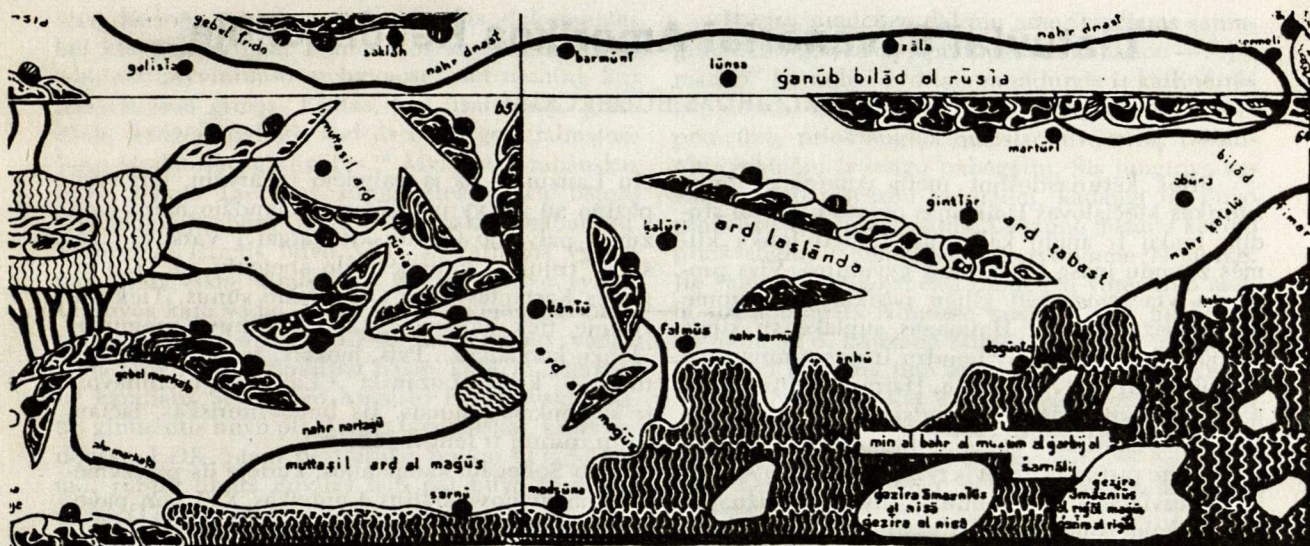
Man atrodo, kad viribus unitis, vadovaujant **gintaro** žodžiui ir jo vietovardžiams, būtų galima dar tikrai daug ko netikėto surasti ir išaiškinti. Tik reiktų iš **gintaro** geografinės juostos (net ir iš plačiau) vietovardžiuose susirankioti dar kelių seniausių mūsų žodžių, šandie retai bevartojamų senovinėmis jų reikšmėmis, visus vietovardžius ir juos palenkti istoriniu-etnografiniu metodu pasakyti savąją šneką, savąją praeitį. Į šį darbą galėtų ir turėtų įsijungti ypač etnologai-tautotyriai, paskui, viską aptikę, išaiškinę ir aprašę, galėtų džiaugtis.

GINTARO LIUDIJIMAS

Rytinių slavų rus. **jantār’** (priebalsis r yra minkštas, o po jo galinis minkštasis nykstantis balsis trumpiausias i yra vadinamas rus. miegkij znak “minkštumą rodantis ženklas” prieš save esančiam priebalsiui, kuris kartu su kableliu yra reiškiamas; taigi, galūnė buvo minkšta žodžio galo slaviniu kalbiniu dėsniu), kamienas **jant-ar**, yra skolintas žodis iš savo kaimynų baltų lietuvių augštaičių **gintār-as** 2 žodžio, ir užtat **jant-ar** lytis turi išlaikusi baltiškumą: a) nors ir kitoki, turi nosinį dvibalsį -an- vietoj lietuvių ir visų baltų nosinio -in- dvibalsio, b) baltų priesaga -ar- yra išlikusi sveika ir c) lietuvių augštaičių kirtis yra irgi išsaugotas taip pat -ar- priesagoje. Gi baltų pradinis minkštasis priebalsis g rytiniams slavams išvirto minkštuoju j priebalsiu slavų kalbos polinkiu žodžio pat pradžioje. Tai pravers net ir M. Lietuvos bei Prūsos vietovardžių tyrinėtojams, nes ir ten panašaus kalbinio reiškinio esama, tik, žinoma, jau vokiетinio. Dėl to kaikurie M. Lietuvos tyrinėtojai yra jau baisiai ir juokingai klydę. O be vietovardyno tikro bei išmanaus išaiškinimo M. Lietuvoje pvz. ir lietuvių tautos ploto ribų niekas nenustatys.

Kad rytinių slavų **jantar’** žodis yra iš baltų kalbos pasiskolintas, tai dar žr. Bg. I. 582 p.

Rytinių slavų kalboje nosiniai dvibalsiai yra jau seniai išnykę, pavirsdami grynai burminiais balsiais sulig IXa., X a. pradžia po Kr. (žr. Bg. I. 350 p. ir atgal). Ir dabar Sov. Rusijos net visų laipsnių mokyklų vadovėliuose skelbiama: proslavių kalbės VIII amžiuje po Kr. jau nebeegzistuoja: jos kalbinė sistema suiro dėl įvairių sąlygų ir pašalinių įtakų. Rytinių slavų kalboje dar prieš jų rašto atsiradimo laikotarpį VIII-IX amžiuose vyko nosinių priebalsių nykimas, jiems išvirstant nenosiniais vienabalsiais. Ogi žodis rus. **jantar’** nėra pavirtęs lytimi **jatar’** (be dvibalsio). Vadinasi, rytiniai slavai mūsų **gintāras** žodį bus iš baltų lietuvių augštaičių pasiskolineję jau po tiems slavams

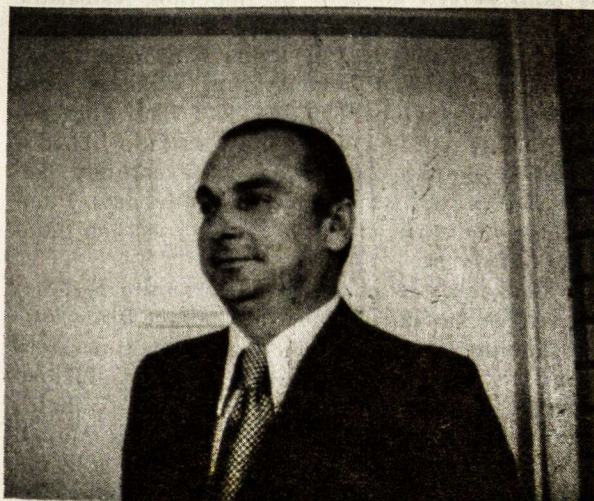
Iškarpas iš Edrisi žemėlapiu (1154 m.), vaizduojanti Baltijos kraštus. Šiaurėje apačioje. Gebel — kalnai, nahr — upė, muntasil ard al rūsia — Rusijos siena, ard laslānda — Estija ar Aistia, gintār — Gintaro miestas (A. Spekke, *The Baltic Sea in Ancient Maps*, 1961).

dvibalsių išnykimo, jeigu rus. jantar' lytis turi dvibalsį -an-, nepavirtusį vienabalsiu a: taigi, tas žodis skolintas jau po anų minėtųjų datų, greičiausia, IX amžiaus antroje pusėje, arba apie vidurį, kada patys rytiniai slavai po iš savo užpriepetinės-pakarpatinės tėvynės atmigravę ilgai jau buvo gana išsiplėtę Dniepro 1500 km ilgio baltiškojo augštapio erdvėje ir šiauriau net pasiekę vakarinių suomių-ugrų suom. Aldagos-rus. Ladogos ežero paežerę, šiauriau tuomet šved. Holmgardr—rus. Novgorod "Naūgardo" miesto.

Gintaro žodis kaip prekės pavadinimas rytinių slavų iš baltų skolintas prekybos keliu, ir todėl minėtina, kad rytinių slavų prekyba su lietuviais augštaičiais tada ir bus labiausia prasidėjusi, — tada, kada jau buvo Lietuvos valstybė (IX amžius ypač), o Lietuvos valstybės lietuviams augštaičiams ir žemaičiams jau sutartinai beveikus visuomeniškai ir valstybiškai. Tai bus būta dar prieš 853 metų Apulės pilies-tvirtovės skandinavinę apsiaustį ir tos pilies kuršių ir lietuvių įgulos apsigynimą bei apgynimą.

(Bus daugiau)

Vytautas Kersulis, kovo 1 d. išėjo iš JAV kariuomenės į pensiją pulkininko leitenanto laipsniu. Jis ištarnavo kariuomenėje 23 metus. Kariavo Korėjoje, 1951-1952 m. ir — Vietname, 1968-1969 m. Tamaudamas kariuomenėje yra buvęs Vokietijoje, Japonijoje, Turkijoje, Italijoje ir Graikijoje. Dabar V. Kersulis yra paskirtas aukštomis pareigoms. Shouftour Inc. bendrovės Vidurvakarių regijono vedėju, su būstine O'Hare aerodrome, Čikagoje. Ši bendrovė tvarko papigintas keliones Gynybos departamento nariams ir jų šeimoms tarp JAV ir Frankfurto, Vokietijoje, iš New Yorko, Čikagos, Los Angeles ir Frankfurto. Civilinės aeronautikos taryba Vašingtone yra leidusi šios kategorijos asmenis perskraidinti per Atlantą net už taip pigią kainą, kaip 64 doleriai į vieną pusę. Jis taip pat organizuoja skrydžius bona fide organizacijoms, tarpininkaudamas kaip agentas. Kariai, jų šeimos ir organizacijos tuo reikalu gali kreiptis į Midwest regijono gen. vedėją Vytautą Keršulį šiuo adresu: Chicago O'Hare Office Bldg., 9420 W. Foster Ave., Suite 100, Chicago, Ill. 60656. Tel. (312) 992-0808.

Lietuviai Savanoriai Amerikos Revoliucijoje

ALGIRDAS BUDRECKIS

Prieš keturiasdešimt metų Amerikos lenkų istorikas Mečislovas Haimanas parašė nemažai studijų lenkų ir anglų kalbomis, įrodyti lenkų kilmės žmonių įnašą į Amerikos gyvenimą. Visa problema yra tame, kad giliau pasiknisus, matome jog nemaža lietuvių Haimanas suplakė su kitais žėčpospolitos piliečiais bendru ir nesąžiningu pavadinimu "lenkai".¹ Visvien, Haimano triūso dėka, galima aptikti ir lietuvių pėdsakus ankstyvesnėje Amerikos istorijoje. Tokioms lituanistinėms studijoms bene pirmasis lietuvis tyrinėtojas buvo Amerikos lietuvis adv. Konstantinas Jurgėla. Jo užuominos veikalų išnašose buvo akstinas šiam autoriui taipogi knistis senų archyvų dulkėse lietuvių pėdsakų beiėskant šiame žemyne. Amerikos revoliucijos 200 metų sukakties išvakarėse derėtų mums prisiminti mūsiškius, kurie aukėjo savo sveikatą ir laimė amerikiečiams padėdami jų nepriklausomybėse kovose.

Europiečių įnašas į JAV-bių nepriklausomybės kovas, t.y., į vadinamą Revoliucijos karą, yra neįkainuojamas. Pirmu žvilgsniu, mintin ateina Kazimiero Pulaskio bei Tado Kosciuškos dalyvavimas tose kovose. Bet buvo ir kitų kariškių, kurie savanoriškai atvyko kovoti už laisvės idealą. Deja, kaip Kosciuškos atžvilgiu, dėl jų lietuviškos kilmės teko ir dar teks ginčytis su lenkais. Tarytum, lenkams nepakanka didvyrio Pulaskio ir tikrųjų "piastų", kuriais jie tikrai galėtų gėrėtis.

Aktyviai prie amerikiečių prisidėjo sąjungininkai prancūzai. Gal ne tiek dėl bendrų idealų, kiek iš noro keršyti anglams už imperijos Naujajame Pasaulyje užgrobimą 1763 metais. Prancūzų pinigai, ginklai, laivynas, pavieniai karininkai ir kariuomenės daliniai buvo svarbus veiksnys prieš galingus anglus. Įsidėmėtina, kad Baro konfederacijai žlugus, prancūzų gretose atsirado nemažai lenkų ir lietuvių karių. Tai visai natūralu, kadangi žėčpospolitos bajoraičiai studijuodavo Prancūzijoje ir dažnai įsigydavo karinį patyrimą prancūzų tarnyboje.

Lenkai tarnavo Lauzuno svetimšalių legione. Generolas Armandas Louis de Gontaut Biron, duc de Lauzun (1747-1793 m.) nebuvo svetimas lenkams. Jis dažnai viešėdavo Varšuvoje, Stanislovo Augusto dvare. Jis buvo ir vienas iš Izabelės Čartoriskienės meilužių. Rusios vaivados Adomo Kazimiero Čartoriskio žmona, Izabelė Flemingaitė, 1773 m. Londone susimylėjo su jaunu kunigaikš-

čiu Lauzunu. Jis ją palydėjo į Paryžių, kur susipažino su jos vyru. 1774 m. balandžio mėn. Lauzunas palydėjo Čartoriskius atgal į Varšuvą. Dėl šitos "trijulės" kelionės kilo abejonių, ar 1773 m. gimęs Kastantas buvo Čartoriskio sūnus. Tiek Paryžiuje, tiek Varšuvoje, Lauzunas buvo pramintas "lenkų karalaičiu". Pats, juokais, žėčpospolitote titulavosi "ksiąžę Lozanski".² Lauzunas bičiulia vosi ir su lenkais bajorais. Jis buvo riteriškas, tačiau, kartu truputį ir lengvapėdiškas.

Po Senegalo kampanijos, kurioje jis pasižymėjo, Prancūzijos karalius Liudvikas XVI jam pavedė vadovauti specialiam savanorių legionui, kuris buvo siunčiamas Amerikon padėti revoliucininkams. Šis savanorių junginys, iš tikro, buvo prancūzų laivyno vienetas. Jo oficialus pavadinimas buvo *Volontaires Etrangers de la Marine*. Tame legione tarnavo daug vokiečių ir vengrų, bet daugelis karių buvo prancūzai.³ Savanoriais taip pat tarnavo lenkai ir lietuviai.

Neprancūzų karininkų tarpe buvo:³

1. Kapitonas Jan Kwiryn Mieszkowski, huzarų II eskadrono vadas;
2. Leitenantas Michel Grabowski, huzarų II eskadrono karininkas;
3. Leitenantas Jerzy Uzdowski, huzarų I eskadrono vadas; ir
4. majoras Jean Poleresky-Poleriscky, adjutantas.

Pastarasis — majoras Jean Poleriscky buvo sulenkėjęs vengras. Leitenantas Jerzy Uzdowski buvo tikras lenkas, gimęs Varšuvoje.⁵ Bet kas buvo "Mieszkowski" ir "Grabowski"?

Jonas Kvirinas Meškauskas gimė 1744 m. kovo mėn. 30 d. Karčeve, Lietuvos didžiosios kunigaikštijos rusinų srityje.⁶ Būdamas 22 metų amžiaus, Meškauskas savu noru stojo į prancūzų kariuomenę, į de Conflans pulką. 1767 m. kovo 1 d. jis jau buvo leitenantas. Jis tapo ištikimu Lauzuno draugu. Lauzunas jį siūsdavo Lenkijon su laiškais savo meilužei.⁷ Meškauskas tarnavo kartu su Lauzunu ir Senegale. Už didvyriškumą kovoje Prancūzijos karalius jam, 1779 m. birželio mėn. 25 d., įteikė ordiną — Chevalier de St. Louis. 1780 m. balandžio mėn. 1 d., Lauzuno legiono kelionės išvakarėse, Meškauskas buvo pakeltas į huzarų II eskadrono kapitonus.⁸

Išliko labai mažai prancūzų dokumentų apie grafą Mykolą Grabauską. 1814 m. jisai pats parašė

savo karinės tarnybos apžvalgą. Šis dokumentas bei kiti paliudijimai Prancūzijos karo ministerijos administratyviniuose archyvuose⁹ net nemini, kur ir kada jisai gimęs. Faktas, kad jisai turėjo grafo titulą leidžia spėti, kad jis buvo generalmajoro Jono Grabausko giminaitis.¹⁰ Mykolas Grabauskas buvo aiškus Lietuvos sūnus, nes lenkų bajorų genealogijoje nėra grafų Grabovskių-Grabauskų. Vienintelė išimtis buvo XVII a. Varmijos vyskupas Grabovskis. Grabausko giminės buvo žymūs Lietuvos karo vadai. Jo dėdė buvo generolas bajoras Jonas Grabauskas, LDK kariuomenės vadas. Generolo Jono Grabausko našlė 1784 m. ištekėjo už karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio. Kitas giminaitis buvo plk. Jurgis Grabauskas, kuris vadovavo LDK 5-tam pėstininkų pulkui (1775-1783 m.). Jurgio brolis Povilas taip pat buvo to pulko vadas (1771-1775 m.). Vėliau jis tapo Lietuvos kariuomenės generaliniu inspektorium. Kosciuškos sukilimo metu generolas Povilas Grabauskas garbingai žuvo kautynėse.

1774 m. sausio mėn. Mykolas Grabauskas įstojo į prancūzų kariuomenę, į vadinamą karališką legioną (*la legion royale*). 1776 m. jisai buvo perkeltas į karališkų dragūnų pulką. Sekančiais metais jis buvo pakeltas į jaunesnius leitenantus. 1778 m. lapkričio 1 d. Grabauskas paskirtas jaunesniu ju leitenantu huzaruose svetimšalių legione (*Volontaires Etrangers de la Marine*). Jis dalyvavo 1778 m. žygyje prieš Jersey salą, o 1779 m. — žygyje prieš St. Malo.

Lauzuno svetimšalių legionas buvo priskirtas prie prancūzų ekspedicijos Amerikon, kuriai vadovavo garsusis generolas Rochambeau. Kadangi trūko vietos laivuose, tai vien tik Lauzuno kavalerija, kartu su arkliais, buvo perkelta per Atlantą. Išplaukus iš Bresto uosto, 1780 m. gegužės mėn., legionui truko net 70 dienų pasiekti New Portą, Rhode Islande. Kelionė buvo labai varginanti, tačiau kareivių ūpas pakilo, kai New Porto gyvenytojai pasitiko Lauzuno legioną su džiaugsmu ir ovacijomis. Jo kariams buvo suruošti baliai ir pasilinksminimai. Lauzuno legionui buvo paskirtas nesaugus Neck pusiasalio gynimas, bet jau lapkričio mėn. legionas buvo perkeltas į Lebanoną, Connecticute, žiemojimui. Legionas susilaukė komplimentų nuo gubernatoriaus Trumbulo. Pakeliui į Newportą, 1781 m. kovo mėn. 5 d., generolas Vašingtonas užsuko į Lebanoną, kur jis viešėjo tris dienas pas Lauzuno huzarus. Jisai išgyrė legioną ir jo vadą, gėrėdamasis jų puikia laikysena ir drausme.¹¹ Newporte visa prancūzų armija paradavo Vašingtonui ir generolui Rochambeau. Po to, prancūzai pradėjo žygi į vakarus, į Hudsono upės slėnį.

Iš visų prancūzų dalinių amerikiečiams sąjungininkams geriausią įspūdį padarė Lauzuno — "Armando" berneliai žydrais mundurais ir kailinėmis kepurėmis. Lauzuno 300 vyrų legionas susidarė iš prancūzų, prieš anglus nusistačiusių airių tremtinių, vokiečių ir lengų pabėgėlių. Šis junginys suvaidino labai svarbų vaidmenį, kadangi jis buvo prancūzų vienintelė raitija. Lauzuno huzarai kovojo prieš anglus Connecticute ir rytiniame Niujorke. Jie saugojo žygiuojančias prancūzų voras nuo anglų užpuolimų iš Niujorko miesto. 1781 m. birželio mėn. 30 d. Lauzuno raiteliai išgelbėjo generolo Lincolno dalinius nuo apsupimo ties Fort Knyphausen, Niujorke. Kai Vašingtonas norėjo apžvelgti priešo pozicijas Niujorke, jis pasirinko Lauzuno huzarus sau palydovais. Žygiuojant pro New Jersey, Lauzuno legionas veikė, kaip kariuomenės žvalgai.

1781 m. spalio 3 d., Jorktauno (Yorktown) apgulimo metu, Lauzuno raiteliai sumušė garsiąją Tarletono kavaleriją susirėmime ties Gloucester. Tarletonas buvo žymiausias tada anglų kavaleristas. Šiame susirėmime pasižymėjo kapitonas Meškauskas. Meškausko drašos dėka, Tarletono dragūnai buvo sumušti. Už šitą žygdarbį karalius Liudvikas XVI jam parašė padėkos laišką ir dovanojo pinigais 400 svarų.¹²

1781 m. spalio 19 d., anglų vyriausias karvedys Amerikoje, generolas Cornwallis, kapituliavo amerikiečiams ir prancūzams Jorktaune. Pagrindinė anglų kariuomenė pasidavė, tačiau karas dar tęsėsi. Lauzuno legionas tada žiemojo Hamptone, nors legiono poilsis buvo trumpas. Rachambeau nusiuntė Lauzuną prie Šiaurės Karolinos pasienio, paremti generolą Greene.

Svetimšalių legionas buvo paskutinis prancūzų armijos dalinys paliekant Ameriką. 1783 m. gegužės 12 d., išvykimo išvakarėse, Wilmingtone, Delaware, Vašingtonas raštu atsisveikino su Lauzunu šiais žodžiais: "Express to all the brave officers and soldiers of your corps the high esteem I have for them and the regard I shall ever entertain for their service in the cause of the United States, to whose independence and establishment as a nation they have contributed a noble share." (Perduokite visiems savo korpo drašiams karininkams ir kareiviams mano aukšto jų įvertinimo ir pagarbos pareiškimus, kuriuos aš visuomet jiems jausiu, nes Jūsų kariai padėjo Jungtinių Valstybių bylai, kilniai prisidėdami prie laisvės ir nepriklausomybės laimėjimo).¹³

Gaila, kad nebeiškilo jokių dokumentų apie Meškausko ir Grabausko žygdarbius. Visuose raite-

Jurgis Juodis, Revoliucinio karo vadas — Jurgis Vašingtonas

lių susirėmimuose pasižymėdavo grafas Grabauskas, nes grįžęs Prancūzijoje, 1783 m. spalio 11 d., jis buvo pakeltas į vyresnius leitenantus. Taipogi nėra žinių apie eilinius lenkų ir lietuvių kilmės karius, dalyvavusius Lauzuno legiono žygiuose.

Savo memorandume apie „lenkų“ karininkų palikuonių tinkamumą įstoti į Society of Cincinnati (t. y., į išimtina Revoliucijos karo palikuonių draugiją), Edgar Erskine Hume parašė, kad Mykolo Grabausko ir Jono Kvirino Meškausko įpėdiniai gali įstoti į Cincinnati draugiją, kadangi jie garbingai kovojo amerikiečių pusėje iki Revoliucijos karo

pabaigos.¹⁴ Reiškia, šiedu lietuviai buvo lygiai taip pat traktuojami amerikiečių karo tradicijoje, kaip ir Kosciuszka, bei lenkas Pulaskis.

Meškauskas ir Grabauskas taipogi turėjo nuopelnų ir Prancūzų kariuomenėje. Štai, savo 1786 m. rugsėjo 2 d. įsakyme generolas de Heymann, atlikdamas Lauzuno huzaruose patikrinimą, pažymėjo:

“Kpt. Meškauskas, komendantas, nusipelnęs karininkas, užsitarnavo pakėlimą . . . Kpt. Grabauskas — labai išsilavinęs karininkas.”

1787 m. rugsėjo 12 d., pakartodamas pulko patikrinimą, tas pats generolas įrašė į savo oficialų pranešimą: “Kapitonai Uzdovskis ir Grabauskas gerai atliko savo pareigas!”

Kapitonas Meškauskas vėliau tapo Lauzuno adjutantų (marchal de camp). Kai prasidėjo Didžiosios Prancūzų Revoliucijos karai, Meškauskas tarnavo su Lauzuno Reino armijoje. Vėliau jis kovojo Italijoje. Kai aristokratas Lauzunas 1792 m. buvo giljotinuotas, Meškauskas buvo atleistas iš kariuomenės. Jis išliko gyvas per revoliucinius bei napoleoninius laikotarpius, mirdamas 1819 m. vasario 27 d. Prancūzijoje, Vassy miestelyje.

Mykolas Grabauskas buvo pakeltas į kapitonų antrame šoserų pulke (chasseurs). Prancūzų revoliucijos metu jis irgi buvo Lauzuno adjuntas. Lauzunui žuvus teroro valdymo auka, Grabauskas buvo atleistas iš kariuomenės. Turime žinių, kad jisai buvo gyvas Paryžiuje 1814 metais.

Išnašos:

1. Miecislaus Haiman, *Poland and the American Revolutionary War*, Čikago, 1932.

2. žr. Simon Askenazy, *Wezasy historyczne*, tomas I, Varšuva, 1902, psl. 39-53.

3. Thomas Balch, *The French in America during the War of Independence*, Tomas I, psl. 29-30, Tomas II, psl. 160-163.

4. Viscount de Noailles, *Marins et soldats francais en Amerique, 1778-1783*, Paryžius, psl. 416-420.

5. M. Haiman, *Poland and the American Revolutionary War*, psl. 82.

6. Ten pat.

7. Le Duc de Lauzun, *Correspondance intime, 1791-1792*, Paryžius, 1906, psl. 31.

8. *Memoires of the Duke de Lauzun*, Londonas, 1928, psl. 104.

9. Istorikui Haimanui davė informacijas apie Meškausko ir Grabausko tarnybas generolas Paul Azan, Prancūzijos karo ministerijos administratyvinių bei istorinių archyvų šefas.

10. Haiman, psl. 82.

11. O. D. Hine, *Early Lebanon*, Hartfordas, 1880, psl. 64.

12. Haiman, psl. 84.

13. Ten pat.

14. “8. Lieutenant Count Michael Grabowski, of the Second Squadron of Hussars, Lauzun’s Legion served to the end of the War . . . 8. Capt. John Kwyrin Mieszkowski, commander of the Second Squadron of Hussars, Lauzun’s Legion, served to the end of the War.” Colonel Edgar Erskine Hume, U.S.A., President of the Society in the State of Virginia, “Eligibility of Descendants of Polish Officers of the American Revolution to the Society of Cincinnati”, žr. M. Haiman, *Poland and the American Revolutionary War*, priedai, psl. 200.

Nuotykiai bėgant nuo bolševikų iš Šiaulių miesto 1944 metais

STASYS TRINKA

Nuo 1921 iki 1944 metų gyvenau Šiaulių mieste ir tarnavau policijoje. 1943 m. bolševikų kariuomenei pralaužus frontą ir apsupus prie Stalingrado vokiečių kariuomenės grupę, vokiečiams pradėjo visuose frontuose nebesisekti. Jų kariuomenė pradėjo trauktis iš Rusijos gilumos ir artėti prie Lietuvos sienos. Pradėjus rusams artėti prie Šiaulių miesto, sugalvojau šalia namo iškasti slėptuvę, kad užėjus pavojui būtų kur pasislėpti. Atliekamu nuo tarnybos laiku pradėjau kasti. Kaimynai ateidavo pažiūrėti ką aš darau. Tačiau, nė vienas kasti nepadėjo sakydami, kad aš būčiau reikalo vargstu. Slėptuvę iškasiau apie trijų metrų ilgio ir apie dviejų metrų gylio, kad žmogus galėtų joje stovėti.

1944 metais, birželio mėnesio pabaigoje, visur žaliavo medžiai ir žydėjo gėlės, bet ant širdies buvo neramu, nes patrankų šūviai pradėjo dažnai gausti iš rytų pusės. Vieną dieną, su savo žmona ir dukra, auto mašina buvome nuvažiavę pas vieną man pažįstamą ūkininką. Jis gyveno netoli Meškuičių bažnytkaimio, kuris yra prie plento Šiauliai - Joniškis, apie 20 kilometrų nuo Šiaulių miesto. Ten gyveno mano dukters draugė, su kuria kartu ji lankė Šiaulių mergaičių gimnaziją. Čia visai aiškiai girdėjosi patrankų šūviai ir iš jų garso atrodė, kad frontas yra nelabai toli. Tą pačią dieną sugrįžau į Šiaulius, o mano žmona su dukra pasiliko. Tačiau, sekančią dieną ir jos grįžo į Šiaulius, nes artėjant frontui bijojo papulti į fronto ugnies sūkurius.

Praslinkus kelioms dienoms, vakaro metu, apie 10 valandą, staiga, iš kažkur atskridęs lėktuvas virš miesto pakabino fosforinę lempą, kuri taip apšvietė miestą, kad buvo galima laikraštį skaityti. Po to, atskrido kiti lėktuvai ir pradėjo bombarduoti miestą. Nuo numestų bombų įvairiose miesto dalyse kilo gaisrai. Kai aš nubėgau slėptis į išsikastą slėptuvę, tai radau ją pilną prilindusių žmonių, kurie tada buvo atsisakę padėti iškasti ją. Su vargu įlindau į slėptuvę ir atsitūpiu prie durų, nes kitur nebebuvo vietos. Ir sekančias dvi naktis rusai bombardavo Šiaulių miestą, bet aš mieste nebemiegojau, o dviračiu išvažiuodavau pas kitą ūkininką, gyvenantį netoli Šiaulių, kur laikinai apsigyveno ir mano

žmona su dukra. Teko girdėti, kad nuo numestų bombų žuvo daug žmonių. Ketvirtą naktį, drauge su kitais policijos tarnautojais, viso 15 žmonių, keturiomis auto mašinomis nuvažiavome pas vieną mums pažįstamą ūkininką, kuris gyveno apie 7 kilometrų nuo Šiaulių miesto ir apie 3 kilometrų nuo Stačiūnų bažnytkaimio. Ūkininkas maloniai mus priėmė ir pavaišino vakariene ir naminiu alumi. Po to nuvedė mus miegoti į daržinę ant dobilų, nes gryčioje nebuvo vietos kur tiek daug žmonių paguldyti.

Po išgerto alaus, greitai užmigome. Saulei tekant, apie 4 valandą ryto, staiga, išgirdau patrankų šūvius. Supratau, kad buvo šaudoma iš tankų ir, kad jie galėjo būti netoliau kaip už 2-3 kilometrų. Man besiklausant, į daržinę atbėgo uždusęs ūkininkas ir pradėjo šaukti: "Vyrai, kelkitės ir bėkit iš čia, nes Stačiūnai yra nuo mano ūkio tik trys kilometrai, o ten jau pasirodė rusų raiteliai ir tankai. Greit jie bus ir čia. Jei atėję rusai mano ūkyje ras tiek daug policijos, tai jus ir mane sušaudys." Išgirdę tai, nieko nelaukdami, susėdome į mašinas ir pasišalinome iš to ūkininko sodybos.

Važiuodami girdėjome tankų ir šautuvų šūvius, bet nė vieno rusų ar vokiečių kareivio nematėme. Privažiavę plentą, prie Kairių bažnytkaimio pamatėme vokiečių kareivius su piūklais piaunant telefono-telegrafo stulpus. Buvo aišku, kad vokiečiai traukiasi ir nemanoma čia laikytis. Į Šiaulius atvykome be nuotykių ir pakelyje vokiečių kareivių nesutikome. Šiaulių miestas atrodė lyg išmiręs, nes dauguma gyventojų, bijodami bombardavimų, buvo iš miesto išbėgę į kaimus. Tą dieną buvau nuėjęs pažiūrėti namo, kuriame gyvenau. Jį radau sveiką ir bombų nepaliestą. Mano žmonos su dukra namuose nebuvo, tai trumpai pabuvęs, grįžau į įstaigą. Tą naktį savo bute nemiegojau, bet drauge su šoferiu miegojome įstaigoje. Apie 8 valandą ryto šoferis man pasakė, kad jis eisias pažiūrėti į savo butą, ar neras kokių nors jam reikalingų daiktų, nes į tą namą, kur jis gyveno, pataikė iš lėktuvo numesta bomba. Tik išėjus jam iš įstaigos, staiga, pasigirdo tankų šūviai. Šaudė nuo plento einančio iš Šiaulių į Joniškį. Iš vieno bėgančio asmens su-

žinojau, kad rusų tankai jau yra ant plento prie Nuroko odų fabriko. Išgirdę šūvius, subėgo apie 20 policijos tarnautojų ir susėdė į auto mašinas nuvažiavome prie vokiečių komendantūros sužinoti kuria kryptimi reikia trauktis, kad nepaupuolus rusams į nagus. Čia susirinko apie 15 mašinų su įvairių įstaigų tarnautojais. Komendantūroje sužinojome, kad komendantas yra išvykęs iširti padėti ir kai jis grįš, bus duotas nurodymas, kuria kryptimi reikia trauktis. Deja, komendantas negrįžo. Vėliau sužinojome, kad jis žuvo.

Iš Zoknių aerodromo pakilo 12 vokiečių lėktuvų ir bombardavo miestą puolančius rusų tankus. Po kiek laiko iš komendantūros atėjo vienas vokiečių karininkas ir įsakė visiems vyrams susirinkti į komendantūros kiemą. Čia radome apie 50 vokiečių kareivių ir apie 30 civilių gyventojų, kurie ant kairės rankovės turėjo užsirišę baltus raiščius. Tarpe jų pamačiau buvusį Kretingos apskrities policijos vadą Mačinską, kuris tuo metu dirbo Šiaulių miesto teatre artistu. Jis vėliau mirė Amerikoje. Visiems susirinkus, vokiečių karininkas paskelbė, kad nuo šios minutės esame vokiečių kariuomenės kareiviai ir, kad turėsime ginti Šiaulių miestą. Po to, išdalino ginklus. Vienį gavo šautuvus, kiti pistoletus, o likusiems išdalino po porą rankinių granatų. Kadangi aš turėjau valdišką revolverį, tai gavau porą rankinių granatų. Be to, visiems išdalino po konservų dėžutę ir po pusbonkį degtinės. Vokiečių kareiviams įsakė tuojau eiti ir ant kelių, vedančių iš miesto, padaryti užtvaras ir be komendanto leidimo nieko iš miesto neišleisti. Padėtis buvo nepavydėtina. Iš miesto be leidimo negalima išvažiuoti, o eiti ir kovoti prieš rusų tankus su revolveriu ir granatomis buvo juokinga ir tikra savižudybė.

Pastebėjęs, kad prie komendantūros vartų sargybos nėra, nieko nesakęs, iš kiemo pasišalinau. Tą pat padarė ir kiti mano bendradarbiai. Atėjęs prie miesto sodo, prie stovinės mašinos, pamačiau, kad miesto sode yra išsidėstęs Lietuvos Savisaugos dalinys, kuriame galėjo būti apie 50 vyrų. Ar jiems vėliau pavyko iš miesto atsipažaiduoti, nežinau. Apie 12 valandą vokiečių lėktuvai, pakilę iš Zoknių aerodromo, nuskrido Vokietijos link. Buvo aišku, kad prie aerodromo priartėjo rusų kariuomenė ir kad jiems ten pasilikti pasidarė pavojinga. Apie 3 valandą iš kur tai atsiradęs rusų tankas pradėjo apšaudyti miesto sodą, tačiau, sviediniai lėkė virš sodo medžių ir mūsų nekludė. Po to, matomai, tas pats tankas Vaisių gatve pradėjo artėti prie Aušros alejos, kur stovėjo mūsų mašinos. Tankas buvo jau visai netoli, nes girdėjau jo vikšrų žvangėjimą. Tuo pat metu iš vokiečių gavome parėdymą sėsti į mašinas ir važiuoti paskui juos. Privažiavus

Tilžės gatvę, Balio gatvės skersgatvyje, kuris yra šalia berniukų gimnazijos, jau stovėjo rusų tankas, kuris apšaudė priešais gimnaziją stovintį 2-ųjų aukštų mūrinių namą. Be to, iš esančių arti gimnazijos namų aidėjo šūviai. Ar tai šaudė vokiečių kareiviai, ar nuleisti nakties metu rusų partizanai — nežinau. Išvažiavus iš miesto, pamačiau, kad Žaliukų kaimo laukuose, apie 1 km. atstume stovėjo 3 rusų tankai, bet jie į mus nešaudė ir mums pasisėkė laimingai iš miesto išvažiuoti. Tą naktį laimingai pasiekėme Tauragę. Vieną naktį pernakvoję, sekančią dieną apsistojome netoli Klaipėdos krašto, vokiečių repartijonto Krepsio ūkyje. Ant rytojaus Krepsas susikrovė į vežimą savo turtą ir su savo šeima išvažiavo į Vokietiją. Likę jo ūkio šeiminkais, tvarte radome paliktą kiaulę, kurią paskerdę turėjome ką valgyti.

Už kelių dienų gavome įsakymą važiuoti į Šilutę ir ten padėti vietos policijai saugoti gyventojų turtą, nes beveik visi to miesto gyventojai buvo išbėgę tolyn, į Vokietiją. Į Šilutę atvykome su sunkvežimiu, kuris priklausė privačiam šoferiui, nenorėjusiam pasilikti pas bolševikus. Lengvą mašiną, su kuria atvažiavome iš Šiaulių, vokiečiai iš mūsų atėmė ir vartojo savo reikalsams.

Už kelių dienų gavome įsakymą važiuoti į Tilžę ir prisistatyti vokiečių saugumo policijai, kuri turėjo mums duoti nurodymus, ką toliau daryti. Čia gavome įsakymą atiduoti visus turimus ginklus ir asmens dokumentus. Taip pat iš mūsų atėmė dvi rašomąsias mašinėles, kurias buvome atsivežę iš Šiaulių policijos raštinės. Po to, mus nuvežė į kareivines ir visiems, nežiūrint amžiaus, išdavė vokiečių kariškas uniformas, kurioms iš anksto, ant kairės rankovės, buvo užsiūta trikampio formos lietuviška vėliavėlė.

Kareivinėse radome ir daugiau buvusių policijos tarnautojų, batalionų kareivių ir civilių gyventojų, kurie buvo vokiečių sugaudyti Lietuvos pasienyje. Iš čia, kasdieną būdavo sudaromi ešalonai, po 300-400 žmonių, ir traukiniais siunčiami į Vokietijos gilumą, kaip pagelbiniai daliniai. Kiek per tas kareivines perėjo Lietuvos piliečių tikrai nežinau, tik gerai atsimenu, mano registracijos numeris buvo 14,700. Tačiau, aš buvau ne paskutinis, nes po manęs atvežė ir daugiau pabėgėlių. Taip pasibaigė mano policijos tarnyba ir daugiau savo tėvynės, kurioje gimiau ir užaugau, jau nebemačiau.

Po kelių dienų kartu su transportu, kuriame galėjo būti apie 400 žmonių, iš Tilžės geležinkelio stoties traukiniu atvažiavome į Oldenburgo miestą ir buvome patalpinti į tankų dalinio kareivines, kurios buvo apie 3 km. už miesto. Tankų dalinys buvo išvykęs į frontą, todėl kareivinėse mažai kareivių tesimatė. Keleta senesnio amžiaus kareivių buvo paskirti apmokyti mus ri-

kiuotės. Tačiau, jiems to daryti nereikėjo, nes savo tarpe turėjome buvusių Lietuvos kariuomenės karininkų, viršilų ir puskarininkių. Buvome suskirstyti į kuopas ir vadovaujami mūsų pačių karininkų ar viršilų. Kasdieną po keletą valandų marširuodavome kareivinių rajone, dainuodami lietuviškas dainas, nuo kurių skambėjo visas kareivinių rajonas.

Virš Oldenburgo dažnai praskridavo amerikiečių ir anglų lėktuvai bombarduoti Berlyną, bet Oldenburgo jie nelietė. Praslinkus trims savaitėms, iš Oldenburgo traukiniu atvažiuojome į Austrijos sostinę Vieną. Iš stoties žygiavome apie 3 km. pėsti iki pasiekėm Aspern aerodromą. Čia dirbome prie įvairių darbų ir slėptuvių kasimo. Tačiau, dažnai būdavome laisvi ir nieko nedirbome. Kadangi mūsų niekas nevaržė, tai laisvalaikiu tramvajumi dažnai važiuodavom apžiūrinti Vienos miestą, kuris yra labai senas ir kuriame yra garsioji Šv. Stepono katedra. Ypatinai visų dėmesį patraukdavo Prateris. Tai išstis visokių žaidimų kvartalas su parku. Ko tik ten nebuvo? Žmonės ypatingai mėgdavo pasivažinėti elektriniu traukinėliu po dirbtinus kalnus. Traukinėlis pakilęs į kalną, staiga, neria į pakalnę ir vėl — į kalną, o išlindęs per tunelius, apskęs ratą apie kalną, vėl sustoja stotyje iš kurios išvažiuo. Čia girdėjosi merginų klykavimas ir džiaugsmas, rodos, kad pasaulyje karo nėra. Be to, dauguma mėgdavo pasivažinėti ratu, kuris, rodos, buvo 300 metrų aukštumo. Pakilęs į viršų iš ten galėjai matyti visą miestą, kuris lyg gulėjo po tavo kojomis.

Tačiau ilgai džiaugtis Vienos miestu mums neteko ir vieną sekmadienį, apie 11 valandą, išgyvenome pirmąjį bombardavimą. Atskridę lėktuvai bombardavo miesto centrą ir esančius už miesto žibalo sandėlius. Į sandėlius matomai pataikė, nes į padanges iškilo, lyg koks grybas, juodų dūmų debesys. Vokiečiai gyrėsi, kad numušė 13 lėktuvų. Po to, jau pasidarė pavojinga važinėti į Vieną, nes vis dažniau pradėjo lankytis lėktuvai ir bombarduoti miestą.

Po 3 savaitių buvome suskirstyti į grupes po 30-40 žmonių ir išskirstyti į apylinkėje esančius aerodromus. Aš patekau į Markesdorfo aerodromą, kuris yra apie 20 kilometrų nuo Vienos miesto, netoli plento Viena - Lincas. Aerodromą rado me gerokai bombų apdaužytą. Liko tik vienas angaras ir porą mūrinių namų, kuriuose gyveno kareiviai. Čia irgi dirbome prie slėptuvių statybos ir kitų darbų. Gruodžio mėnesio pabaigoje, aš buvau paskirtas į, taip vadinamą, kalnų komandą, kurios pareiga buvo numuštam lėktuvui nukritus, surinkti lėktuvo metalo laužą ir jį atgabenti į aerodromą. Čia darbas buvo sunkus, nes reikėdavo iškasti iš žemės įsmigusius moto-

rus ir juos pakrauti ant sunkvežimio, kad būtų galima parvežti į aerodromą. Iš ten lėktuvų dalys būdavo siunčiamos į fabrikus kaip laužas perdirbimui.

Prieš Kalėdų šventes, aš ir dar du lietuviai, buvome pasiūsti, drauge su trim vokiečių kareiviais, išardyti ir parvežti Amerikos lėktuvą, kuris neišleidęs tekinių nusileido netoli Amštetino miesto, prie vieno ūkininko sodybos. Ūkininkas mums papasakojo, kad lakūnas buvo vokiečių kilmės amerikietis. Iš lėktuvo jis išlipo nesužeistas ir paprašė, kad jį perduotų policijai. Lėktuvas buvo žvalgybinis, neginkluotas, dviejų motorų ir jame buvo įvairių fotografavimui aparatų. Vokiečiai džiaugėsi, kad jiems toks lėktuvas pateko į rankas ir norėjo jį sveiką pergabenti į aerodromą, kad atremontavus vėl su juo būtų galima skraidyti. Kadangi lėktuvas pakilti negalėjo, tai reikėjo nuimti motorus ir sparnus, ir tik tada pakrovę jį į sunkvežimį pargabenome į dirbtuvę, kurioje buvo remontuojami sugedę lėktuvai.

Prie lėktuvo išardymo dirbome apie 2 savaites. Ten praleidome ir Kalėdų šventes. Tačiau, vokiečiams neteko tuo lėktuvu pasinaudoti, nes po remonto pakilęs bandomam skridimui, užsidegė ore ir degdamas nukrito netoli aerodromo ribų. Žuvo ir vokiečių lakūnas. Kodėl taip atsitiko, liko neaišku.

Po Naujų Metų mūsų grupė buvo perkelta į Viener-Neuštato aerodromą, kuris buvo apie 40 km. nuo Vienos miesto. Šis aerodromas buvo labai didelis ir apie jį pusračiu buvo pristatyta daug angarų, kurių dalis bombardavimų buvo sugriauti. Gyvenome kareivinėse netoli aerodromo. Kareivinių kieme ir aerodrome buvo iškasti požeminiai tuneliai-slėptuvės. Ypatingai gera slėptuvė buvo aerodrome. Ji buvo apie 30 metrų gilumoje ir jos jokia bomba negalėjo pasiekti. Aerodrome dirbome prie įvairių darbų. Man dažnai tekdavo dirbti prie išardymo netinkamų skraidymui lėktuvų, kurių dalis siųsdavo į fabrikus kaip laužą.

Austrijos kareiviai, su kuriais dirbdavau, buvo draugiški; žinodami, kad karas yra pralaimėtas, patys dirbo nenoromis ir mus skubėti neragindavo. Iš šito aerodromo kasdien pakildavo vokiečių lėktuvai ir skridavo bombarduoti rusų kariuomenę, kuri tuo metu buvo priartėjusi prie Vengrijos sostinės — Budapešto.

Balandžio mėnesio pradžioje amerikiečių lėktuvai bombardavo Viener-Neuštato miestą ir sugriovė labai daug namų. Sekančią dieną, aš su dviem draugais nuėjome apžiūrėti miestą. Miesto centre buvo keturkampė aikštė, vadinama "Marien Platz". Jos viduryje buvo irgi keturkampės formos fontanas, iš kurio nuolat bėgdavo vanduo. Ant fontano visų keturių kampų buvo

pastatytos kokių tai, lyg, šventųjų stovylos. Prie fontano radome nukritusias ir nesprogusias tris dideles bombas, kurios galėjo sverti pusę tonos kiekviena. Namai apie aikštę buvo beveik visi sprogusių bombų sugriauti. Tačiau, nesprogus bomboms prie fontano, šventųjų stovylos liko sveikos. Apžiūrėję nesprogusias bombas, už kelių minučių pasišalinome. Ar jos vėliau sprogo, nežinau. Atsimenu tokį įvykį: dienos metu atskridęs vienas lėktuvas numetė aerodrome, šalia lėktuvams pakilti cementinio tako, keletą bombų. Pasibaigus bombardavimui, aš savo dviejų draugų kviečiamas, iš slėptuvės nuėjome pažiūrėti kur nukrito bombos ir ar dideles išmušė duobes. Ten radome tris išmuštas gana galias duobes ir vienį į žemę įsmigusią, bet nesprogusią bombą. Pastebėjęs tai, aš savo draugams pasakiau: "Eikime iš čia šalin, nes nesprogusi bomba gali kiekvienu momentu sprogti." Taip ir atsitiko. Nuėjus mums apie 100 žingsnių ir tik užėjus už namo kampo, staiga, ta bomba su dideliu trenksmu sprogo. Jei prie tos nesprogusios bombos būtume dar keletą minučių pastovėję, tai gyvųjų tarpe mūsų nebūtų likę. Vėliau sužinojome, kad amerikiečiai numesdavo bombas, kuriose buvo įtaisytas tam tikras mechanizmas — gaištukas, kad bomba nesprogtų tuojuos po nūmetimo, bet po tam tikro laiko. Po to, daugiau nebeėjome žiūrėti išmuštų duobių ir nesprogusių bombų.

Balandžio mėnesio pabaigoje, vieną rytą, aerodromo viršininkas mane pakvietė į savo raštinę, nes ėjau vertėjo pareigas, ir pasakė, kad mes visi lietuviai turime tuč tuojuos iš aerodromo pasišalinti, nes prie Viener-Neuštato artėja rusai. Be to, parodė ant rašomo stalo padėtą kokią tai sprogstamą medžiagą ir pasakė, kad greit čia bus viskas išsprogdinta. Liepė mums eiti kalnų link, kurie yra apie 9 km. atstu. Pasakė, kad paėjus keletą kilometrų, dešinėje plento pusėje rasime apkasus, kuriuose rasime aerodromo inžinierių ir karininką. Jie mums duos nurodymus ką toliau daryti. Gavęs tokią žinią, parėjęs į karines sušaukiau mūsų vyrus, kurių buvo 40 žmonių ir pranešiau viršininko nurodymus. Po to, pasiėmę savo kuprines iškeliavome iš aerodromo. Paėję apie 3 km. radome iškastus apkasus, bet ten nė vieno žmogaus neradome. Pradėjome tartis ką toliau daryti. Vieni norėjo laukti iki atsiras inžinierius ir karininkas, o kiti, kad reikia eiti kalnų link, o iš ten bandyti kaip nors pasiekti Markesdorfo aerodromą, kuriamė ankščiau dirbome. Aš įtariau, kad atėjęs inžinierius ir karininkas gali sugalvoti mus pasiųsti į apkasus, kur išdavę ginklus privers kariauti prieš rusus. Tai daryti neturėjome jokio noro. Todėl 11 žmonių nuo kitų atsiskyrėme ir nukeliavome kalnų link, o kiti liko. Nuėjus keletą kilometrų,

pamačiau ant kryžkelės sustojusį su motociklu vokiečių žandarą, kurio paklausiau ar jis nežino kaip toli yra rusai. Atsakė, kad rusai nuo Viener-Neuštato yra tik už 7 km. ir, kad jų tankai greitai gali būti čia. Patarė greičiau pasišalinti, kad nepatektumėm rusų nelaisvėn. Iš jo sužinojau, kad Obendorfo geležinkelio stotis yra už 6-7 km. ir, kad iš ten aplenkiant Vienos miestą, galima traukiniu važiuoti Linco miesto link, kur pakeityje buvo Markesdorfo aerodromas, kuriame anksčiau dirbome. Į tą aerodromą norėjome patekti todėl, kad dabar buvome benamiai ir neturėjome kur nakvoti ir pavalgyti.

Atėję į stotį sužinojome, kad traukinys yra ant bėgių ir už 5 minučių išeis Linco link. Nieko nelaukdam, sulipome į traukinį ir važiuovome pirmyn. Privažiavę St. Polteno stotį iš traukinio turėjome išlipti, nes dieną atskridę lėktuvai su bombardavo geležinkelio liniją ir išardė bėgius. Kadangi buvo naktis ir traukinys toliau nėjo, tai turėjome laukti iki bėgiai bus sutaisyti. Stotyje ir perone radome minią pabėgėlių iš Vienos, kurie irgi laukė progos toliau važiuoti. Stotyje nebuvo galima rasti vietos kur atsistėti, nes ant suolų ir grindų gulėjo šimtai pabėgėlių, daugiausiai senesnio amžiaus vyrai ir moterys. Apie 9 valandą ryto, vieni geležinkelio bėgiai buvo sutaisyti ir buvo paduotas traukinys į kurį mes tik su vargu patekome. Tačiau, į traukinį visi netilpo ir daug liko laukti kito traukinio. Atvažiavę iki Princesdorfo stoties išlipome, nes nuo jos buvo tik 2 km. iki Markesdorfo aerodromo. Apsistojuvome vienoje aludėje ir norėjome jau eiti į aerodromą. Tačiau, tuo metu buvo paskelbtas oro pavojus. Bijodami, kad nebombarduotų stoties ir bažnytkaimio, pasitraukėme iš aludės ir išėję iš bažnytkaimio apsistojuvome ant vieno kalnelio, kuris buvo apaugęs medžiais. Čia būdami pamatėme atskrendančius apie 15-20 bombonešių, kurie nuskrido St. Polteno link ir ten išmetė daug bombų. Diena buvo saulėta ir būdami nuo St. Polteno miesto tik už 4-5 kilometrų aiškiai matėme, kaip nuo išmestų bombų kilo tiršti juodi dūmai. Po to, atskrido dar du junginiai bombonešių kurie nuskrido Vienos link. Pamatęs išmestas bombas ant St. Polteno, pagalvojau kas atsitiko su tais žmonėmis, kurie liko stotyje laukti kito traukinio. . .

Atšaukus oro pavojų, nuėjome į aerodromą, kur mus kaip buvusius darbininkus priėmė ir davė maistą ir butą. Sekančią dieną atėjo pėsti ir kiti mūsų grupės vyrai, kurie buvo palikę laukti inžinieriaus ir karininko. Atvyko labai nuvargę ir papasakojo, kad visą kelią, apie 40 kilometrų, atkeliavo pėsti tiesiog per kalnus, aplenkdamie Vienos miestą. Gavę pastogę ir maistą labai apsidžiaugėme ir manėme, kad čia galėsime ilgiau

pasilikti. Tačiau, labai apsirikome, nes pradėjus rusams artėti, gavome įsakymą, kad esame siunčiami į Geršingo aerodromą, apie 3 km. nuo Linc miesto.

Tuo metu Lince, po kalnu, buvo įrengtas didelis tankų fabrikas, kuriame dirbo tūkstančiai rusų karo belaisvių ir civilių gyventojų atvežtų iš okupuotų kraštų. Atvykęs į Geršingo aerodromą, aš su keliais vyrais užėjau į raštinę ir padaviau esančiam vokiečių viršilai raštą, kad esame siunčiami į Geršingo aerodromą darbams. Perskaitęs šį raštą, viršila labai užpyko ir pradėjo mus kolyti visokiais žodžiais sakdamas, kad aerodrome jau yra viena darbininkų grupė ir kad kitos nereikia. Numetęs raštą, išvarė mus iš raštinės lauk. Nuėjęs prie vartų, kur laukė kiti vyrai, pradėjome tartis, ką turime daryti. Besitariant, atėjo vienas vokiečių kapitonas ir paklausė, kas toki esame ir ko čia laukiame? Pasakiau, kad esame lietuviai ir jam parodžiau raštą, kad esame siųsti į šį aerodromą darbams. Be to, pasakiau, kad su tuo raštu buvome nuėję į raštinę ir, kad viršila mus išvarė lauk sakdamas, kad aerodrome daugiau darbininkų nereikia. Išgirdęs tai kapitonas iš manęs paėmė raštą ir liepė kartu su juo eiti į raštinę. Čia jis ėmė viršilą barti sakdamas, kaip jis taip galėjo pasielgti su pabėgėliais ir jų nepriimti. Kapitonas viršilai įsakė tuojaus išduoti mums maisto korteles ir parūpinti patalpas, kad turėtume kur miegoti. Viršila prieš kapitoną išsitempė ir kulnėmis sumušęs kelis kartus pakartojo: "Klausau, bus išpildyta!" Iš to supratau, kad tas kapitonas buvo aerodromo viršininkas ir geros širdies žmogus, jei mūsų pabėgėlių pasigailėjo. Gavę maisto korteles, padėkojęs kapitonui, išėjau iš raštinės ir visi nuėjome į valgyklą, nes buvome alkani. Naktvynei mums nurodė patalpas kareivinių antrame aukšte, ant lubų. Nors lubos buvo švarios, bet lovų ir kitų patogumų nebuvo. Miegojome ant grindų pasikloję medžių drožlių.

Taip praslinko keletas dienų, ir prie darbų mūsų niekas nevarė. Ateitis buvo miglota, todėl nuėjau į raštinę pasikalbėti su tuo geruoju aerodromo viršininku, ką turėsime toliau daryti. Viršininkas pasakė, kad mes čia ištikrųjų esame nereikalingi ir, kad jis mus išsiųs į kitą aerodromą. Pasidėjęs ant stalo žemėlapi, pradėjo man rodyti kur yra šioje apylinkėje kiti aerodromai. Juokaudamas manęs paklausė, kuri aerodromą mes norėtumėme važiuoti? Pastebėjęs iš žemėlapio, kad Straubingo aerodromas yra toliausiai nuo rusų fronto, paprašiau, kad mus pasiųstų ten. Viršininkas sutiko ir juokaudamas pasakė: "Žmogau, ten greitai bus amerikiečiai." Atsakiau, kad geriau patekti į amerikiečių nelaisvę, negu į rusų. Gavę raštą, tą pačią dieną nuėjome į geležinkelio stotį ir išvažiavome į Straubingą.

Tačiau, kelionė buvo nelengva, nes traukiniai ėjo perpildyti pabėgėlių, pasitraukusių nuo rusų fronto. Į traukinį patekti visiems iš karto buvo neįmanoma. Straubingo link išvažiavome grupėmis; kurie nepateko į vieną traukinį, laukė kito. Aš išvažiavau su paskutine grupe, kurioje buvo septyni vyrai.

Tuo metu važinėti traukiniais buvo pavojinga, nes amerikiečių lėktuvai dažnai juos apšaudydavo iš kulkosvaidžių. Kai kurie tiltai buvo bombų sudaužyti, todėl privažiavus tokį tiltą, reikėdavo eiti pėstiems keletas kilometrų iki artimiausias geležinkelio stoties, kad patekus į kitą traukinį. Iki pasiekėme Straubingą užtruko trys dienos. Čia radau susirinkusius mūsų grupės vyrus. Tačiau, susirinko ne visi. Keletas iš mūsų grupės, persirengę civiliniais rūbais, nuvažiavo ieškoti savo šeimų, kurios anksčiau buvo išvažiavusios į Vokietiją. Vokiečiai patikrinimų nedarė ir jei koks pasišalino, tai niekas jo ir neieškojo.

Čia dirbome prie įvairių darbų, bet dažnai tekdavo piaustyti malkas į trumpas kaladėles, kurias naudodavo kuru sunkvežimių gazo generatoriams, kurie buvo varomi ne benzinu, bet dujomis.

Vieną dieną į mūsų aerodromą atskrido apie 50 visai naujų vokiškų naikintuvų ir išsirikiavo aerodrome eilėmis. Pamatę juos vokiečiai džiaugėsi, kad dabar tai duos amerikiečiams į kailį už vokiečių miestų bombardavimą. Tačiau, išėjo priešingai ir vokiečių svajonė neišsipildė. Sekantį rytą aš ir dar keli lietuviai, gavome įsakymą eiti padėti rusų belaisviams iškasti aerodromo kampuose duobes, į kurias vokiečiai norėjo patatyti priešlėktuvines patrankas. Prie vienos duobės kasimo dirbau aš ir trys rusų karo belaisviai, o kiti dirbo prie kitų duobių kasimo. Baigiant kasti, pas mus atėjo vokiečių karininkas ir pradėjo kolytis ir šaukti kodėl duobės nėra baigtos. Vokiečių kareiviui, kuris prižiūrėjo duobės kasimą, pasakė, jei mes dirbsime pamažu, kad paimtų lazda ir duotų mums per galvas, kad greičiau dirbtumėm. Tik jam nuėjus, atskrido vienas amerikiečių, matomai, žvalgybinis lėktuvas, ir apsukęs ratą apie aerodromą, nuskrido. Praslinkus trumpam laikui buvo paskelbtas oro pavojus. Esant pavojui, metėme duobės kasimo darbus ir drauge su rusų belaisviais, nuėjome apie ½ kilometro už aerodromo ribų, kur atsisdome į iškastą griovį. Tik mums čia atėjus, atskrido 12 amerikiečių naikintuvų ir išsirikiavę į vieną vorą, vienas paskui kitą skrisdami visai arti žemės, kulkosvaidžiais sunaikino išrikiuotus aerodrome lėktuvus. Amerikiečių naikintuvai nusileisdavo visai žemai ir paleidę seriją šūvių, pakildavo aukštyn. Apsukę ratą apie aerodromą, vėl leidosi žemyn ir šaudė į vokiečių naikintuvus.

Taip jie kartojo keletas kartų, kol iš vokiečių naikintuvų liko tik skylėti griaučiai. Kodėl vokiečių naikintuvai, paskelbus oro pavojų, nepakilo į orą ir nestojo kovon su amerikiečių naikintuvais, buvo neaišku. Gal žinodami, kad karas yra pralaimėtas nebenorėjo daugiau kariauti, o gal dėl benzino trūkumo negalėjo pakilti į orą.

Sunaikinus naikintuvus, vokiečiai prie duobių kasimo mūsų nebevarė. Taip jos ir liko neužbaigtos.

Tuo laiku sąjungininkai buvo užkariavę oro erdvę ir vokiečių lėktuvai ore nebepasirodydavo. Po to, vėl piaustėme malkas. Tačiau ir jas piaustyti pasidarė pavojinga, nes atskridę lėktuvai apšaudydavo aerodromą. Po kelių dienų gavome įsakymą, kad visi lietuviai, su savo kuprinėmis turime ateiti ir išsirikiuoti prie aerodromo raštinės. Iš vokiečių kareivių sužinojome, kad mus nori apginkluoti ir pasiūsti į frontą. Išsirikiavus, atėjo vienas vokiečių karininkas ir pradėjo klausinėti ar esame tarnavę kariuomenėje ir ar mokame vartoti šautuvą. Atsakėme, kad esame paprasti darbininkai, kariuomenėje netarnavome ir su šautuvu apsieiti nemokame. Išgirdęs tai vokiečių karininkas pakraipė galvą ir tur būt žinodamas, kad apmokyti ginklų vartojimo nėra laiko, nusikeikė ir liepė grįžti į barakus.

Po kelių dienų, paskelbus oro pavojų, buvo pranešta, kad atskrenda bombonešiai. Visi iš aerodromo pasišalinome ir išsiskirstėme apylinkėje pas gyvenančius ūkininkus. Tačiau bombonešiai mūsų aerodromo nebombardavo, o bombardavo Straubingo miestą, kuris buvo už šešių kilometrų.

Būdami pas ūkininkus sužinojome, kad amerikiečių kariuomenė prie Remageno miesto persikėlė per Reino upę ir nesulaikomai žygiuoja pirmyn. Po dviejų dienų, vokiečių kareiviai pasistatė prie vieno ūkininko sodybos, netoli mūsų, dvi patrankas ir pradėjo apšaudyti plentu važiuojančius amerikiečių dalinius. Už kelių valandų pamatėme pirmuosius amerikiečių tankus. Jie važiavo tiesiog per lauką to ūkio link, iš kurio vokiečiai šaudė patrankomis. Vokiečiai, pamatę atvažiuojančius tankus, patrankas prikabinę prie motorizuotų vežimų, pradėjo nuo jų bėgti ir važiuoti kito ūkio link, kuris buvo pakalnėje. Tankai juos pamatę pradėjo apšaudyti iš savo patrankų. Tačiau, vokiečiams pavyko, nors ir ne visiems, pabėgti, nes kelias ėjo į pakalnę ir tankų šūviai negalėjo jų kliudyti. Vėliau sužinojome, kad laukuose guli du sužeisti vokiečių kareiviai. Drauge su vienu lietuviu, tuos sužeistus kareivius pergabenome į tą ūkį, kur buvome apsistoję. Vienas buvo sužeistas skeveldrų į veidą, o antras skundėsi, kad jam labai skauda koją ir nebegali paeiti. Jį paguldėme ant atsineštų iš

ūkio kopėčių ir parnešę paguldėme daržinėje ant šiaudų. Apžiūrėjęs sužeistojo koją, jokių sužeidimo žymių neradau. Matomai, jis nukrito nuo motorizuoto vežimo ir patrankos tekiny s pervažiavo jam koją, nuo ko galėjo lūžti kaulas. Po kelių valandų sužeistus kareivius paguldėme į ūkininko vežimą ir jis juos nuvežė į Straubingo ligoninę.

Už dviejų dienų sužinojome, kad netoli mūsų, Felkircheno bažnytkaimyje, yra apsistojęs amerikiečių dalinys. Todėl nutarėme jiems prisistatyti. Tuo tikslu mes, 11 vyrų, prisirišę prie lazdos baltą skudurą, atžygiavome į bažnytkaimį. Amerikos kariai pamatę mus atbėgo žiūrėti kas tokie esame, turbūt manydami, kad esame vokiečių kareiviai, nes vieni iš mūsų buvo apirengę kariškais rūbais, o kiti civiliais. Amerikiečiai ėmė žiūrinėti ar neturime žiedų ir laikrodžių. Vienas iš mūsų turėjo ant piršto sidabrinį žiedą su akute. Jį iš jo atėmė. Aš turėjau auksinį vedybinį žiedą, bet jo iš manęs neėmė, tik pasakė: "Tas tau yra reikalingas." Paklausiau ar jų tarpe nėra kas moka vokiškai, ar lenkiškai kalbėti. Iš jų tarpo atsirado vienas kuris mokėjo lenkiškai. Jam paaiškinau, kad esame ne vokiečių kareiviai, bet lietuviai ir, kad buvome per prievartą atvežti darbams į Vokietiją. Amerikiečiai liepė mums atsisėsti ant žemės, kiekvienam davė po cigaretę ir pasakė, kad pašauks kapitoną. Neužilgo atėjo kapitonas, kuriam lenkiškai kalbantis kareivis papasakojo, kad esame, ne vokiečių kareiviai, bet lietuviai, per prievartą atvežti darbams į Vokietiją. Iš karto kapitonas mums liepė eiti ant plento ir palaukti kol kokia pravažiuojanti amerikiečių kariška mašina mus nuves į Straubingą, į belaisvių stovyklą, bet pagalvojęs, liepė pašaukti to bažnytkaimio burmistrą, kuriam įsakė mus apgyvendinti pas ūkininkus, ir kad jie turi mums duoti maisto. O, mums pasakė: "Jei ūkininkai jums duos blogai valgyti, tai paimkite lazdas ir duokite jiems per galvas." To, žinoma, nedarėme, nes maistas buvo pakenčiamas.

Už kelių dienų sužinojome, kad kiti mūsų grupės vyrai, susirinkę Straubinge, gyvena stovykloje, dirba pas amerikiečius, gauna maistą ir cigarečių. Tad palikę ūkininkus ir mes nukeliauome į Straubingą, kur radome apie 20 mūsų vyrų gyvenančių stovykloje. Jie dirbo pas amerikiečius. Stovykla buvo įrengta dviejų aukštų mūriniame name, buvusioje vokiečių ligoninėje. Užėjus į raštinę užsiregistruoti, pasirodė, kad tos stovyklos komendantas yra rusų karininkas, buvęs karo belaisvis. Sužinojęs, kad esame kilę iš Lietuvos, pasakė, kad turėsime grįžti į tėvynę. Išgirdus tai mane net šturpas sukrėtė. Nuo bolševikų bėgau tūkstančius kilometrų, o dabar savo noru atėjau į stovyklą, kad grąžintų į tėvynę.

Tuo reikalu nuskubėjau pasikalbėti pas Amerikiečių kariuomenės karininką, kuris pristatinėjo stovyklai maistą. Iš jo sužinojau, kad grįžti į tėvynę prievartos nėra. Jei kas nori, gali važiuoti, o kas nenori, gali gyventi stovykloje tiek ilgai, kiek jam patiks.

Stovykloje buvo tikras tautų mišinys: lietuviai, lenkai ir rusų karo belaisviai. Buvo ir civilių lenkų ir rusų vyrų ir moterų, kurie buvo prievarta atvežti darbams į Vokietiją. Stovykloje būdamas sužinojau, kad prieš keleta dienų vienas iš rusų karo belaisvių apskundė rusų merginą, kad ji draugavo ir turėjo santykius su vokiečių kariais. Už tai belaisviai ją pagavę stovyklos kieme suspardė ir sumynė kojomis. Po to, pusgyvę įmetė į išvietės duobę, kuri buvo stovyklos kieme. Ten ji ir žuvo.

Į stovyklą kasdieną atvažiuodavo po keleta amerikiečių kariuomenės sunkvežimių ir norinius grįžti į tėvynę vėžė į rusų zoną. Kadangi apatiniame aukšte visos lovos buvo užimtos, tai vieną naktį miegojau antrame aukšte, kur miegojo rusų karo belaisviai. To aukšto vyresnysis buvo rusas, kuris irgi sakė, kad visi turėsime grįžti į tėvynę ir, kad ten bus kiekvienam atlyginta sulig nuopelnų. Be to, sužinojau, kad rusai nakties metu stato sargybas, kad kas nors iš stovyklos nepabėgtų. Aš gerai žinojau, kas manęs, buvusio policijos tarnautojo, laukia, todėl sekantią dieną, kai sargybos nebebuvo, iš stovyklos pasišaliniau ir apsigyvenau pas man pažįstamą lietuvį.

Apie pora mėnesių dirbau pas amerikiečius prie įvairių darbų, už ką gaudavom maistą ir cigarečių, kurių kaina tuo metu juodojoje rinkoje buvo 200 markių už pakelį.

Straubingo mieste buvo viena gan didelė ir gražiai įrengta "bierštubė" — aludė, kurioje vakarais griedavo muzika. Kadangi alaus bokalas kainuodavo tik 20-30 pfenigių, o vokiškų markių pas mus netrūko, tai su savo draugais dažnai užeidavom į tą aludę išgerti alaus ir pasiklausti muzikos.

Atėjus amerikiečių kariuomenei, vieną vakarą, su savo dviem draugais nuėjome į tą aludę, norėdami išgerti po bokalą alaus. Užėję labai nustebome, nes visi stalai buvo užimti amerikiečių kareivių ir, kad beveik kiekvienam kareiviui ant kelių sėdėjo vokiečiai. Su jomis jie glamonėjosi ir bučiavosi. Tas mus labai nustebino, nes prieš amerikiečių atėjimą vokiečių geriant alų su vyrais aludėse niekuomet nematėme. Teko girdėti, kad Hitlerio laikais, jei pagaudavo kokią vokiečių turint lytinius santykius su svetimšaliu, tai jai nuo galvos nuskusdavo plaukus, o svetimšalį sušaudydavo, arba patalpindavo į koncentracijos stovyklą, iš kurios retai kuris gyvas grįždavo. Mat, Hitleris norėjo išlaikyti vokiečių rasę gryną.

Kadangi karo metu daug vokiečių jaunimo žuvo karo laukuose ir daug pateko į nelaisvę, tai jaunesnio amžiaus vokiečių beveik nesimatė. Užsibaigus karui, vokiečiai buvo pasiilgusios vyrų, todėl pamačiusios Amerikos kareivius, iš kurių dauguma buvo jauni ir gražūs vyrai, pačios jiems kabinosi ant kaklo manydamos, kad jie jas apšives ir išves į Ameriką.

Užsibaigus karui, laikraščiuose teko skaityti, kad po karo Vokietijoje gimė apie 3,000 juodosios rasės vaikų. Koks jų buvo likimas — nežinau. O, kiek gimė baltosios rasės?

Susitvarkius susisiekimui, išvažiavau ieškoti savo žmonos ir dukters, kurios anksčiau buvo išvažiavusios į Vokietiją ir gyveno Germasheimo mieste, ant Reino upės kranto. Susiradę, persikėlėme gyventi į Kaizerslauterno D.P. stovyklą. 1949 metais emigravome į Ameriką.

Čia irgi kelias nebuvo rožėmis klotas. Teko sunkiai dirbti ir vargo pakelti iki tvirčiau atsiostojome ant kojų. Dabar esu 80 metų amžiaus. Per tiek metų teko daug kraštų pamatyti, bet niekur nebuvo taip malonu gyventi, kaip savo tėvynėje Lietuvoje. Kai pažvelgi į praeitį, atrodo, kad viskas buvo taip neseniai.

L.V.S. Ramovės C.V. informacija

Antrojejoje Pabaltiečių laisvės kovotojų ir veteranų konferencijoje, 1972 m. lapkričio mėn. 10 d., Vašingtone, dalyvavo estų ir latvių atstovai. Konferencijoje buvo nagrinėjama Pabaltiečių bendradarbiavimo klausimai. Stebėtoju ten dalyvavo ir suomių pulkininkas. Spėjama, kad ateityje

prie Pabaltiečių organizacijos prisijungs ir suomių.

Pabaltiečių konferencijai 1973 m. vadovaus Estų Laisvės legiono C.V. prezidiumas. Vadovavimą perimti eilė buvo latviams, bet sąryšyje su c.v. rinkimais nebuvo aišku kur bus jos būstinė, todėl latviai vadovauti neapsiėmė.

Po konferencijos veteranai lankėsi

J.A.V. Užsienių reik. ministerijoje. Ten delegaciją priėmė Baltijos skyriaus vedėjas E. Hurvies. Apsilankius į Amerikos Balso transliaciją, priėmė Europos dalies vedėjas R. Vameris. Pasikalbėjimai abiejose įstaigose buvo atviri ir draugiški.

Šį kartą, lietuvių delegatų nebuvo dėl pavėluotai gauto pranešimo ir neaiškios dienotvarkės. J.T.

ANGLŲ GENEROLO SULAIKYMAS

O. URBONAS

Straipsnyje "Kautynės prie Valkininkų ir Rūdiškių geležinkelio ruožo, 1923 metų vasario 15-23 d." plk. K. Ališauskas aprašo, tarp kitko, įvykį, kai buvo sulaikytas anglų generolas, kurio tikra pavardė yra: sir Adrian Carton de Wiart.

Šį aprašymą perskaičius, skaitytojui susidaro įspūdis, kad simpatingas anglų generolas buvo lygiai palankus kaip lenkams taip ir lietuviams. Jei ne su jumoru, tai bent su šypsena jis įvertino savo padėtį, į kurią jis buvo pakliuvęs ir ramiai, korektiškai išgyveno to įvykio pasekmes.

Tikrumoje, šis ponas buvo 100% aršus lenkomanas. Palaikydavo visur ir visuomet vien tik lenkų interesus. Apie objektyvumą, kuris, atrodo, būtų privalomas kiekvienam, kas tarptautinės institucijos pavedimu turi ištirti tam tikrą reikalą, tas generolas matomai, neturėjo supratimo, arba sąmoningai, gindamas vien tik lenkų interesus, nuo jo atsisakė.

Savo knygoje "Laiminga Odiseja" jis gan plačiai aprašo tą įvykį. Tas jo aprašymas, kuriame jis kiekviena proga mėgina lietuvius įžeisti ir pažeminti, pakankamai kalba kaip tas generolas supranta objektyvumą. Per visą jo knygą raudonu siūlu spindi jo simpatijos lenkams ir lietuvių neapykanta, jų niekinimas ir šmeižimas. Galop, jam tai apsimokėjo: dar 1923 metais jis gavo Lenkijoje išsinuomoti dvarą, nemokėdamas nei vieno zloto nuomos. Ten jis ir gyveno iki II Pasaulinio karo.

Toliau patiekiu minėto aprašymo vertimą, kurį darau iš, į švedų kalbą išverstos, jo knygos "Laiminga Odiseja", 93-96 psl.

"Per mūsų pasiuntinybę man buvo pavesta pranešti Tautų Sąjungai apie lenkų-lietuvių ginčą. Lenkų vyriausybė norėjo, kad aš nuvykčiau į vietą. Buvo žinoma, kad vyksta stiprios kautynės, buvo tai žiemos viduryje, dideliems šalčiams esant. Dėl to, aš pareikalavau, kad mano kelionė būtų organizuota kaip galima patogiau. Mes turėjome vykti į Vilnių ir ten gauti specialų traukinį.

Tas, kuris negyveno Lenkijoje, arba Lietuvoje, neturi supratimo kaip abi šitos tautos tautiniais ir religiniais samprotavimais angažuojasi dėl Vilniaus miesto. Lenkams tai buvo šventa vieta gynimo sumetimais, jie buvo pasiruošę tam paaukoti gyvybę.

Bolševikams puolant, jie buvo **priversti perduoti miestą lietuviams** (mano pabraukta, O.U.), bet kai bolševikai buvo atmušti, lenkai pareikalavo, kad miestas būtų jiems atiduotas. Lietuviai atsisakė ir pasakė, kad lenkai gali užimti miestą tik per jų lavonus. Lenkai puolė, bet lietuviai, matomai, užmiršo savo kraują, nes **teturėjo tik vieną užmuštą, bet ir tas buvo sunkvežimio suvažinėtas** (mano pabraukta, O.U.).

Mes tęsėm savo kelionę iš Vilniaus, kuris dabar buvo lenkų rankose. Aš turėjau su savimi vieną iš mano štabo karininkų ir vieną lenkų štabo karininką, kuris, nelaimei, buvo lenkų kontržvalgybos šefas. Aš bijojau, kad tas gali būti šiek tiek nemalonus, nes lietuviai jį labai gerai pažinojo.

Kelionė traukiniu truko neilgai. Traukinys greitai buvo priverstas sustoti, nes buvo susprogdintas tiltas. Mes toliau važiuoti nebegalėjome. Lenkų karininkas parūpino keletą rogių ir mes nuvykome artimiausios lenkų užtvaros link.

Lenkų užtvaros vadas pareiškė, kad jo rajone viskas tvarkoje, bet jis mano, kad keleta kilometrų toliau kautynės tęsėsi, Netoli nuvažiavę, mes pamatėme ant kalnelio bakūžę prie kurios stovėjo sargybinis. Mes privažiavome prie sargybinių ir pamatėm, kad jam būta kokių tai sunkumų su šautuvu. Atrodė, kad jis mėgina pakelti šautuvą prie peties, bet šautuvo sargas užsikabino už jo šaliko. Aš paprašiau lenkų karininką pasakyti sargybiniui, kad jis elgtųsi atsargiau su šautuvu. Vos tik perdavęs mano patarimą sargybiniui, lenkų karininkas sušuko: "Dieve mano, juk tai lietuvis!" Tuo pat metu, per trobelės duris, **išsiveržė keletas kareivių ir iš 15 metrų atstumo pradėjo galvotrūkiškai į mus šaudyti** (mano pabraukta, O.U.). Jie buvo iki paskutinio laipsnio įsikarščiavę, šokinėjo ir nežmoniškai šūkavo. Aš supratau, kad vienintelė išeitis mums liko, tai ramiai sėdėti, nieko nesaikyti ir nieko nedaryti. Aš turėjau didelių sunkumų apraminti mano palydovus ir patarti jiems laikytis visiškai pasyviai. Kai mums pasisėkė padaryti visiškai indiferentišką išraišką, aš paprašiau kareivius pašaukti karininką. Karininkui atėjus, aš jam pareiškiau, kad atvykau išaiškinti padėtį Tautų Sąjungos vardu. Gal būt bus geriau, jei šioje vietoje prisipažinsiu, kad aš niekuomet neturėjau di-

delės pagarbos šiai institucijai. Buvo tikrai originalus supuolimas, kai lietuvis karininkas buvo tos pat nuomonės. Aš jam pareiškiau, kad esu visiškai patenkintas tuo, ką mačiau, ir kad mano vienintelis dabar noras grįžti atgal (atseit, reikalą nuodugnai išsiaiškino ir turi pakankamai davinių Tautų Sąjungai raportą parašyti, mano pastaba, O.U.). Karininkas buvo labai mandagus, tačiau pareiškė, kad privalo pranešti savo viršininkui. Vienkart jis paprašė mus įeiti į vidų. Kadangi temperatūra buvo daugiau kaip 20 laipsnių žemiau nulio, mes tai ir padarėme.

Mūsų padėtis buvo labai nemaloni, ypač kad mūsų tarpe buvo tas įtartinas lenkų karininkas. Jis turėjo su savim labai kompromituojančius raštus, tačiau, jam pasisekė juos slaptai perduoti man (mano pabraukta, O.U.). Aš nebuvau iškratytas ir manęs net nepaklausė, ar aš turiu kokius nors įgaliojimus.

Aukštesnis karininkas atsisakė mane paleisti ir, galų gale, buvo gautas įsakymas iš Vyriausiojo štabo nugabenti mane į Kauną, reikalui esant jėga (mano pabraukta, O.U.).

Dabar jie suprato kas buvo tas lenkų karininkas, ir jų interesas mano atžvilgiu atslūgo; aš galėjau išeiti net be palydovo, bet lenką jie dabojo kaip vanagai. Pirmasis lietuvis karininkas, su kuriuo mes kalbėjome, buvo labai malonus ir pareiškė mums, jog mums pasisekė, kad mes patekome pas jį, nes mums patekus į kitą dalinį, mes būtume tikrai tuojaus nužudyti (mano pabraukta, O.U.), vien jau dėl mūsų uniformos. Pasikalbėjimo metu paaiškėjo, kad aš pažinau kai kuriuos jo giminaičius Lenkijoje ir kad jis prisijungė prie lietuvių dėl to, kad Lietuvoje turėjo žemės nuosavybę.

Kai atėjo laikas vykti į Kauną, aš pareikalavau, kad mano karininkai važiuotų drauge su manim, kas po ilgesnių diskusijų buvo leista. Aš įsakmiai pareiškiau lietuviui karininkui, kad jis privalo tuojaus pranešti Anglijos ministrui, kad jis mane suėmė ir kad lenkų karininkas yra su manimi.

Mus vežė į Kauną automobiliu griežčiausiai saugojant, net negalėjome nusiprausti. Buvome lydimi iki dantų ginkluoto sargybinio. Atvykus į Kauną aš turėjau pasikalbėjimą su Užsienių Reikalų ministru, kuris pakartotinai teiravosi kokiais reikalais aš atsiradau šiapus sienos. Aš užtikrinau jį, kad tai įvyko atsitiktinai ir kad mano didžiausias noras išvengti dar kartą būti priverstam pastatyti savo koja į jo kraštą. Aš vengiau atsakyti į bet kokį klausimą ir prašiau sužinoti, ar Anglijos ministras yra painformuotas apie mano suėmimą. Šitą, žinoma, jis nebuvo padaręs!

Po keletos valandų aš buvau paleistas. Man buvo pranešta, kad Lietuvos ministras pirmininkas norėtų mane aplankyti ir pareikšti savo apgailestavimą dėl įvykio. Aš atsakiau, kad aš neturiu jokio noro su juo susitikti ir kad mano suėmimas turės būti sprendžiamas tarp Anglijos ir Lietuvos vyriausybių. Mane nuvedė į Anglijos pasiuntinybę ir aš sugrįžau Lenkijon per Karaliaučių ir Dancigą, bet man buvo uždrausta pravažiuoti į Vilnių. Lenkų karininkas taip pat buvo paleistas po keletos dienų.

Varšuvoje visi tikėjo, kad aš esu žuvęs, kadangi keleta dienų nesugrįžau į savo traukinį. Man teko skaityti labai įdomius pranešimus, kuriuos Wolfo telegramų biuras pasiuntė į Berlyną.

Pilsudskis pakvietė mane pas save, pasijuokė iš mano avantiūros ir nuoširdžiai man padėjo už tą didelį patarnavimą, kurį aš padariau Lenkijai. Aš nesupratau apie ką jis kalba. Jis man atsakė, kad dabar gal anglai supras kokia gi tauta yra lietuviai ir koki tai yra žmonės. Prieš tai mes turėjome tam tikrų simpatijų lietuviams, bet po šito įvykio mūsų nusistatymas visiškai pasikeitė. Šiuo būdu aš pagal savo išgalę esu padėjęs Lenkijai . . .”

Prierašas

Perskaitys šį plk. O. Urbono straipsnį turiu pareikšti kaip seka:

Rašydamas apie kautynes prie Valkininkų-Rūdiškių geležinkelio ruožo, visai nesitikėjau, kad anglų generolas sir Adrian Carton de Wiart būtų susirišęs su Lenkijos kontržvalgybos įstaiga ir informacijas Tautų Sąjungai ir Anglijos vyriausybei rinkty per šią lenkų įstaigą. Žinias ir generolo pavardę rašiau taip, kaip kad radau parašyta tuometinėje lietuvių spaudoje.

Plk. ltn. P. Soltanas jokios nuosavybės Lietuvoje neturėjo. Tėvai buvo žemės nuomininkai Raseinių apsk. Kaip Vyčio Kryžiaus ordino kavaliarius jis vėliau gavo žemės sklypą Babtų valsčiuje, ten įsikūrė ir gyveno nuo 1939 metų išėjęs pensijon. Mirė Lietuvoje 1965 metais (Žiur. 1966 m. gruodžio mėn. Karys N 10).

Tuo metu Lietuvos ministras pirmininkas ir Užsienių Reikalų ministras buvo inž. Ernestas Galvanauskas. Tad jeigu generolas sir Adrian Carton de Wiart kalbėjosi su Užsienių Reikalų ministru, tad eo ipso kalbėjo ir su ministru pirmininku.

Nuoširdžiai dėkoju plk. O. Urbonui už pastabumą ir rūpestingumą Lietuvos karo istorijos reikalui.

K. Ališauskas

SUDIEV GUSARŲ PULKUI

(Prisiminimai)

PRANAS RUMŠA

Lietuvos karį, gerbiau ir mylėjau iš pat savo vaikystės dienų ir vis galvojau, kada aš užaugsiu ir kada dėvėsiu kario uniformą.

Vaikystės dienos prabėgo labai greitai ir štai, 1938 m., aš jau 20-ties metų vyras. Tad nieko ne-laukdamas, stojau Klaipėdos komendantūroje sa-vanoriu atlikti karinę prievolę.

Buvau paskirtas į kavaleriją ir kaip savanoriui, leido pasirinkti dalinį. Aš pasirinkau Gusarų pul-ką.

Po keletos dienų jau sėdžiu Klaipėdos gele-žinkelio stoty ir laukiu kelionės į Kauną. Trau-kiniui pajudėjus, pasakiau sudiev, Klaipėda ir gra-žioji Baltijos jūra, lyg ir nujausdamas, kad aš jų daugiau nebematysiu.

Atsidūrus Kauno geležinkelio stotyje, buvom surikiuoti į vieną grupę ir priešaky Gusarų pulko orkestrui maršą grojant, pradėjome žygį Vytauto prospektu ir K. Petrausko gatve, tiesiai į Gusarų pulko kareivines.

Žygio metu jaučiau didelį pasitenkinimą, kad, štai, ir aš jau Lietuvos karys; nepasiduosiu savo keturiems broliams, kurie, atlikę karinę prievolę, grįžo atsargon visi jaunesniais puskarininkiais. Aš irgi turiu tą pasiekti.

Gusarų pulke buvau paskirtas į pulko Šarvuotų Auto būrį, kuris stovėjo kiek toliau nuo kareivi nių, Perkūno alėjoje.

Iš pat pirmųjų dienų kariškas gyvenimas, draus-mė tvarka ir maistas man labai patiko. Šarvuotų Auto būrio vado kpt. St. K. apsucri akis tą tuoj pastebėjo ir jis, pasišaukęs pas save į raštinę, pa-siūlė man vykti į Auto Rinktinės mokomąją kuopą, o po to, jeigu norėsiu, galėsiu būryje pasilikti liktiniu, nes čia yra galimybių būti pakeliamam į viršilos laipsnį.

Aš labai nudžiugau, nes tikrai norėjau likti kariuomenėje ir būti pakeltas į viršilos laipsnį. Tad kapitonui padėkojau ir pažadėjau, baigęs karinę prievolę, tikrai pasilikti jo būryje liktiniu.

Po poros savaitių jau buvau iškomandiruotas į Auto Rinktinę, Šančiuose.

Mokomojoje kuopoje dienos automatiškai greit bėgo ir 1939 m. pavasarį baigęs mokomos kuopos kursą, grįžau atgal į savo dalinį. Būrio vado deka buvau greitai pakeltas į grandinio, o po to, ir jaun. puskarininkio laipsnį ir ėjau skyrininko ir šarvuoto

Gusarų pulko jaun. psk. Pranas Rumša

automobilio šoferio pareigas. Dienos slinko lyg upėje vanduo ir, štai, jau 1940 m. pavasaris. Mano laida džiaugiasi, kad greitai važiuos į atsargą. Aš taip pat džiaugiuosiu, kad greit pradėsiu antrą, ilgą tarnybos terminą siekdamas būti pakeliamas į viršilos laipsnį.

Tačiau, tėvynę pradėjo supti tamsūs debesys ir mūsų laida buvo sulaikyta iki atskiro parėdymo.

Štai, gražusis birželis, o mūsų tėvynę Lietuvą visai užgulė juodi debesys, tuo išblaškydami ir ma-no visas svajones... Kruvinieji bolševikai įsibro-vė į mūsų kraštą — kariuomenės tarpe kilo pu-siau betvarkė. Šeimininkavo rusų kariai, bei poli-trukai. Gusarų pulkas buvo iškeliamas į Marijam-polę, į 9-to p. pulko kareivines.

Gražus saulėtas pavakarys, Gusarų visas pulkas, bei Šarvuotas Auto būrys stovi išsirikiavę rajone ir gatvėje šalia kareivinių. Šaligatviuose minios žmo-nių susirinkę pasakyti sudiev Nepriklausomos Lie-tuvos kareivėliams. Gelės krinta kaip lietus iš de-besų, o raitelių arkliukai kausto pasagomis gatvės grindinį, kad net žiezirbos kyla. Turbūt ir jie nu-jaučia, kad į čia daugiau nebegrįš, nes kareivi-nes užima rusų nuplyšę raudonarmiečiai.

AUTOBIOGRAFIJOS TRUMPI METMENYS (Bruoželiai)

Grigaliūnas-Glovackis Vincas, sūnus Stasio gim. 1885 m. rugpiūčio 9/21 d., Jiezne, Alytaus apskr. (Jiezno dvaro kumečio šeimoje), Lietuvoje, Dainavos šaly.

Pradžios mokslą ėjau Jiezno pradžios mokykloje, kurią baigiau pirmuoju 1894 m. Toliau pradėjau uždarbiauti tolimesniam mokslui tęsti, bepadedant Jiezno ir Birštono prad. mok. mokytojams. Mat jie buvo, Smoriga ir Emeljancevas, rusai ir nemokėjo lietuviškai, o mokiniai lietuviškai — nemokėjo rusiškai, trijų mokslo metų bėgy. Vasaros gi, atostogų metu Birštono kurorte dirbau padavėju ir prekių pardavėju. Tutlausko, lenko, kepykloje, cukrainėje ir valgykloje pora sezonų. Tačiau, nuo tąsymo sunkių su kepyklos gaminiais kašų (krepšių) liko sutrauktos rankos, teko nuo šio būdo savo pajamas mokslui gaminimo atsisakyti. Pasidariau namų „profesorium“ bemojdamas bei ruošiant gimnazijon stambių ūkininkų vaikus, tačiau ir čia prastai mokėta, nors labai gerai penėta, neradau to kas man buvo reikalinga. Perėjau tat tarnauti Jiezno valsčiaus raštūnėn. Ten kaip tik per pora tarnybos metų sudėjau sau „kapitalą“ su kuriuo išvykau pradžioje Gardinan privačiai ruoštis, kad stoti 4 klasėn Balstogės realinės mokyklos.

„Kapitalui“ išsekus, užsibaigus ir neturint ir

kur ir kuomi papildyti, pasiruošiau konkursiniam egzaminui ir stojau 1904 m. rugpiūčio mėn. Vilniaus Karo (tuomet dar vadinamon „junjerių“) mokyklon, kurią ir baigiau, vienu iš pirmųjų, 1907 m. rugpiūčio mėn. Likau pakeltas leitenantu su vyresniškumu nuo 1906 m. balandžio 23.

Vilniuje karo mokslą beeinant, savo draugų likau įtrauktas lietuviškon pogrindinėn veiklon, kurioje aktyviai veikė Liatukas, Sapkauskis, Dydzilius, Gira ir kiti. Veikėjai rinkosi pas p. Urbanavičius, Malinauskus, Vileišius (Antaną ir Petrą) ir Šv. Mykalojaus bažnyčioje bei klebonijoje.

Vakansiją išsirinkau į Turkestaną, Samarkandan, kad čia Lietuvoje netektų vadovauti baudžiamam būriui, kurie po 1905 m. revoliucijos po visą Lietuvą puoselėjo. Su manim Turkestanan išvyko leitenantai Lapkauskas ir sulenkėjęs Mincevičius. Turkestane visi mes patekome didelio lietuvio, neužmirštamės atminties, pasaulinio hebraisto, Talmudo vertėjo, kun. prof. Justino Pranaičio globon. Kun. prof. Pranaičio ir jo vikaro kun. Bronislavo Rūtenio rūpesčiu, netik kad mes lietuviai išsaugojom savo lietuviybę, bet dar ją gerokai pagilinom.

1909 m. spalio gale vedžiau Vilniaus našlaičių bajorų Teismo pirmininko p. Rusecko, lenkų kultūros, bet nepaprasto lietuvio, dukrą Vandą-Heliudorą. Turėjome dvi dukras, Birutę, gim. 1910 m. ir Pajautę, gim. 1912 m., bet abi mirė Turkestane, neišlaikę klimato sąlygų. 1916 m. gimė

Pulkas pajudėjo ir po nakties žygio, atsiradome 9-to p. pulko kareivinių rajone. Marijampolėje, kareivinėse, vietos visiems neužteko, tad Šarvuotas Auto būrys apsigyveno rajone, palapinėse.

Užsiėmimų neturėjome, tiktai mitingai, demonstracijos su visokiais plakatais ir kitokios išdaigos. Būrio vado įsakymu, mes šveitėme ir tvarkėme savo antovežimius, tvarkėme motorus, keitėme alyvą, valėme kulkosvaidžius, bei oerlikonus, tad atseit, buvom užimti ir tuo išvengėm įvairiausių eisenų ir kitų išdaigų.

Bet, vieną dieną, buvo duotas įsakymas visam gusarų pulko kadru, t. y., karininkams ir kariams iki jaun. pusk. laipsnio, grandinių ir eilinių tas nelietė, susirinkti rajono aikštėje kur bus koks tai mitingas. Tad teko būti ten ir man. Susirinkome ir vienas kitą klausinėjoje koks gi cirkas dabar bus. Netrukus atėjo keli Gusarų pulko aukštesnieji karininkai, pulko vadas plk. Kraunaitis ir vienas gusaras eilinis, kurio aš nepažinau.

Pradėjo kalbą eilinis, išgirdamas sovietų rojų, draugą Staliną ir laisvę kariuomenėje, bet kartu

pabrėždamas, kad mes visi žinotumėm, kad reikalui ištikus, jis turi galios nubausti ir patį pulko vadą. Šio eilinio kalba mus sukretė visus. Pasiteiravus kas jis per vienas, sužinojau, kad tai Gusarų pulko batsiuovys, o dabar einąs pulko politruko pareigas.

Po kelių dienų, kaip perkūnas iš dangaus, trenkė žinia, kad liepos 10 d. mano laida paleidžiama į atsargą. Iš kur tai atsirado ir būrio vadas kpt. St. K., kuris užklausė manęs, ką aš dabar galvoju: ar važiuosiu į atsargą, ar liksiu kariuomenėje laukti viršilos laipsnio. Aš nei kiek neabejodamas, kaip geram lietuviui pridera, drąsiai atsakiau: „Tamsta Kapitone, aš važiuoju į atsargą“.

Kapitonas, palingavęs galva, atsakė: „Brolau, važiuok ir telaimina tave Dievas. Matai pats, kad velniava čia darosi. Jeigu aš galėčiau ir aš čia nebūčiau.“

Taip, 1940 m. liepos 10 d., atsisveikinau su Gusarų pulku ir pamiltais šarvuočiais, tapęs vienu iš paskutinių karių Nepriklausomos Lietuvos, kuriai buvau davęs garbingą priesaiką.

sūnus Gediminas, kuris šandie mus abu senius Kolumbijoje išlaiko.

1914 m. rugsėjo mėn. teko su 6 Turkestanu šaulių pulku išvykti į Didįjį, Pirmąjį Pasaulinį, karą. Pradžioje į Rytprūsius, vėliau perkėlė mus Lenkijon. Ten, 1915 m., buvau tris kartus sužeistas: du lengvai ir vieną labai sunkiai. Veik pusę metų išlaikytas Petrapily. Jaunos Carienės Ligoninėje pasitaisiau kiek ir nuo 1916 m. kovo grąžintas frontan štabo darbui.

Dirbau I, IV ir VIII armijų štabuose ir buvau kilnojamas nuo Minsko Besarabijon, Rumunijon, Galicijon. Rumunijoje esant užklupo 1917 m. vasario revoliucija. Atėję valdžion Lvovas, vėliau Kerenskis, galutinai suardė drausmę ir frontą. Kerensko pastangos stumti kariuomenę antpuolin nuėjo vėjais. Man teko dirbti su VIII arm. politruku Savinkovu, tačiau kadangi generolai Kornilovas, Kaliedinas liko išniekinti, karininkai visai nusmukdyti, teko man, padedant man atsidavusiems kareiviams, iš fronto "bėgti".

Už narsumą kare likau pakeltas kapitonu ir laukiau pakėlimo pulkininku leiten., be to, buvau apdovanotas visais karo ordiniais iki to laipsnio galimais: Šv. Onos 4, 3 ir 2 laipsnio, Šv. Stanislavo 3 ir 2 laip., ir skyrium, už atsižymėjimą ties Novo Georgijevsu k. Gižinek, aukso (Šv. Jurgio) kardui ir Šv. Vladimiro 4 laip. su kardais kryžiumi.

Rusų frontui galutinai iširus, 1917 m. gruodžio mėn. pradžioje pavyko sėkmingai pasiekti Poltavą, kur gyveno žmona su sūnum. Nuo 1918 m. sausio pradžios likau įtrauktas į lietuvių tremtinių veiklą, tapęs Paltavos komiteto nariu. Pirmininku buvo p. Deltuva, o nariais, be manęs, dar buvo p. Stasiulevičius (Lietuvoje Toliušis) Zigmas, p. pulk. Banėnas, p. matin. Karosas ir sekret. p. Butkevičius. Kapelionu buvo kun. Povylaitis. Komitetui sėkmingai pavyko organizuoti, iš tremtinių norinčių grįžti, ešelonus ir iki 1918 m. spalio 1 d. kas tik norėjo išvyko Lietuvon. Su paskutiniu transportu, 1918 m. spalio pradžioje, išvyko k-to p-kas su raštine ir mano šeima Vilniun per Holobus, kur reikėjo atlikti karantiną. (— — — —) Poltavą 1918 m. kovo gale užėmus getmancams, man buvo siūloma getmano adjutanto, su manim kartu baigusio Vilniaus Karo mokyklą, Antono Levčenko Poltavoje pulkas, bet aš jam atsakiau, kad noriu turėti laisvas rankas ir geriau dirbti intendantūros sandėliuose paprasto darbininko ir sargo darbą su mano organizuotais lietuvišiais inteligentais.

Apie Lietuvos nepriklausomybę bei gyvenimą Lietuvoje informavo Ukrainos lietuvius p. Martynas Yčas ir p. J. Vileišis, beto patekdavo šiek tie žinių ir iš Voronežo, bei organizuojamo Rovne lie-

Pik. Vincas Grigallūnas - Glovackis, 1920 m.

tuvių bataliono su gener. Adamkevičiumi priešaky. Vilniun atvykom apie spalio antrąją pusę. Ir tuoju aš per Liudą Girą ir Apsaugos Komisiją likau įtrauktas darban, net pasilsėti neduota. Pavesta man 1 d. lapkr. pradėti organizuoti savanorių 1 pulką.

Susitvėrus pirmajam "amžino neutralumo" ministerių kabinetui, užplūdo rusai, skiriami į vadovaujamas vietas, generolas gi Kondratavičius liko pakviestas Kr. Aps. vice ministriu ir Lietuvos kariuom. organizatoriumi. Savo šovinistine, grynai rusų politika iššaukė lietuvių karininkų pasipiktinimą ir pirmąjį prieš vyriausybę sukilimą. Sėkmingai liko nušalintas pirmasis p. prof. Voldemaro kabinetas su jo išperėtais gen. Kondratavičiumi bei rusais.

Nuvykus man dešimčiai dienų gelbėti uošvę su dviem dukrom iš Smurgainių netoliese esamo dvaro, liko oficialiai paskirtas 1 p. pulko vadu 23.11. gener. Galvydis Bykauskas. Aš persikėliau

į 2 p. p. Po (— — — —) sukilimo, naujos vyriausybės susitvėrimo, likau skirtas 2 pėst. pulko vadu, kurį pavesta man organizuoti Kaune.

Nuo 1918 m. galo gruodžio imtasi darbo pade-

dant: arkivysk. Karevičiui, prel. Krupavičiui, prof. Dovydaičiui, p. Sal. Banaičiui ir kit., bei ir veik visai ateitininkijai į savanorių eiles stojant, pavyko sutverti ne tik pulką, (— — —) eiles kariuom. dalinių bei įstaigų, bet ir padėti tvirtus pamatus savanorių kariuomenei plėtotis. Už savistovę veiklą itin už sudarymą karo lauko teismo, bei nuteisimą dviejų kaimyninės valstybės šnipų, likau nušalintas 1919 kovo 7 nuo pulko ir laikomas namų arešte Karo Ligoninėje, bet 1919 gegužės 4, sukilusi Kauno įgula mane išlaisvino ir priverė prezidentą grąžinti pulkan vadu. 11 gegužės iškilminga kariuom. Kauno Rotušės aikštėje priesaika ir į antrą po jos savaitę su pulku išvykau į karą su bolševikais. Išvijus bolševikus, su pulku likau perkeltas prieš bermontininkus. Išvijus bermontininkus, likau iškeltas štaban. Čia organizavau naujais pagrindais Mobilizacijos skyrių. Buvau pora metų Vyriausios Tardymo Revizijos komisijon pirmininku; trumpai 2-os Divizijos vadu. Dalyvavau kovose prieš lenkus. 1926 m. kairiam blokui laimėjus į seimą rinkimus, likau išprašytas iš kariuomenės. Kadangi vyriausybės veikla grėšė nuvesti Maskvos glėbin ir pradėjo siausti “penktoji kolona”, tai su Tomku ir Klimaičiu sutvėrėm garsų antikomunistinį savaitraštį “Tautos Valia”, kurio aštuntas numeris pateko 3 Kauno miesto policijos nuovadon, o aš jos redaktorius, leidėjas — Kauno Sunkiųjų Darbų kalėjiman. Tačiau, po dviejų savaitių, 1926 m. gruodžio mėn. iš 16 į 17 naktį, sukilusios kariuomenės likau išlaisvintas ir tapau sukilimo Komendantu bei Kauno valdovu. Naujai valdžiai ir vyriausybei į 3 ar 4 dieną susitvarkius, likau grąžintas kariuomenėn ir skirtas generolu ypat. reikalams prie ministerio, kuriose pareigose ir išbuvau iki galo karo tarnybos 1932 m.

Lietuvos karo tarnyboje likau apdovanotas Vyčio Kryžiumi už bolševikų frontą, antru Vyčio Kryžiumi už bermontininkų frontą, Gedimino ordenu 2 laip. bendrai už nuopelnus ir darbus Tėvynės labui. Medaliais: Savanorių, Nepriklausomybės, Klaipešos Atvadavimo ir latvių Neprik. Karo medaliu. Be to, 1927 m. likau pakeltas į generolus leitenantus, o prieš išeinant atsargon 1932 m. — į pilnus generolus (“Šiandien esu bene vienintelis ir, duok Dieve, kad nepaskutinis Nepriklausomos Lietuvos pilnas generolas, savanorių pirmasis vyriausias organizatorius, visų nepriklausomybės karų dalyvis, dviejų Vyčio Kryžių kavalierius”). Papildymas iš laiško prie biografijos. Red.)

Nuo 1926 m. mokslo metų pradžios stojau Lietuvos Vytauto Didžiojo Universiteto Teisių Fakultetan. Klausiau abu: Teisės ir Ekonomikos skyrius. 1930 Vytauto Didžiojo metais abu šiuos skyrius baigiau ir gavau du diplomus: diplomuoto teisininko ir diplomuoto ekonomisto.

Nuo 1932 m. galo ėjau teismo kandidato stažą prie Kauno Apygardos Teismo, o nuo 1934 m. likau priimtas Lietuvos advokatūron, kurioje aš (— — —) ir dabar. Universitete einant mokslą likau priimtas “Ateitininkų” Sąjungon, Vytauto korporacijon, kurioje laikau save ir dabar dažnai susirašinėjant su korporacijos šefu prel. Krupavičium.

Pradžioje tremties apsisostojome Tetnage, iš ten persikėlėm į Wangeną ir pagalios Hechingeną (Hohenzol.). Teko rinkti apinius, dirbti, tikriau saktant, bernauti pas vokiečių Bigelį netoliese Wangen im Algau. Sūnui užsirašius Belgijoje kasyklų darbams, persikėlėm visi į Belgiją, Anderlues Hainaut, netoliese Charleroi. Kad išsilaikyti dirbom trise: sūnus anglių kasyklose, aš gavau darbą metalų fabrike, o marti stiklo apdirbimo fabrike. Esant nuolatiniame pavojuje bedirbant 800 metrų gilumoje, sūnui, prieš tai gerokai iškankintam bolševikų kalėjime Kaune, nuo 1940 liepos iki 1941 birželio 23, suiro nervai ir 1949 m. pavyko persikelti Kolumbijon į Medellino miestą.

Kaipo senyvo amžiaus ir nemokąs laisvai ispanų kalbos, apmokamo darbo gauti negaliu ir su žmona abu seniai esame vien sūnaus išlaikomi.

Be tiesioginio savo, kaip advokato darbo, teko dar dirbti Vyrų Apašt. Centro Valdyboje esant vicepirmininkui. Važinėti su paskaitomis vyrams, bei organizuojant Kauno vyrų tikiybines eisenas. Nuo 1920 m. teko dalyvauti lietuviškoje spaudoje rašant į “Kari”, “Mūsų Žinyną”, “Rytą”, redaguojant “Tautos Valią”. Tremtyje rašiau į: “Darbininką”, “Laiką”, “Gimtąją Šalį”, “Kr. Kar. Laivą”, “Žvaigždę”, “Kari”.

Kolumbijoje tremtyje beesant du kartus buvau išrinktas Kolumbijos krašto Lietuvių Garbės Teismo pirmininku.

1934 m. Lietuvoje vykstant Eucharistiniam Kongresui teko būti aktyviam to Kongreso organizatorium ir Butų Sekcijos vadovu.

Taip maždaug konspektyviai ir labai suglaustai atrodo mano nuotykingas gyvenimas,— — —

V. Grigaliūnas-Glovackio autobiografija rašyta 1954 m. liepos 19 d. Kolumbijoje, Pietų Amerikoje.

SNIEGO KASIMO PERTRAUKOMIS

JURGIS GEDIMINĖNAS

(Pabaiga)

Pradedu skaityti Kanadoje leidžiamo savaitraščio "Tėviškės Žiburių" (1973.I.11.) įžanginį straipsnį greičiausiai parašytą paties redaktoriaus, kun. dr. P. Gaidos, pavadintą "Aukštoji Veidmainystė", kuris taip man įstrigo plikėn, kad norėtuši jį visą ištaisai nurašyti. Jame rašoma, kad daugiau ar mažiau civilizuotoje visuomenėje veidmainystė yra smerkiama ir kartą sugautas veidmainiaujant turi pasitraukti iš viešojo gyvenimo kaip netekęs pasitikėjimo. Tačiau, gudrios pridengtos veidmainystės atvejais asmenys moka praslinkti pro visus etikos barjerus, užtušuoti pėdsakus ir suvaidinti apsikūrus diplomatus. Kasdieninio gyvenimo veidmainiai dažniausiai įkliūva ir greitai suklumpa, tačiau viršūnėse veikiantieji yra labiau rafinuoti ir moka savo veidmainystes pridengti gražiais motyvais. Dėl to jos nekrinta visuomenei į akis, darosi kažkaip priimtinos, nes būna pridengtos nekaltumo skraiste. Be to, viršūnėse esančius žmones dengia tam tikra tamybinė aureolė, remia politiniai draugai, partija. Todėl ir sakoma, kad smulkūs vagišius policija greit sučiumpa, bet didžiųjų vagių nepagauna, nes šiuos dengia dar didesni ir jų bylos dingsta kažkur nežinomuose užkulisiuose. Taip yra ir su veidmainyste, kurios ypač politinėse viršūnėse netrūksta, tačiau ten ji apsidangsto gražiom humanistinėm skraistėm ir niekam akių nebedo.

Aukštosios veidmainystės atvejais visai neseniai išryškėjo net kelių kraštų vyriausybės politikoje. Kada amerikiečių aviacija, spausdama Šiaurės Vietnamo raudonuosius diktatorius rimčiau žiūrėti į galimą taikos reikalą, bei atsakyti agresyviojo imperializmo, ėmė intensyviau bombarduoti Hanojų ir Haifongą, kelių šalių vyriausybės pasmerkė Vašingtono pastangas, siekiančias garbingos taikos, o Hanojaus žiaurumus nutylėjo. Bene aštriausiai pasisakė Švedijos premjeras Palme, palygindamas amerikiečius su naciais. Palme visą laiką politiškai remia diktatūrinį Hanojų, užpuolusį demokratinį Saigoną ir siekiantį pietų vietnamiečius pajungti komunistinei

vergijai. Demokratinio krašto, Švedijos, premjeras, turėtų prisiminti gėdingą savo krašto baltiečių išdavimą sovietams po II Pasaulinio karo. Ar tai nėra augštoji veidmainystė? Palme smerkia amerikiečius pats būdamas smerktinas ir vaidina balandį, būdamas vanagu.

Panašiai yra su dabartinės Kanados vyriausybės laikysena. Kai Trudeau lankėsi Sov. Sąjungoj, buvo paprašytas užtarti kalinamus ukrainiečius, baltiečius ir kitus, bet nusiplovė rankas sakdamas, esą negali kištis į kitos valstybės reikalus. O dabar, kai amerikiečiai išdrįso bombarduoti Hanojų, Kanados vyriausybė net kelis kartus kreipėsi į Vašingtoną sulaukyti bombardavimus. Taigi, į Sovietų Sąjungos reikalus Otava negali kištis, o į J. A. Valstybių gali! tai jau augštoji veidmainystė, kuri reiškiasi ir daugeliu kitų atvejų. Vienas pačių ryškiausių pavyzdžių yra sovietų pavergtų tautų byla, kuri iškyla viešumon tik dramatiniais atvejais, kai sukyla vengrai, vokiečiai, lenkai, čekoslovakai, kai susidegina lietuviai... Šiaip jau viešpatauja tykla. Kai kas nors įvyksta nepalankaus sovietams J. A. Valstybėse, Graikijoje, Ispanijoje ar kitur, tai pakyla audra visose žymėnėse sostinėse, pasipila demonstracijos, protestai, prasideda diplomatiniai žygiai. Įvykiai Rodezijoje, Pietų Afrikoj, girdėti labai toli, bet kai daug žiauresni dalykai dedasi Sov. Sąjungoj, mažai kas išgirsta ar prabyla. Lietuvos partizanai kovoję išstisus aštuonis metus, jų delegacijos lankėsi Vakaruose, tačiau nesulaukė reikiamo tarptautinio dėmesio, o kai komunistų veikėja Angela Davis pakliuvo į J.A. Valstybių teismą, kaip dalyvavusi teisėjo pagrobime ir nužudyme, buvo išvystytas toks spaudimas, kad su juo turėjo skaitytis ir amerikiečiai. Lietuvoje ir kituose Sovietų okupuotuose kraštuose ir dabar vyksta religinis persekiojimas, bet pasaulio viešuma tyli kartu su laisvojo pasaulio hierarchais, kurių pareiga tokiais atvejais kelti balsą. Todėl Tylinėioji Krikščionių Bendrija yra Vakaruose, o ne Rytuose, kurią galima būtų pavadinti Kenčiančioji Bendrija, kuri labai kenčia dėl tos nelemtosios veidmainystės vyraujancios politinėse viršūnėse, o pats didžiausias veidmainystės centras, daugelių atvejų, yra Jungtinės Tautos, kur nusveria ne tiesa ir ne teisėtumas, o užkulisinė jėga, pridengta humanistine skraiste.

Perrašinėjant šio įspūdingo straipsnio ištraukas man atėjo mintis, kad šitokios rūšies straipsniai turėtų būti premijuojami. Jeigu žinoma Kanadoje rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė už labai pavykusį, bet tik keliolikos eilučių eilėraščių, "Paskutinis birželis", gavo 500 dolerių premiją, tai šitokios rūšies straipsniai, kaip kun. dr. Gaidos įžanginis, irgi turėtų būti premijuojami, žinoma tik su sąlyga, kad jie prieš tai būtinai pasirodytų kokiame nors didesniame anglų laikraštyje, o apie tokio straipsnio naudingumą, atrodo, niekas nesuabejos, nes tai atidarytų akis tūkstantiems politikoje nesiorientuojančių vietinių žmonių. Kaip pavyzdį imkime, kad ir Igno Šeiniaus (Jurkūno) knygą "Raudonasis Tvanas" parašytas švedų kalba, o paskui išverstą į danų ir suomių kalbas, 1941 m. ir apie kurią Suomijos propagandos ministeris išsireiškė, kad Šeiniaus veikalas Šiaurės Europoje turėjo nemažiau reikšmės kaip visa armija kariuomenės. Taigi, virš paminėtos rūšies straipsnių ar bent laiškų angliškoje spaudoje nauda yra neabejotina ir neginčytina, o didžiausia tam kliūtis yra ne anglų kalba leidžiamų laikraščių nenoras patiekiamą mūsų medžiagą spausdinti, bet tas mūsų kenksmingas pasyvumas, kuris irgi labai vaizdingai išryškintas (1971. V.20) tų pačių "Tėv. Žiburių" įžanginiame straipsnyje, kuriame rašoma kad: "gėrimės, kai didžiojo spaudoj pasirodo straipsnis apie Lietuvą ar lietuvius, bet mažai kas pagalvoja parašyti laišką redakcijai ir parodyti savo susidomėjimą. Net ir tokiais atvejais, kai kuris nors laikraštis užpuola lietuvius, ar paskelbia klaidingą informaciją, mūsiškiai dažniausiai tyli nors tai pati blogiausia, tokiais atvejais, politika. Susirinkę būreliais tautiečiai diskutuoja ištaisais vakarais, bet kai reikia parašyti laišką redakcijai tai "nėra laiko". Lietuvos ir išeivijos bylai tai yra žalingas pasyvumas. Gyvybiniais klausimais mūsų reakcija turi būti greita, gausi, organizuota. Tik tokiu būdu paveiksime ir žurnalistus savo palankia linkme".

Tame pačiame apie kenksmingą pasyvumą straipsnyje atskleidžiama dar ir daugiau įdomių faktų. Pavyzdžiui, kad Š. Amerikos spaudoje, televizijoje, radijuje vyravauja vadinamos "naujosios kairės" žmonės, kuriems sovietinė vergija yra "košer", o ne sovietinė — tikras baubas. Šie, kairiojo sparno žurnalistai, yra kviečiami

universitetų studentų verslininkų ir kitų grupių visoje Amerikoje gerai apmokamom paskaitom. Jie gauna lėšų iš įvairių fondų, bei kitų specialių grupių ir tuo būdu susidaro geresnį pragyvenimą. Atseit, apsimoka būti kairiuoju, ne tik finansiniu, bet ir organizuotos paramos, atžvilgiu. Gi žurnalistai pasireiškia antikomunistinėje pusėje dažnai praranda darbus ir retai, arba visai nekviečiami paskaitom, neduodama progų pasirodyti televizijoje ir t.t. Labai greitai nutyla, ar nustoja darbo tie antikomunistiniai žurnalistai, kuriuos skaitytojai, o ypačingai tautinės grupės, neparemia jų straipsnių palankiais laiškais redakcijai ar paprastu pagyrimu ar net padėka telefonu.

Tolesni komentarai, atrodyti nebereikalingi, o šį reikalą, apie anglų kalba mums, komunizmo aukoms palankių bei pasauliui atidarantių akis straipsnių, ar net ir laiškų, premijavimą bei jų paskelbimą Š. Amerikos spaudoje ir kiekviename šio kontinento užkampyje, kur randasi bent keletas mūsų tautiečių, turėtų panašinti ir padaryti atitinkamus sprendimus patys vyriausieji mūsų vadovaujantieji veiksniai. Ar negalėtų vyriausioji lietuvių bendruomenės vadovybė, rašydama ir siuntinėjama apylinkių valdyboms įvairiausių aplinkraščių ar kitokių raštus, bent 1-2 kartus metuose, patiekti ir anglų kalba straipsnių ar laiškų pavyzdžius, kurių patalpinimu vietiniuose angliškose laikraščiuose turėtų būti įpareigojamos apylinkių valdybos. Be abejojimo, kad ne visi ir ne visuomet tokie straipsniai ar laiškai atsidurtų vietinėje spaudoje, bet turint gerų norų daug ką galima nuveikti, o tai yra labai svarbu kovoje prieš mus iš tėvynės išvijusį komunizmą, kuris, kaip matome, dar vis skandina ar užsemia vis naujas laisvojo pasaulio dalis. Tas, anksčiau minėtas, kenksmingas pasyvumas, kad ir kovoje prieš komunizmą virš paminėtų būdų — plunksna, padaro mūsų tautiečius panašius į kurapkas, kurios nuo vanago (šiuo atveju raudonojo vanago ar raudonosios meškos!) slepiasi sukišdamos tik savo galvas į sniegą...

Dabartiniu laiku daugelį visoje Š. Amerikoje pasiskleidusių mūsų bendruomenių valdybų šioje srityje yra apėmęs tas nelemtas pasyvumas ir visokių straipsnių ar laiškų rašymą, dažniausiai, atlieka privatūs asmenys, nieko bendro neturį su lietuvių bendruomenės vadovybe. Šie rašėvos — savanoriai, vietoj padė-

kos, dažnokai apmokami savų tautiečių "komplimentais", kad, esą, jie rašą garbės ieškodami, ar kišasi ne į savo reikalus, jau nekalbant apie tai, kad vietiniai komunistėliai ar kitokios rūšies neprotingi "nukrypėliai kairėn", prieškomunistinių laiškų, ar straipsnių autorius apšaukia fašistais, fanatikais ir pan.

Rašau šiuo antikomunistinės propagandos reikalu, nes šioje srityje turiu šioji tokį patyrimą. Mūsų miesto vietinīs, kelių dešimčių tūkstančių tiražo, angliškasis dienraštis per eilę metų, o ypač per kelius paskutiniuosius metus, yra net keliolika mano laiškų atspausdinęs. Kai kurie iš šių laiškų ar straipsnių buvo gana ilgoki, o jų turinys, žinoma, nebuvo apie populiarųjį sportą, bet vis komunizmo blogybių bei žiaurumo atidengimas, Lietuvos okupacijos priminimas ir net Vietnamo karas, kuriame, aišku, teisindavau amerikiečius, smerkdavau komunizmą agresiją, o J.A.V. prezidentą Nixoną kartais vos neapskelbdavau genijum... Bent keletą kartų, praėjusiais metais, mano "kūryba" buvo šio dienraščio atsakyta spausdinti ir aš pats buvau bandomas įtikinti, kad skaitytojams, vis tos pačios istorijos apie komunizmą yra nusibodę ir neįdomios. Dėl to yra tekę su šio dienraščio redakcijos pareigūnais net pasiginčyti, bet taip ir pasilikome vieni kitų neįtikinę...

Apie mano šiuos antikomunistinius laiškus, ar straipsnius, dažnai paminėdavo kanadietiški "Tėvynės Žiburiai", ir keista, kad J. A. Valstybių lietuviški laikraščiai, o ypač "Draugas", darnai nurašas, ar "pasiskolinąs", iš "Tėviškės Žiburių" naujienas, nei vieną kartą apie tai nepaminėjo. Taip ir pasiliko paslaptis kas yra ne "košer" "Draugui" ir kitiems naujienų nurašinėtojams — aš, ar mano antikomunistiniai laiškai angliškose spaudoje?!

Nespausdino ir nieko iš mano pristatytos medžiagos apie Lietuvą ir komunizmą nepanaudojo mūsų angliškas dienraštis, kada, visai neseniai, lankydamasis redakcijoje prieš mūsų nepriklausomybės paskelbimo minėjimą, pristaciau jiems geroką pluoštą rinktinės medžiagos. Kad nesupykčiau, ar nepradėčiau ginčytis ir lyg tai kokiam papirkimui, ta proga, šio dienraščio žinių skyriaus vedėja, vyr. redaktorius ir savininko duklė, padovanojo man anglų kalba knygą (praėjusią vasarą ji gavo iš manęs anglų kalba knygą "Simas") "This

was my Choice", parašytą visoje Šiaurės Amerikoje žinomo ir rusų atominių šnipų tinklą atidengusio, dabar Kanadoje pakeista pavarde tebegyvenančio ir Kanados raitosios policijos tebeglobojamo, ruso Igorio Gouzenko, kurio pirmoji knyga "The Fall of a Titan" (Titano Žlugimas) 1954 metais laimėjo Kanados gen. gubernatoriaus literatūros premiją.

Atsimenu, nes tai buvo tik prieš savaitę, kad gautoji dovana mane truputį pralinksmino ir net žingsniuodamas prie savo mašinos pradėjau švilpauti premijuotos Kanados rašytojos Birutės Pūkelevičiūtės eilėrašcio eilutę ("Sudievu, sudievu žydejimui pievų"...), bet vis negalėjau atsikratyti minčių, apie savo neapraktiškumą, ar neprotiškumą. Kodėl man reikia pyktis, ar ginčytis dėl laiškų ar straipsnių spausdinimo su visai nepažįstamais žmonėmis, kurie, gali būti yra paliesti tos nelemtosios bangos kairėn ir kurie nepažįsta komunizmą! Aš gi nieko neatstovauju, niekieno nesu įgaliotas ar prašomas tai daryti. Nesu joks žurnalistas, ar rašytojas, tai kodėl man nepasekti daugelio kitų tautiečių pavyzdžiu ir pasitenkinti gyvenimu tik auginant ant pilvo lašinius, o reikšti susirūpinimą tikrai kai kas nors siekia mano kišenės ar liečia mano banko knygutę?!

Vėl pradėdau knistis iškarpose ant rašomojo stalo ir staigiai, ateina galvon mintis, kad mano dabar ruošiamoji "komentarų mišrainė" gali susilaukti kritikos iš įvairių slapyvardėmis besidangstančių "kirstukų", kurie, vietoj pastangų žnaibyti savosius, galėtų koncentruoti savo energiją ir gabumus kaip tik mano viršui paminėtų laiškų bei straipsnių rašymui anglų kalba laikraščiams.

Kadangi ši mano "komentarų mišrainė" yra skiriama "Kariui", tai reiktų ką nors atrasti karinėmis temomis. Štai, atrandū ilgoką straipsnį apie "Vietnamo sukruvintą Amerikos karo mašiną", kurios įdomesnes ištraukas toliau paduosiu. "Vanagai" sakė, kad Vietnamo karas buvo netinkamai vedamas, o "balandėliai" rėkavo, kad šis karas iš viso neturėjo būti karaujamas. Galutinėje išvadoje, Vietnamo karas davė J. A. Valstybėms tai ko nei viena iš didžiųjų galybių dabar neturi — kovose sukruvintą karinę mašiną (combat-bloodied military machine).

Narkotikai fronte, demonstracijos namie ir kietas nenusileidžiantis priešas, kuris atsisakė pasiduoti patiemis tobuliausiems ir moderniau-

siems pasaulyje ginklams, paliko J.A. Valstybių karo vadovybę nusimirusią, bet pasimokiusią. Nors ne visi šio karo stebėtojai su tuo sutiks, bet toliau duodamos kai kurios pamokos, kurias amerikoniai patyrė Vietname: Nekariauti nepopuliaraus karo svetimose kraštuose su pašauktais privolomon karo tarnybos kareiviais, kurių masinis panaudojimas Vietname iššaukė moralės problemų, narkotikų naudojimo išplitimą, karininkų žudymą (fragging), atsisakymus kovoti ir kitokius drausmės negalavimus, kurie vėliau persimetė net į karinius dalinius stovinčius pačioje J. A. Valsitybėse. Toliau sakoma, kad nereikia kovoti amerikietiško stiliaus karą, o pasiektų rezultatų neskaiciuoti procentais palyginus savo nuostolius su priešo, kuriam šiame kare žmonių nuostoliai buvo visai nesvarbūs. Šiaurės vietnamiečiai ir Viet Kongas pakartotinai nustebino amerikiečių savo sugebėjimu pakelti didelius nuostolius žmonėmis ir greitai vėl grįžti į kautynes. Tai sugriovė amerikiečių ten naudojamą "jėškok ir sunaikink" taktiką ir sumažino amerikiečių bombardavimų vertę. Šiaurės Vietname. Kai kurie kariniai analizuotojai jau nusileidžia, kad bombardavimų rezultatai nepateisino išlaidų doleriais, o ypatingai karo belaisviais (čia, turbūt, turima galvoje pašautieji karo lakūnai), kurie buvo pati svarbiausioji Hanojaus korta prieš taikos derybų stalo.

Toliau sakoma, kad joki "stebuklingi ginklai" negali prilygti aziatiškai "skruzdelių jėgai" ir jų partizaninio karo gudrioms suctybėms. Tuo metu kai amerikiečiai bandė surasti didžiulę besislapstančius komunistus su žmonių suuodėjais (ar užuodėjais), pritaikyti šiam karui elektronines skaičiavimo mašinas (kompiuterius), ar naikinti priešą pačiomis taikinį surandančiomis bombomis, Vietkongas išstobūlino savo taip vadinamą "punjee stake" —kuoliuką įdurti amerikiečiui pėstininkui ten, kur labiausiai jį pažeidžia — į jo pėdas.

Daug milijonų dolerių amerikiečiams kaštavusį išradimą, kuris stačiai užuodavo priešą ir nukreipdavo amerikiečių bombas į komunistų susitelkimo vietas, šie, apskurę ir nedamaitinti, raudonieji kovotojai apgaudavo pakabindami tolokai nuo savo stovyklų medžiuose skardines pripildytas žmonių šlapumo, arba maišelius su žmonių atmatomis...

Šaunamųjų ginklų galingumas, ar

ugnies jėga padeda sunaikinti išaiškintose pozicijose priešą, bet amerikiečiams būdavo sunku jį surasti. Defoliacija, t.y., žalumynų ir lapų pašalinimas, ar žemės nudeginimas cheminėmis medžiagomis padarė didelius nuostolius Vietnamo ekologijai, tačiau neįstengė sunaikinti komunistų slapstymosi vietų. Įvairūs amerikiečių elektroniški išradimai ir sekimas iš oro pasirodė nėra tinkamas pakaitalas kareiviams žemėje. Amerikiečių patruliuojamas varžė bei apsunkino komunistų karinių dalinių judėjimą, o kadangi šiame darbe pietų vietnamiečiai nelabai entuziastiškai prisidėjo, tai raudonųjų dalinių judėjimas dažniausiai būdavo paslaptis ar mįslė. Gi, viso to išdavoje, amerikiečių lėktuvai dažnai bombarduodavo didžiulius džiunglių plotus neišvesdami iš rikiuotės nei vieno komunisto.

Kai kurioms anksčiau išvardintoms pamokoms išmokti reikėjo ilgo laiko, o kai kurie dalykai dar paliko neišmokti, bet tai yra pateisinama, nes kas buvo išmokta senuose karuose nebūtinai gali būti pritaikyta ateities karuose. Pavyzdžiui, įprastoji karo vedimo taktika išstobūlinta II Pasauliniame kare ir Korėjoje nedaug atnešė naudos amerikiečiams Vietname, nebent tik šiek tiek paskutinėje Hanojaus invazijoje į pietų Vietnamą.

Užbaigiant šio straipsnio ištraukas norėčiau pasakyti, kad man asmeniškai didžiausią įspūdį Vietnamo kare paliko paskutiniai amerikiečių Hanojaus ir Haifongo bombardavimai, o taip pat ir šiaurės vietnamiečių sugebėjimas numušti rusų raketomis milžiniškus amerikonių B-52 bombonešius, skridusius 30,000 pėdų augštyje ir paprasta akimi nematomo.

Pradedu vartyti kitą laikraščio iškarpa užvardintą "Kas laimėjo karą?",

GYVOJI KARINĖ JĖGA RAKETŲ AMŽIUJE

B.B.

Raketų laikotarpis atėjo su technologijos pažanga, ekonominiu pajėgumu, rafinuotais politiniais požymiais ir savita tarptautinių santykių sandara. Karinėm pajėgom skirti ginklai pasidarė brangesni, jų aptarnavimas sudėtingesnis, tuo pačiu ir tarnybų apmokymas brangesnis ir ilgesnis. Branduolinės energijos ginklai apribojo karinių veiksmų skalę — kai anksčiau karo atveju buvo siekiama besąlyginės pergalės, bet kuriom priemonėm, da-

bet visu tuo straipsniu nebesinaudodami, nes matau, rašeiva, be abejo koks nors kairysis liberalas ar radikalas, yra čia įterpęs pastabą, kad dabartinis komunizmas jau ne toks koks buvo prieš dešimtmetį, o aš esu kitokios nuomonės. Rašo, kad kas laimėjo Vietnamo karą klausimas bus istorikų nagrinėjamas visą eilę metų. Reikia sutikti, kad čia vadinamoji Vietnamo tragedija sukūrė galingiausios pasaulio valstybės (J.A.V.) pasitikėjimą savimi, tačiau amerikiečių karo užbaigimė Vietname negalima sulyginti su prancūzų tikra kapituliacija 1954 m. kritus Dien Bien Phu. Negalima užginčyti, kad amerikiečiai savo bombardavimais priverė Hanojų sugrįžti prie taikos derybų stalo, bet iš kitos pusės, kada amerikiečių ginkluotos jėgos beveik baigia pasitraukti iš Pietų Vietnamo, ten pasiliko apie 150,000 šiaurės vietnamiečių. Hanojaus propaganda kala savo žmonėms į galvas, kad jie sutriuškino — nugalėjo kapitalistinį agresorių. O, jeigu amerikiečiai būtų toki kvaili, kad išleidę Vietnamo karui apie 150 milijonų dolerių, dar mestų bilionus dolerių Šiaurės Vietnamo atstatymui (rusai jau paskelbė padėsią atsistatyti, tik Šiaurės Vietnamą!), tai duotų progos komunistinei propagandai skelbti, kad amerikoniai priversti jiems mokėti karo reparacijas — atsilyginti už padarytus karo nuostolius.

Rašant šias eilutes amerikiečių karinės jėgos jau baigia išsikraustyti iš Vietnamo, bet, kaip ten bebūtų, man atrodo, kad nors amerikiečiai laikinai ir sulaukė komunizmą Vietname, beliko tik laiko klausimas kada raudonoji banga paskandins, ne tik Vietnamą, bet ir visą pietryčių Aziją.

Matau, kad už lango vėl ubago kąsniais verčia sniegą. Reikia baigti savo "komentarų" mišrainę.

bar pereita į ribotus karus, siekiant savų politinių tikslų. Didinama įtampa iki didžiausios galimybės, tačiau, darant viską, kad nepriėjus prie kraštutinumo ir nepanaudojus viską naikinančių ginklų (didėsniis kiekis radiacijos — gama, nuo, taip vadinamų, atominių bombų sprogo, gali grįžti bombas išmetusiems ir padaryti veik tiek pat žalos, kaip ir priešui).

Nežiūrint visame pasaulyje skelbiamų taikos šūkių, nuo 1945 metais skaudžių žmonijos patyrimų, iki šiai

dienai, nenusimato, kad taikos balandis galės išskristi iš savo šarvuoto narvo laisvan pasaulin su alyvų šakele. Visi kraštai, ypatingai rusų, didinimui karinio pajėgumo organizuoja ir telkia visus krašto išteklius ir gyvąją jėgą taip, kad taikos metu galėtų išlaikyti didžiausią karinį pajėgumą galimo karo atvejui, kuo mažiausiomis išlaidomis. Esminę problemą sudaro gyvoji jėga — žmonės, kurie brangiai kainuoja tinkamai parengti vartoti modernius ginklus ir veikti sudėtingose kautynių aplinkybėse. Tuo pačiu jų amžius greitai kinta ir reikalingas pakaitalas, atsargon išėjusių vieton. Nežiūrint didelės technologijos pažangos, gyvoji jėga — kareivis tebėra ginkluotos jėgos pagrinde, todėl visos valstybės organizuoja, apmoko ir papildo gyvosios jėgos atsargas, vadinamas rezervais, arba tautine apsauga, ar milicija ir kitokiais vardais vadinamas karines organizacijas, kurios yra greta reguliarios kariuomenės. Šią pagalbinę jėgą sudaro civiliai, normaliai vykdančiai socialinio gyvenimo reikalaujamas funkcijas, atliekamu laiku dalyvaujantys kariniuose apmokymuose, įvairiose ginklų rūšyse, tam tikrais laikotarpiais ir ilgesnį laiką dalyvaujami taktiniuose pratimuose.

Bendrai, karinės jėgos yra rengiamos krašto gynybai, tačiau, pagal Leniną, jos turi būti pajėgios „sutriuškinti priešą“. Visais laikais ir veik visose valstybėse, visokios sistemos mokė, kad krašto gynyboje taryba esanti piliečio teisė būti bendruomenės — valstybės integraline dalimi. Ši teisė ir šiandien tebegalioja valstybių santvarkoje, tačiau kraštutiniai skirtingai aiškinama. Net jei žvelgsime ir mūsų trumpo valstybės nepriklausomo gyvenimo laikotarpin, kariuomenės ir visuomenės susiartinimo diena rodė, kad kariuomenė buvo išskirta iš visuomenės, nors kariai, kaip ir visi socialinio gyvenimo darbuotojai atėjo iš tos pačios visuomenės, tačiau gimnazijos direktorių, daktarų, bankininkų ar cigarečių gamintojų susiartinimo su visuomene švenčių niekas nerengė, kai tuo tarpu ir šios grupės tolygiai buvo atėjusios iš visuomenės ir jų funkcijos tarpo valstybiniame gyvenime. Dar ir šiandien su pasigardžiuoju yra skirstoma visuomenė grupėmis: kuriai priklausytų lieti kraujo lašas, kad išgelbėtų valstybės nepriklausomybę, o kuriai nuošaliai stebėti, tarytum cirke, ir tik

rankomis paploti ir pagirti, arba švilpimu papeikti.

Keletos valstybių „rezervistų“ padėtis skaičiais atrodo taip. Lenkai reguliarios kariuomenės turi apie 270,000 pasienio apsaugos 65,000, apmokytų rezervų 250,000. Pagal lenką sociologą J. J. Witar, šių metų pradžioje savanorių milicijoje (panaši į rusų Narodnaja Družina — liaudies milicija) buvo virš pusės milijono. Ją sudarė įvairių profesijų žmonės, daugiausiai darbininkai. Šios milicijos paskirtis — padėti palaikyti tvarką, atlikti pagalbinę tarnybą gaisro, porvynių ir kitais atvejais. Kitaip tariant, tai policinė priemonė taikos metu ir gyvosios karinės jėgos papildymas karo metu. Kaip ir visuose komunistiniuose kraštuose, milicija yra politinis įrankis laikyti savo kontrolėje visą kraštą. Taip, pavyzdžiui, rusai vykdymui invaziją Čekoslovakijon, 1968 metų rugpiučio mėn., pašaukė dešimtis tūkstančių rezervistų iš kolchozų ir fabriky, kurie buvo išskirstyti į invazijos operacinių dalinių sąstatą. Po šios invazijos, rumunai ir jugoslaviai padidino ne vien reguliarios kariuomenės bet ir milicijos-rezervinių tarnybų skaičių, dėl ko Mao Tse Tung'as už tai juos ypatingai pagyrė.

Pagal 1967 m. įstatymą, rusų rezervai susideda iš atsitarnavusių kariuomenėje ir netarnavusių, kurie skirstomi į tris kategorijas: iki 35 metų amžiaus — vyksta apmokymui keturis kart po tris mėnesius; iki 45 metų amžiaus — šešis kart po tris mėnesius ir iki 50 metų, pagal reikalą. Kautynių daliniai — 160 divizijų yra pilnoje parengtyje (80%). Bendras ginkluotųjų jėgų skaičius yra, apie 3.5 milijono, palyginus su kiniečių 2.9 milijono ir amerikiečių 2.7 mil. Rusų rezervų priskaitoma virš 6 milijonų.

Kiniečiai vidaus tvarką palaiko ir vysto politinį pajėgumą pagalba milicijos, kurios priskaitoma virš 200 milijonų vyrų ir moterų iš kurių ginklus nežioja virš 7 milijonų žmonių.

Japonai susiorganizavę savisauogos dalinius apie pusę milijono vyrų, kurie yra greta reguliarios kariuomenės rezervų.

Šiuo metu žydai turi pavyzdinčiausią rezervistų-milicijos armiją susidedančią iš visų vyrų ir moterų iki 45 metų amžiaus. 12 valandų bėgyje ji gali įsijungti ir veikti reguliarios armijos eilėse. Rezervistai taip pat neša dalį pasienio apsaugos

tarnybos.

Prancūzai turi apie 160,000 žandarmerijos ir kitų pagalbinųjų tarnybų aktyvų rezervą. Italai apie 140,000. Vakarų Vokietija — apie 20,000 rezervistų pagalbinėje pasienio apsaugos tarnyboje ir virš 600,000 rezervistų teritorinėje apsaugoje: „...ginkluotųjų jėgų mobilizacija privalo bazuotis rezervistais ir teritorinėmis apsaugos jėgomis“. (Mjr. gen. H. Graschey — armijos inspektorius. „Wehrgerechtigkeit in der Bundesrepublik“).

Pagelbinių teritorinių jėgų organizavimą daugelyje kraštų verčia pirmoje eilėje ekonominiai išskaičiavimai — reikalinga darbo jėga ekonominio gerbūvio plėtrai neatitraukiama nuo tiesioginio darbo, tuo pačiu metu, reikalui ištikus, krašte yra ištekliai organizuotos jėgos, kurie kainuoja daugelį kartų mažiau už laikymą reguliarios kariuomenės. To sąskaiton susidaro galimybės padidinti ir pagerinti ginklavimą ir priemones. Turint visame krašte išdėstytus sritinius rezervus, galima sudaryti vietoje ir kautynių dalinius su jų ištekliais. Per trumpą laikotarpį jie pereitų į kautynių veiksmus, neapkraudami transportų papildymais, ginklavimo ir dalinių kilnojimu. Ši forma ypatingai tinka mažesniems kraštams, kaip, pav., Šveicarija, kuri greta reguliarios specialiųjų dalinių kariuomenės stovyklų, visame krašte turi rezervinių jėgų sritines grupes, kurios, reikalui ištikus vietoje sudarytų kautynių dalinius su reikiamu ginklavimu ir aprūpinimu ir ten pat pereitų į kautynių veiksmus.

Teritoriniai rezervai, būdami nuolatinėje organizacinėje parengtyje, pasidaro integraline dalimi piliečių ir savo krašto saugotojų. Jie jaučia atsakomybę sekti priešvalstybinės veiklos pasireiškimus, šnipinėjimus, diversijas, partizaninius veiksmus, politinių ir ekonominių priemonių išnaudojimą prieš propagandai ir kita. Nutrūkus ryšiam lengvai gali susiorganizuoti ir veikti sritimis netikėtos prieš invazijos atveju (narsaus kareivio Šveiko krašte, 1968 metų okupacijoje, toks pasipriešinimas buvo gaivališkas, bet neorganizuotas). Branduolinės energijos ginklų panaudojimo atveju, rezerviniai daliniai, greta krašto gynybos pareigų, sudaro vietinę policinę apsaugą prieš kriminalinius nusikaltimus, palaiko tvarką, padeda gaisrinei apsaugai, pirmosios pagalbos tarnybai ir kit.

TREM TIES TRIMITAS

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

ŠAULIAI TRIGUBAI PAGERBĖ LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS SUKAKTĮ

1) Vasario 16-sios pagerbimas įvyko "Vytauto Didžiojo" šaulių kp. surengtame Vasario 11 d. visuometiniame susirinkime Vyčių salėje, Čikagoje.

Susirinkimą atidarė Š. S. garb. narys, pirm. Vladas Išganaitis. Jis pakvietė susirinkimui vadovauti kp. Garb. Teismo pirm. Algirdą Budrecką ir sekretoriauti garb. šaulį Alfą Valatkaitį.

Įnešus kuopos vėliavą, buvo pagerbti tylos minute žuvę ir mirę šauliai.

Algirdas Budreckas savo kalboje priminė Vasario 16-sios Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo Akto reikšmę ir jo istorinę svarbą.

Po to sekė kuopos vadovybės rinkimai.

Išklausę padarytų kuopos vadovybės pareigūnų pranešimų, Susirinkimo dalyviai, už rūpestingą darbą ir triūsą šauliškai veiklai, vienbalsiai perrinko visą vadovybę sekančiai dviejų metų kadencijai.

Į LŠST suvažiavimą Detroito, kuris įvyks š. m. balandžio 14 ir 15 dienomis buvo išrinkti 18 atstovų.

Susirinkimo pirm. A. Budreckas kuopos vėliavą įteikė naujai perrinktam pirm. V. Išganaičiui. Sugiedojus Lietuvos himną buvo užbaigtas minėjimas ir oficialioji dalis.

Po to, sekė meninė dalis.

Vėliau buvo vaišės, kurias parėngė moterų š. vadovė S. Cecevičienė, talkininkaujant sesėms šaulėms.

2) Vasario 16-sios pagerbimas, per S. Barcus šeimos radiją įvyko š. m. vasario 16 d. Algirdas Budreckas skaitė paskaitą. "Vytauto Didžiojo" kp. šauliai suvaidino paruoštą Pr. Beinoro montažą "Savanoriai". Dalyvavo:

Pr. Beinoras, Pr. Tomkus, Kl. Juškevičius ir A. Latonienė.

3) Vasario 16-sios minėjimas įvyko vasario 17 d. per Lietuvių Forumo radiją. Minėjimas pradėtas pirm. Vlado Išganaičio pasakytą kalba. Jis prisiminė kritusius dėl Lietuvos laisvės šaulius partizanus ir karius savanorius ir ragino eiti jų pėdomis. Algirdas Budreckas paskaitė iš savo kūrybos keletą patriotinių eilėraščių, pritaikytų šioms iškilmėms Suvaidintas montažas — "Sudie Motule", kurį paruošė J. Petrauskas ir režisavo akt. A. Brinka. Vaidino "Vytauto Didžiojo" kp. šauliai: J. Petrauskas, S. Petrauskienė, K. Juškevičius ir A. Latonienė.

Minint šiais metais Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimo 55 metų sukaktį, "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopa šią brangią šventę tribubai atšventė.

Algirdas Budreckas

IŠ KUOPŲ VEIKLOS

NEW YORKAS, "Simo Kudirkos" kuopos valdyba, kovo mėn. 10 d., posėdyje. Posėdyje dalyvavo: pirm. A. Reventas, vic. pirm. Vacl. Butkys, II vic. pirm. kultūros reikalams Julius Kumpikas, Adelė Poderienė — sekretorė, Algirdas Jankauskas — sporto ir šaudymo instrukt., Zigmas Dičpinigaitis visuomeniniams reik. ir Kazys Bačiauskas — kasininkas.

Vėliavos šventinimo Komisijos padarė pranešimus, priimta pajamų ir išlaidų apyskaita. Perskaityti ir apsvastyti gauti Centro Valdybos raštai, liečiantys atstovų suvažiavimą Detroito. Kuopos atstovais vyksta: Vaclovas Butkys, Bronius Bieliukas, Adelė ir Jonas Poderiai.

Ateities reikalai: organizuoti šaudymo sportą, įtraukiant jaunuo- menę ir buvusius karius. Gegužės

mėnesį prisiminti Romos Kalanto, Stonio ir Andruškevičiaus susidegini- mą, šaukiančius Lietuvai laisvės, su pamaldomis bažnyčioje ir akade- mija su menine dalimi, kurią turėtų atlikti jaunimas.

Kadangi kuopa pasivadavusi Simo Kudirkos vardu, tai nutarta kiekvie- nais metais lapkričio mėnesį atatin- kamai paminėti. Birželio mėn. vidu- ryje šaukti metinį kuopos narių su- sirinkimą. Kuopa yra gavus ribota skaičių šaulio ženklelių, juos galima įsigyti pas kuopos kasininką.

(škb)

IV KULTŪRINĖ SAVAITĖ

Šaulių stovykla — Kultūrinė savai- tė įvyks 1973 m. birželio mėn. 17- 24 dienomis, p. p. Karaičių vasar- vietėje "Gintaras", 15860 Lake Shore Rd., Union Pier, Mich. 49129.

Vasarvietė "Gintaras" yra ant pat Michigano ežero kranto, apsupta gražių parku ir geru paplūdimiu. Ge- ra vieta stovyklauti, o taip pat gera vieta praleisti atostogas ir pailsėti.

Patogus privažiavimas — greitke- lis Nr. 94 tarp Čikagos ir Detroito. Įvažiavimas į Union Pier yra atžy- mėtas ant to paties kelio.

Stovyklautojas su visu išlaikymu (maistas ir kambarys) už savaitę mo- ka 65,-dol.

Nestovyklaujį asmenys galės nau- dotis vasarvietėje esama valgykla. Kainos: pusryčiai — 1.50 dol. pietūs — 2.75 dol. ir vakarienė — 2.75 dol.

Programoje numatyta: paskaitos, tradicinis Joninių laužas, vakaras ir daugiau pramogų.

"Vytauto Didžiojo" šaulių kuopai yra pavesta savaitę organizuoti. Stovyklos vadovu yra paskirtas LŠST garbės narys Vl. Išganaitis, 4429 So. Rockwell St., Chicago, Ill., 60632, tel. — 847-4755. Stovyklos vadovo padėjėju ir kultūrinės dalies vedėju —

Šimtaprocentinė "Stasio Butkaus" kuopos šauliškoji šeima Detroite. Iš k.: s-gos p-kas Vincas Tamošiūnas, Birutė Leonavičienė, Viktorija Leonavičiūtė, Jonas Leonavičius ir Laura Leonavičiūtė. Nuotraukoj trunksta Silvijos Leonavičiūtės, kuri studijuoja Toronte ir Roberto Leonavičiaus, atliekančio karinę prilevolę. Visi šeimos nariai yra puikūs šaudytojai, o Viktorija, jei ir toliau progresuos, bus viena iš taiklausių moterų šaudytojų. Visi šeimos nariai turi atžymėjimo ženklų ir taurių. Nors mama kilusi iš Latvijos, tačiau, visi vaikai lankė liuanistinę mokyklą, o jauniausioji Laura dar tebelanko. Nuotrauka Kazimiero Sragausko

š. Algirdas Budreckas, 2742 W. 43rd St., Chicago, Ill., 60632, tel. — LA 3-3384. Meno dalies vadovu — š. J. Petrauskas, 4867 N. Kenmore St., Chicago, Ill., 60640, tel. — 561-1568. Šaudymo vadovu — š. K. Pumputis, 4852 Harmen Rd., So. Oaklawn, Ill., 60653, tel. — 423-3680. Vėliavų tarnybos ir tvarkos palaikymo vadovu — š. P. Tomkus, 4432 So. Maplewood St., Chicago, Ill., 60632, tel. — 254-2089. Registracijos vedėju — š. J. Pocius, 4204 So. Maplewood St., Chicago, Ill. 60632, tel. — YA 7-6222.

Registracijos mokesį 10.-dol. reikalinga įmokėti iš anksto ir tie pinigai bus užskaityti į bendrą pragyvenimo sumą. Neatvykusiems pinigai negrąžinami.

Antradienį, birželio 19 d., — Jaunimo diena. Ketvirtadienį, birželio

mėn. 21 d., — Jūrų šaulių diena. Penktadienį, birželio 22 d., — Šaulių Moterų diena.

Joninių laužas įvyks birželio mėn. 22 d., vakare, o birželio 23 d. įvyks stovyklos užbaigimo vakaras su menine programa.

Kuopos, kurios gali prisidėti prie laužo programos, ar šiaip meninių pasirodymų, kreipiasi į meninės dalies vadovą. Šaudymo reikalui — į š. K. Pumputį, o registracijos — į š. J. Pocių.

DETROITO LIETUVIŲ ŽINIOS

Skaudi Tragedija. Sekmadienį, kovo 11 d., Valentina ir Bronius Zakarkos, kaip ir visi kiti, važiuoja į Šv. Antano par. bažnyčią. Važiuoja ten išklausyti lietuviškų šventų mišių ir veža atiduoti jai auką. Į jų tą kelionę įsimaišo didžioji nesėkmė. Bro-

niaus Zakarkos vairuojamas automobilis susiduria su miesto autobusu. Mašina sudaužoma ir Bronius su Valentina, smarkiai sudaužyti, atsiduria Fordo ligoninėn. Valentina Zakarkienė, turėdama 72 metus amžiaus, neišlaiko ir sulaukusi pirmadienio, miršta. Bronius, su sulaužyta ranka, dar ligoninėje. Šeimos nėra. Giminių Amerikoje neturi. Padėtis liūdna ir tragiška. Dar tuo gerai, kad abu buvo šauliai ir priklausė Detroito jūrų "Švyturio" šaulių kuopai.

Valentinos Zakarkienės laidotuves perėmė tvarkyti kaimynas Vacys Lelis ir jūrų "Švyturio" kuopos šauliai.

Valentina Zakarkienė buvo pašarvota Yolandos Baužienės laidotuvių namuose. Penktadienį, kovo 16 d. 7:30 val., kuopos pirm. Mykolas Vitkus surengė atsisveikinimą. Buvo įnešta kuopos vėliava ir pastatyta garbės sargyba, kurią nešė pasikeisdami

sesės šaulės ir broliai šauliai. Atsisveikinimo žodį tarė kuopos vicepirm. inž. Alfa Šukys, o rožinį sukalbėjo klebonas kun. Kazimieras Simaitis.

Šeštadienis, kovo 17 d. Oras kaip pragare. Sniegą pusto ir — slidinyčia.

Detroito miesto policija patarė laidotuvių procesijos nedaryti ir į kapines, norintiems palydėti, važiuoti paskirai. Laidotuvių tvarka buvo pakeista ir kuopos pirm. Mykolas Vitkus, kad pasakius atsisveikinimo žodį prie duobės, pasakė laidotuvių namuose.

Karstą išnešus ir įdėjus į automobilį šauliai išsirikiavo ir atidavė jai paskutinę pagarbą. Karstą nešė: Vincas Rinkevičius, Antanas Vaitiekus, Stepas Lungys, Klemansas Urbšaitis, Jonas Balsys ir Vincas Lorentas.

Šv. Antano bažnyčioje klebonas kun. Kazimieras Simaitis atlaikė mišias ir pasakė pamokslą. Savo pamoksle paminėjo, kad velionę Valentiną pažino iš Vokietijos stovyklavimo laikų: tyli, užsidariusi ir kukli ji buvo stovykloje. Po mišių Valentininos kūnas buvo nuvežtas į Holy Sepulchre kapines ir kun. K. Simaičiui atlikus laidojimo pamaldas, paliktas amžinam poilsiui. Be kunigo, atskirai dar buvo atvykę pirm. Mykolas Vitkus ir apie 25 žmonės.

Užkandos laidotuvių dalyviams buvo parengtos Lietuvių Namuose. Į jas buvo pakviesti visi kurie dalyvavo bažnyčioje ir laidotuvėse. Užkandas paruošė šaulės: Vera Kulbokiėnė, Konstancija Kirvilaitienė ir Stasė Vičienė. Padėką laidotuvių dalyviams pareiškė Vacys Lelys.

Šis įvykis mums rodo, kaip yra gera ir naudinga priklausyti kuriai nors organizacijai. Nelaimės atveju jos nariai supuola ir kuo galėdami padeda.

A. Grinius

A. A. ŠAULYS, NEPR. KARŲ VETERANAS JONAS PETRAITIS

Išlaikęs kelias sunkias operacijas, bet vėliau sunegalavus širdžiai, vasario 22 d. rytą, mirė Hamiltono "DLK Algirdo" š. kp. šaulys LVS "Ramovė" skyr. vicepirm., dramos būrelio "Aukuras" vaidintojas ir visokios lietuviškosios veiklos darbuotojas a.a. J. Petraitis. Tik viena mirtis, bet praretino eiles keliose organizacijose ir išplėšė iš mūsų liet. kolonijos taip brangų ir reikalingą žmogų.

Velionis kilimo buvo nuo Raseinių, gimęs 1898 m. lapkr. 11 d. Tais laikais nesant sąlygų lankyti mokyklą, mokėsi pats ir vėliau išsimokslinimo siekė jau suaugęs, lankydamas suaugusių gimnaziją Kaune. Karinę tarnybą atliko 1918-1920 metais, kai Lietuvos valstybė turėjo apginti savo jauną, dar tik sukurta, nepriklausomybę. Atlikęs karinę tarnybą, gavo policijos valdininko vietą su paskyrimais Raseiniuose, Šiauliuose ir vėliau Vil-

niuje. Tarnaudamas Šiauliuose susipažino su Adolfina Šulmaite, kurią 1933 m. ir vedė. Iš Lietuvos pasitraukė į Vakarų, kaip ir dauguma mūsų, beartėjant antrajam bolševikų antplūdžiui. Po karo gyveno Britų zonoje, iš kurios 1948 m. emigravo į Kanadą ir apsigyveno Hamiltone. Čia visą laiką dirbo Ontario ligoninėje, kur paskutiniaisiais metais jau turėjo išsitamavęs pensiją.

A. a. J. Petraitis buvo gilaus ir praktiško galvojimo žmogus, turintis savas pažiūras visuose dalykuose, kurias nesibijojo pareikšti. Jį visada galėjai išgirsti susirinkimuose, susibūrimuose ir posėdžiuose. Buvo jis didelis tolerantas ir gerbė kitų nuomonę. Žmonės, pasitraukę pensijon, dažnai nebežino, ką daryti, turėdami daug laiko. Velionis gi vieną pilną savo darbolaikį pakeitė kitu pilnu darbolaikiu. Išėjęs iš darbovietės, visą tada savo laiką atidavė lietuviškiems reikalams, būdamas veiklus šaulys, veteranų v-bos vicepirmininkas, dramos būrelio vaidintojas, talkininkas bendruomenės, Tautos Fondo ir visų, kurie tik jo šaukėsi. Pastebėjęs kad laikraščiuose trūksta žinių iš mūsų kolonijos, pradėjo rašinėti į abu Kanados liet. savaitraščius.

Atatinkamas laidotuves jam surošė vietos šauliai ir veteranai. Laidotuvių namuose, po mons. dr. J. Tadarausko sukalbėto rožinio, atsisveikinimo kalbas pasakė KLB apyl. pirm. L. Skripkutė, vet. pirm. K. Mikšys ir šaulių — pirm. P. Kanopa. Kapinėse dar kalbėjo vet. Alf. Patamsis ir dramos būrelio "Aukuras" rež. ir vadovė E. Dauguvietytė-Kudabienė. Vėl iškilo naujas kapas Port Credit liet. kapinėse.

Kazys Mileris

VISUOTINAM LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMUI

VLADAS PUTVINSKIS—PŪTVYS

Brangūs Draugai! — Šaulių Atstovai!

Iš širdies gilumos, visa siela siunčiu Jums pasveikinimą ir linkėjimus, kad suvažiavimo darbai gerai sektųsi.

Aš tikiu, kad mūsų šaulijai ir brolijai lemta graži ateitis mūsų Tėvynėje.

Bet laiminga ateitis yra kaip žadėtoji Žemė: reikalinga daug kuriamojo darbo, valios, jėgos, kad ją pasiektume.

Tačiau tenenusimena mūsų dvasia. Tenepabūgsta didelio ir ilgo darbo. Nes ko verti būtų dideli laimėjimai, jeigu jie pigiai duotųsi kiekvie-

nam silpnajam. Tuokart tvirtųjų darbai nustotų prasmės. O mes turime siekti pasidaryti tvirti ne vien dėl mūsų uždavinių, bet dėl to, kad tvirtumo reikalauja iš mūsų tautos ateitis.

Didis mūsų darbas. Atstovų suvažiavimas to darbo vienas naudingas žingsnis labai svarbus: jis nustato linkmę ir duoda nurodymus, kuriais darbas turi plėstis.

Mūsų tautos pastangomis ir krauju įkurta, skaudžiai apkarpyta valstybė. Ji padažyta šviesiu tašku pasaulio žemėlapyje ir vadinasi LIETUVA.

Aišku, kad tos valstybės visa gera ateitis priklauso ne nuo ko kito, bet vien tik ir vien nuo tos tautos, kuri ją įkūrė. Ji tuokart laimingai kils augštin, jei bus tautinė. Bet mūsų tautos susipratimas dar nėra tiek tikras, tiek galingas, tiek visuotinis, kiek reikalinga jos ir valstybės šviesiai ateičiai pasiekti ir amžiams nesugriaunamai sutvirtinti. Reikalinga daug tautinio, organinio, gilaus idėjinio darbo.

Netuščias pasigyrimas bus, bet tikra teisybė, jei pasakysime, kad Lietuvos Šaulių Sąjunga yra iš tų, kurios arčiausia stovi prie pat tautos širdies.

Pats likimas, pats gyvenimas stumia mūsų broliją būti tautos aukuro tarnais, sargais.

Čia nereikalingi ilgi išvedžiojimai, įrodinėjimai. Kieno plaka lietuviška širdis, tas atjaus, kad tikrai taip yra; kas tokios širdies neturi, tas nemylės mūsų sąjungos ir nieko jam neįrodys.

Jeigu tiesa yra, kad Lietuva gali augti tik eidama tautos keliu, tai dar didesnė tiesa yra, kad eidami tuo keliu mes neturime atsilikti, bet turime stengtis bėgti pirmyn! Turime bėgti pirmi.

Atsiminkime istoriją. Buvo Lietuvos valstybė ir žuvo ir dabar vėl atsirado. Bet mūsų tauta nežuvo nė karto, nes jeigu būtų žuvusi, nebūtų atgijusi per amžius . . . niekada!

Valstybės armija negali gyvuoti be valstybės. Bet kol tauta gyva, turi gyvuoti jos kariuomenė. Be ne čia mūsų kelrodė žvaigždė: mes būkime tautos kariuomenė. Būkime tautos kariuomenė greta valstybės armijos. Būkime su ja plačiausiai tą žodį suprastdami, ne vien tiktai ginkluotos kovos lauke, kur armijos vadovybėje sudarysime vieną vienetą, bet ir visur ten, kur tautos ateities kuriamoji valia ir darbas reikalaus paramos, sargybos, visur, kur tautos dvasia reikalaus pagalbos, visur, kur mūsų tautos teisės reikalaus gynėjų.

Mes patys esame tautos dalelė. Tautos ateitis reikalauja sveikų, dorų, gabių, darbščių, idėjinių tautiečių. Nepagailėkime darbo, kad būtume tokie. Būkime viena didžiulė tautinė mokykla.

Tegu šis suvažiavimas tegu paruošia mum-brolijai veikti statutą ir vadovybę, kurie stumtų visą šaulišką darbą pirmyn.

Neieškokime privilegijų, nes jos neša nelaimę.

Tevedie mus lietuvių tautos žvaigždės idėja pro šalį partinės politinės kovos. Žiūrėkime į tolimą ateitį ir ženkime drausmėje ir vienybėje.

O Augščiausiaji Gyvoji Teisybė telaimina suvažiavimo darbus, tebūna kelrodžiu, teduoda, kad Jūsų darbai būtų vaisingi.

Grauzikai, 1925 m. vasario mėn. 28 d.

— — —
Šie V. Pūtvio žodžiai tartum šiandien mums, praradusiem savo suvereninę valstybę, rašyti. Tartum 1925 m. Vladas Pūtvys būtų žinojęs, jog išeisime, kaip tas amžinasis žydas, lazdele pasiramsčiodamas į amžiną tremtinio kelionę pasaulin. Bet taip pat, tartum Vladas Pūtvys, kaip koks pranašas žino-tų, jog mūsų tauta prarasianti laisvę ir trečdalį tautos — vieną milijoną savo vaikų

Šiomet, šaukiame VII-šaulių atstovų suvažiavimą Detroite, balandžio 14 ir 15 dienomis. Iškilmingos pamaldos vyks 3-jose lietuvių katalikų bažnyčiose. O Šv. Antano parapijos bažnyčioje, kurioje klebonauja kun. K. Simaitis, su vėliavomis ir šauliškais palydomis dalyvaus šauliai. Lietuvių namuose bus šventinama naujai įsigyta Šaulių Sąjungos Tremtyje Centro Valdybos Moterų sekcijos vėliava, kuriai lėšas paskyrė, amžinybėn iškelia-vusi, š. Pranė Praniėnė. Testamento vykdytojais buvo paskirti velionies dukros ir LŠST c.v. pirmininkas V. Tamošiūnas. Ją šventins Lietuvių namuose Šv. Petro bažnyčios klebonas kun. Viktoras Krisčiunevičius. Šaulių moterų vėliava bus pastoviai saugoma ir globojama LŠST c.v. būstinėje.

VI LŠST c.v. buvo išrinkta Detroite 1970 m. balandžio 25-26 dienomis. Tuo metu buvo įvykęs Šaulių Sąjungos atstovų suvažiavimas Detroite. LŠST c.v. pirmininkavo š. Vincas Tamošiūnas. Tikimasi, kad šaulių atstovų suvažiavimas š. Vincą Tamošiūną su visu štabu vėl išrinks trims metams antrajai kadencijai: visa LŠST c.v. būtų Detroite.

VELYKŲ ŠVENČIŲ PROGA SVEIKINAME IR SIUNČIAME GERIAUSIUS
LINKĖJIMUS MIELIEMS KARIO SKAITYTOJAMS

KARIO Redakcija ir Administracija

IŠ GYVENIMO PATYRIMO

J. NARŪNĖ

(Vaikas gimsta ir atsineša su savim charakterį)

Dažnai mes girdime, kad vaikas panašus į savo tėvą ar motiną, ar į savo senelę ir t.t. Paveldėti veido bruožai, plaukų spalva, ūgis ir visa kita, ką mes matome savo akimis, kitaip kalbant yra matomosios paveldėjimo žymės.

Tačiau yra ir paveldėjimas dvasine prasme, kuris nėra matomas, girdimas, nei apčiuopiamas, gal tik jaučiamas ir suprantamas. Pav. vaikas atsineša su savimi paveldėtus palinkimus, gal net visą paveldėtą charakterį. Su blogais palinkimais, kaip pav., nugerti, lėbauti, aistringai kortoti, dykaduoniauti yra labai sunku kariauti ir tuos palinkimus panaikinti.

Atsimenu mūsų garbingą visuomenininkę, aktyvią scenos dalyvę ir jaunimo auklėtoją Stanislavą Venclauskienę Šauliuose. Tame mieste su ja susitikau mano vyrui P. Narutavičiui ten statant elektros jėgainę. Tada buvau labai jaunutė "mar-telė" ir man buvo labai įdomu pasikalbėti su daug patirties turėjusia pedagoge St. Venclauskiene. Ji pastebėjo, kad vaikas atsineša su savimi savo charakterį. Perlaužti dargi labai jauname amžiuje charakteris yra labai sunku, beveik neįmanoma.

Pav., jeigu vaikas yra tinginys, toks palinkimas prie tingėjimo jį lydi per visą gyvenimą. Mažytis būdamas jis nesieks toliau nuriedėjusio žaisliuko. Vėliau, pamokas ruošdamas, jis sėdės prie atdaros knygos, prie to paties puslapio ir pats paskutinis bus paruošęs savo pamokas. Studentu būdamas, visai laisvai gyvendamas, jis vėlinsis į paskaitas ar draugiškus subuvimus, apleidinės organizacijų susirinkimus. Tas pats dėsis ir vėliau, jo tarnyboje, kur pasitaikys įvairių apsileidimų.

S. Venclauskienė turėjo daug patyrimo gyvenime, nes pati savo milžiniškoje dviejų aukštų rezidencijoje augino ir auklėjo (drauge su savo vaikais) paimtus našlaičius bei iš kaimo savo giminaičius. Auklėtoja S.V. mielai dalindavosi savo pačios stebėjimo rezultatais. Ji sakydavo, jog galima

vaikui įskiepyti nuomonę, pažiūras, idėjas — tautines, religines, politines ir t.t. Galima formuoti būsimo žmogaus pasaulėžiūrą, bet charakterį perlaužti sunku. Sangvinikas liks visuomet greitai užsidegantis ir taip pat greit užmirštantis. Flegmatikas — lėtas, negreit supyksta.

Vienas pavyzdys iš gyvenimo. 1919-20 m. Vilniaus lietuvių gimnazistų-čių bendrabutin, kurio vedėja buvo mano motina, atvedė šašuotą mergytę, kurios niekas, neišskiriant nei tarnaitės, nenorėjo priimti. Tada motina pasiėmė ją už rankos ir nusivedė į savo kambarį. Pastatė mažą lovutę prie savo lovos, tepė ligonės žaizdas, gydė, maitino. Mergaitė labai prisirišo prie savo globėjos ir vadino ją "mama". Kai ji visiškai pagijo, ją patalpino į mergaičių kambarį, kur vėliau buvo pastebėta, kad naujoji gyventoja yra labai užsispyrusi. Globėja bandė visai ją paveikti, prašė jos ir geruoju, tačiau nesisekė jos užsispyrimo nugalėti, nors ir buvo mažoji našlaitėlė labai pamilusi ir prisirišusi prie savo globėjos. Švelniausiais žodžiais ji išvadindavo motiną, su ašaromis kartodama: "mamyte, aš noriu tau būti gera, bet negaliu! Aš negaliu atsiprašyti . . . geriau aš numirsiu tokia negera mergaitė!" Tekdavo ją palikti ramybėje, nes ašaros vedė prie isterijos.

Svarbu, ypatingai mūsų jaunoms motinoms turėti daugiau žinių ir gyvų pavyzdžių iš kasdieninio gyvenimo ar iš praeities.

Pasitaiko įvairių charakterių, vieni — sugyvenami, malonūs, mieli, kiti — nesugyvenami, pikti. Kovoti su charakterio blogybėmis, žinoma, reikia, tačiau auklėtojas turi išanksto žinoti, kad baismės šiuo atveju nieko nepadės . . . Tiktai tada, kai pats norės jų atsikratyti, tada tiktai galės pasiekti gerų rezultatų.

Pavyzdžiui rūkoriui, kuris metų metais rūkė, sunku nustoti rūkyti, kad ir kaip būtų savo artimųjų prašomas. Bet jei jis pats pasiryž, tada nugalės savo silpnybę ir nustos rūkęs. Tas pats su gerimu ir kitomis charakterio ydomis.

SAJUNGOS SUVAŽIAVIMO MIELOSIOMS SESĖMS

Apgailiestajai negalėdama būti jūsų tarpe. Ir toliausi atstamai seseriškos šilimos neužslopina. Su geriausiais jausmais ir širdimi artėju į Jus šiandien, mielos mano Sesės!

Linkiu darnioje, seseriškoje nuotaike išnagrinėti, išspręsti visus jums rūpimus klausimus. Jūsų pasisakymai, pageidavimai naujai moterų vadovei bus lyg darbo gairės.

Pasitraukdama iš pareigų nuoširdžiai seseriškai dėkoju mielosioms vadovėms ir visoms sesėms už tikrai rūpestingą darbą ir pasiaukojimą šauliškam-lietuviškam darbui.

Ateities darbo kelias tenukrypsta savystovesniu veiklos pasireiškimu moterų sekcijose. Tepadeda Jums Aukščiausiasis visuose darbuose.

Visada su Jumis, Kunigunda Kodatienė, Moterų šaulių vadovė

SAJUNGOS SUVAŽIAVIMO SESĖMS, BROLIAMS

Nuo saulėtos Floridos Atlanto pakraščio skrendu į Jus, mielos sesės, broliai.

Sveikinu visus aktyviuosius mūsų S-gos narius suvažiavusius savo svarbių organizacinių reikalų aptarti, naują S-gos vadovybę išsirinkti.

Galime džiaugtis, kad visur, kur tik veikia šaulių vienetai, daugiau ar mažiau turime ir sesių.

Šaulės moterys svarbi mūsų S-gos dalis, neatidaloma, neatskiriama, o kartu su broliais šalimai tuo pačiu keliu žengianti ir savo nepaprastu darbštumu ir moterišku švelnumu S-gos veiklą stiprinanti ir daug šilimos šauliškono veiklon įnešanti. Šaulės moterys ranka rankon eidamos drauge su broliais, prisideda prie visų šauliškų darbų, o skaičiumi didesnės ir intelektualiai pajėgesnės sekcijos dar labai gražiai išvysto ir atskira moterų šaulių veiklą socialinėje, tautinėje bei kultūrinėje srityje.

Šaulės savų papročių puoselėtojos, vykdo dar iš Lietuvos atsivežtas šauliškąs tradicijas: lanko ir moraliai stiprina ligonius, senelius; puošia šaulių ir karių kapus. Čikagos, Detroito, Montrealio sesės jau eilė metų siunčia Suvalkų Trikampin rūbų siuntinius. Jas jau pasekė ir kitų vietovių sesės. Šaulės platina savą spaudą, propaguoja tautodaile, ruošia parodė-

VĒLIAVOS PAGERBIMAS

O garbingoji, Šaulių Močiutės, Sibiro Kankinės Emilijos Pūtviėnės vėliava!

Esi simbolis visų nesuskaičiuojamų aukų, didžiųjų kančių dėl Lietuvos laisvės.

Iškilmingai plėvesuok, nors ir ne savame krašte, visų kitų vėliavų tarpe.

Būk sesė jų, trokštančių laisvai plėvesuoti Gėdmino kalne.

Mūs' šaulės dirbs, budės, kovos

Ir niekad ryžto nenustos . . .

Kol vėl su vėliava drauge —

Žygiuosime savam krašte.

K. Kodatienė, Moterų šaulių vadovė

les, įvairius parengimus, naudingas paskaitas ir t.t. Kaikuriuose vietose ir šaudyme neatsilieka. Šaulės atlieka didelį darbą visuose šauliškuose parengimuose prisiimdamos šeiminių pareigas, suruošdamos kartais net labai dideliui skaičiui vaisės. Clevelando sesės pradėjo eiti talkon net kitoms organizacijoms ir tuomi uždirbti kuopai pinigų. Clevelando jauną sekciją su jos energinga vadove Ona Mikulskiene laikau tikrojo šauliško darbo pavyzdžiu, nes jos per trumpą laiką pajėgė nepaprastai gražiai naudingais šauliškais, kultūriniais darbais užsirekomenduoti. Jų darbų aprašymas buvo duotas "Šaulėje Tremtyje".

Mūsų skyrelis "Šaulė Tremtyje" labai gražiai vedamas gabiosios redaktorės Stefanijos Kaunelienės. Visos moterų sekcijos turėtų turėti korespondentes, kad skyriuje tartum veidrodyje visa moterų šaulių veikla atsispindėtų. Ypač to pasigendama iš mažesnių vietovių.

Pasitraukdama iš moterų šaulių vadovės pareigų dėkoju "Šaulės Tremtyje" redaktorei, sekcijų vadovėms ir visoms sesėms už gražų ir nuoširdų šaulišką darbą.

Dėkoju S-gos pirmininkui Vincui Tamošiūnui, visai Centro Valdybai ir visiems broliams už visokeriopą pagalbą ir brolišką bendradarbiavimą su sesėmis, prašau ir toliau sesių ateities darbus remti.

Visas turimas pajėgas aukokime Nepriklausomai Lietuvai ir gražiamė seseriškame, broliškame šauliškono

šeimos sugyvenime ženkime į šviesenį mūsų tautos rytojų.

Visada Jūsų Kunigunda Kodatienė, Moterų šaulių vadovė.

DARBŠČIOSIOS SESĖS ČIKAGOJE

"Vytauto Didžiojo" kuopos sesių veikla palyginti mažai tepaminama spaudoje. Gal dėl to, kad visą savo laiką jos skiria intensyviai darbui. O jų yra nemaža, net virš 150. Jų tarpe 23 uniformuotos.

Ypatingu darbštumu ir sumaniu vadovavimu pasižymi kuopos šaulių moterų vadovė sesė Stasė Cecevičienė. Ji nesigaili nei laiko, nei sveikatos, nei darbo, nei savo nuosavų lėšų. Ji superka medžiagą ir pasiūva vėliavas mirusiems šauliams ir šaulėms uždėti ant karsto. Ji parūpina gėles stalams papuošti, kai po parengimų yra vaisės. Sesė Stasė rūpinasi ir pačių vaišių surengimu, viską meniškai, lietuviškai išpuošdama, nepamiršdama ir mažų vėliavėlių ant stalų.

Tačiau, viena vadovė nepajėgtų viską atlikti, jei ne jos darbščios kaip bitelės sesės, kurios visur, kur tik tik buvo reikalinga darbšti nepailstanti moteriška ranka, beveik visos skuba jai į talką. Kuri negali prisidėti darbu, prisideda auka. O to darbo begalės . . .

Turime nemažai atsisveikinančių su šiuo pasauliu, nes juk ir kuopos narių skaičius virš 350. Laidotuvių koplyčioje sesės uniformuotos pirmos atsiranda ir drauge su broliais eina prie mirusiojo garbės sarbybą. O

kur kapinėse mirusiųjų lankymas ir jų kapų puošimas? Kur nuolatinis ligoninėse ir namuose sergančių brolių ir sesių lankymas?

Jei Čikagoje rengiamos kokios svarbios demonstracijos ar eisenos, šauliški parengimai, iškilmės — niekur be sesių neapsieinama. Kitąsyk pagalvoju, ką mūsų broliai be sesių bedarytų? Mūsų sesės kuklios, tad kartais atrodo, kad jos nepakankamai ir įvertinamos. O tuo tarpu jų veikla nesiriboja vien Čikaga. Štai, sesės vadovės rūpesčiu lig šiol jau virš 100 siuntinių pasiūsta į Suvalkų Trikampį. Šiemet išsiūsta jau 5 siuntiniai, mūsų tautiečiams sušelpti.

Dirba sesės čia ne sau, bet kuopai. Su sesių pagalba surengti parengimai duoda gražaus pelno, praturtina kuopos iždą, iš kurio po to gausiai aukojama kultūriniam darbams. Intensyviai dirbdamos sesės, nors fiziniai ir pavargsta, tačiau randa dvasinį pasitenkinimą. Iškilus naujam reikalui jos vėl kimba į darbą, nes žino kad dirbdamos kuopai, jos dirba per ją lietuvybės išlaikymui ir Sąjungos tikslui — Nepriklausomai Lietuvai.

Visos sesės darbščios, tačiau viena yra išskirtina — daktaro Skrinsko mamytė, sesė Petronelė Skrinskienė, 86 metų amžiaus. Reikalui esant, jos nereikia daug prašyti — ji pati ateina į virtuvę ir nuo ryto iki vakaro dirba visus darbus. Visada linksma, greita, ryžtinga. Ją visur ir visada pamatysi: parengimuose, eisenose, ar demonstracijose, nežiūrint kaip būtų šalta, ar karšta. Ir dažnai, labai dažnai ji pati pasisiūlo į darbą.

Savo darbščiomis sesėmis, bei jų sumania vadove, "Vytauto Didžiojo" kuopa turi pagrindo džiaugtis ir didžiuotis.

Ačiū Sesės! Audronė V

SESĖS MIKULSKIENĖS KANKLININKAI SUŽAVĖJO DETROITĄ

Balandžio 1 dieną Crestwood gimnazijos salėje Čiurlionio ansamblis brolio Alfonso Mikulskio vadovaujamas išpildė visai naują programą. Publika kiekvieną dainą palydėjo karštom katutėm.

Jauni šokėjai šoko iš širdies, todėl svečiai juos gražiai įvertino, bet jauni kanklininkai, ypač solistė Danutė Bankaitytė pavergė visų širdis. Tai nuopelnas jų vadovės Sesės Onos Mikulskienės. Ačiū jai! Jaunos "Stasio Butkaus" kuopos šaulės: Rozita Bilūnaitė ir Regina Juškaitė sesei Mikulskienei; teikė raudonų rožių puokštę, o broliui Mikulskiui prisegė rošės žiedą nuo "St. Butkaus" kuopos.

Maišantis publikoje kelis kart girdėjau — laimingas Clevelandas, nes turi Mikulskius ir tiek daug talentų.

SESĖ EMILIJA KUTKIENĖ - "STASIO BUTKAUS" KUOPOS NAUJOJI MOTERŲ VADOVĖ

Metiniame "Stasio Butkaus" kuopos susirinkime išrinkta moterų sekcijos vadovė, seno šaulio Povilo, prieš porą metų šauliškos veiklos penkiasdešimtmetį atšventusio ir Kazimiero Valentinų dukra, gimė ir užaugo Žemaitijoje. Gimnaziją baigė Raseiniuose. Gimnazijoje priklausė

Naujoji "Stasio Butkaus" kuopos moterų vadovė š. Emilija Valantinalė - Kutkienė. Nuotrauka K. Sragausko.

šaulių vienetui, bei įvairiems būreliams. Baigusi gimnaziją neilgai galėjo pasirinkti benamio dalią ir pasitraukti į Vakarus. Pasibaigus karui stovykloje sukūrė šeimą su inž. Vytautu Kutkum. Vokietijoje gimė ir abu sūnūs. Amerikoje, pradžioje, apsigyveno Filadelfijoje, o 1950 metais persikėlė į Detroitą. Čia gimė dvi dukros. Visus vaikus išaugino lietuviais. Paauginusi šeimą aktyviau įsijungė į organizacinį, bei visuomeninį gyvenimą. Priklauso ateitininkams sendraugiams, "D.L.K. Birutės d-jai", Detroito Kultūros Klubui ir vadovauja Šv. Antano parapijos kavinei.

Sesei Emilijai energijos netrūksta. Jau numatė atlikti keletą darbų su moterų sekcija. Žada vėl pradėti siųsti siuntinius į Suvalkų Trikampį.

Seno šaulio dukra žengdama savo tėvo pėdomis su visa energija imsis darbo, o visos sesės jai nuoširdžiai talkininkaus.

Gražiausios sėkmės dirbti Nepriklausomai Lietuvai.

Sesės prie VI. Pūtvio pavelkslo. Iš k.: S. Petrauskienė, J. Pileckienė, K. Millašauskaitė, M. Janušienė, sesių vadovė St. Cecevičienė, A. Gustuf, A. Latonienė, V. Petronienė ir M. Dapkienė.

Nuotrauka Ginučio

— Amerikiečiai formuoja karinę jėgą tarp Kaspijos jūros ir Persų įlankos — Irane, kaip atsparos postą prieš rusų jėgas Indijos vandenyne, Sirijoje ir Irake. 1973 m. pradžioje, Irakas užsakė pas amerikiečius įvairių ginklų už \$2.5 bilijono. Bėgyje trijų metų amerikiečiai pristatys Iranui 8 eskadriles F4 naikintuvų (apie 150 lėktuvų). Šiuo metu Iranas turi 36 naikintuvus F4; apie 600 pagerintų M 47 tankų su Diezelio varikliais, priedui gaus iš britų 800 Chiefaint tankų; apie 400 helikopterų, 140 naujo tipo F5E ir 16 ankstyvesnio tipo F5B naikintuvų (šiuo metu Iranas turi apie 100 ankstyvesnio tipo F5 naikintuvų kuriuos numato pakeisti naujais F4 — Phantom); apie 15 žvalgybos lėktuvų P-3, kurie pritaikyti sekti povandeninius laivus; priedui — sunkių transporto lėktuvų ir du atnaujintus laivus — naikintojus.

Ginklų naudojimo, priežiūros ir taisyso apmokymui, amerikiečiai siųs Iranan specialistus civilius.

Ryšium su minėtų ginklų užpirkimu, Irano ambasadorius Amir Aslan Afshar pareiškė korespondentui "... politinis pastovumas pakelia (pagerina) ekonominį pastovumą, ir kad būti politiniai pastoviam, reikia būti pajėgiam apsiginti."

— Amerikos diplomatams vis dažniau lankantis Pekine, rusų — kiniečių pasienyje atsiranda vi daugiau modernišku ankstyvo įspėjimo raketų sekimu įrengimų kiniečių pusėje, su tolimo našumo raketomis laikomomis uolose iškaltuose laidymo šulinuose. Visa tai nukreipta link rusų teritorijos ir jų okupuotų kraštų. Savo laiku Kruščevas kiniečius pavadino bekelniais skurdžiais; šiuo metu Kremliaus valdovams tie skurdžiai pasidarė rimta pabaisa. Kiniečiai neatsiklaus Kremliaus telefonu, ar pasirodę raketos reiškia karo pa-

skelbimą (kaip kad amerikiečiai nusistatę daryti) — ankstyvo įspėjimo radarui parodžius bet kokį įtartina pasireiškimą iš rusų pusės, visos kiniečių raketos, vienu metu, pakils ta pačia kryptimi.

— Amerikiečių "Pioneer" 10, kuris skrenda link Jupiterio, praėjo pavojingą asteroidų lauką ir tikimasi, kad š. m. gruodžio mėn. praskridęs pro Jupiterį, išeis iš saulės sistemos.

— Amerikiečiai numato perstatyti naikintojus F-14, F-15 ir F-111, kurie iki šiol neturėjo geresnio pakaitalo, pritaikant kovai prieš rusų naujai gaminamus strateginius bombonešius, kurie gali be kuro papildymo skristi 4300 mylių atstumą 2700 km/val. greičiu. Taip pat numato statyti "kišeninius" lėktuvnešius po 15,000 tonų, kuriems bus pritaikyti AV-8a vertikalaus kilimo ir leidimosi kovos lėktuvai, 1.6 Mach greičio (apie 1800 km/val.).

— Rusų SA-7 pėstininkų priešlėktuvinė raketa, veikianti panašiai kaip amerikiečių "Redeye" buvo sėkmingai vietkongiečių naudota prieš amerikiečių lėktuvus ir helikopterius Vietname. SA-7 turi pusę svoro didelio galingumo užtaisą, veikimo tolis — virš mylios.

— Amerikiečiai bando raketą "Roland" II kuri būtų laidoma nuo žemės, prieš žemai skrendančius lėktuvus. Panašias raketas turi britai — "Rapier", prancūzai — "Crotale".

— Šveicarai 30 tonų tanką Pz-61, pakeitė naujo tipo tanku PZ-68, kuris turi didesnį matomumo plotą, ginklų stabilizatorius, 155 mm pabūklą, 30 km. tolinašos, pagerintą variklį ir transmisiją; vikšrai turi gumos sektorius.

— Amerikiečiai gamina prieštan- kines raketas valdomas Laser spinduliu ir laidoma iš helikopterų; taip pat radaru valdomas ir lekiančias link infra raudonų spindulių versmės — dujų išmetimų vamzdžių, kurie gali būti tankų ar lėktuvų. Panašaus tipo raketos bus pritaikytos ir karo laivyne.

— Indai susirūpinę, kad neturi branduolinės energijos ginklų tiek kiek kiniečiai, kurie gali pasiegti su indais, kaip 1945 m. amerikiečiai su japonais. Šiuo metu kiniečių niekas negali sudraust tai padaryti, išskyrus pačius kiniečius, kurie gali nesutikti su tokiomis priemonėmis, pareiškiant proletariato politinį protestą prieš valdančiuosius. Kiniečiai ir be branduolinės energijos ginklų yra pakankamai stiprus priešas indams, todėl kariniuose sluoksniuose plačiai planuojama artimos ateities ginklavimo pagerinimai. Manoma, kad branduolinės energijos ginklai sutvirtintų indų diplomatinis veiksmus ir apsaugotų nuo grasinimų. Gyventojų kiekis ir krašto ištekliai tai padaryti leidžia, tik yra priešingų balsų iš indų turtingesniųjų sluoksnių.

— Š. m. sausio mėn. kiniečių grupė vadovaujama Užsienių Prekybos ministerio Pai Hsiang-kuo lankėsi anglų Hawker Siddeley lėktuvų fabrike Anglijoje, kur stebėjo sprausminio naikintuvo "Harrier" demonstravimus. Numatoma, kad anglai parduos kiniečiams 200 "Harrier" naikintuvų, už \$375 milijonus.

— Šiuo metu karinėje spaudoje nenuilstamai rašoma apie kiniečių intensyvų ginklavimąsi, ypatingai strateginiais ginklais. Tarptautinis institutas strateginėms studijoms Anglijoje, turi poskyrį stebėti tolimų Rytų įvykius ir juos nagrinėti. Pažymėtina, kad šis poskyris yra tamprame ryšyje su amerikiečių žvalgyba. Nustatyta, kad kalnyuose yra įrengti raketų laidymo šuliniai su raketomis — toli-našos nuo 1000 iki 3500 mylių. Numatoma, kad 1975 m. kiniečiai turės raketas 6000 mylių tolinašos. Ta pačia proga plačiai rašoma apie rusų daugiagalves SS-11 raketas kurios pakeitė senąsias SS-9. 1972 m. spalį mėn. rusai bandė SS-11 raketą, kuri, pasiekusi 4700 mylių nuotolį, nukrito Ramiajame vandenyne.

— "Cosmos" programoje, rusai yra iki šiol išleidę 200 žemės satelitų.

A.A. LEITENANTĄ VLADĄ TAMOŠIŪNĄ PRISIMENANT

Išgyvenę žiauriausius Lietuvos istorijoje 1940-45 metus, jau toli nukeliavom senatvės link. Tų laikų jaunuoliai jau tapo seneliais ir močiutėmis. Daug artimų ir brangių žmonių paliko šį pasaulį. Daug įvykių primiršome ir žmonių nebeatšimename. Tačiau, kiekvieno žmogaus, gyvenime pasitaiko įvykių ir žmonių, kurie lieka atmintyje gyvi visą gyvenimą. Vienas iš tokių žmonių mano gyvenime buvo leitenantas Vladas Tamošiūnas. Mudu su Vladu susitikome 1944 m. liepos mėnesį Žemaitijoje, Klaipėdos krašto pasienyje. Tai buvo laikas, kada Vilniaus krašto pabėgėliai pasiekė Vokietijos pasienį. Didžioji dalis tų ir kitų sričių pabėgėlių, įvairiais keliais ir įvairiais būdais, pasitraukė į Vokietiją. Vieni iš jų tuoj buvo vokiečių sulaukyti ir priversti dirbti rytų Vokietijos gynybos įtvirtinimų darbus. Kiti gi laimingai pasiekė Austriją ir kitas tolimas Vokietijos vietas.

Mūsų nedidelė pabėgėlių grupelė prisiglaudė pas geraširdžius Žemaičių ūkininkus ir pasiryžom laikytis toje vietoje tol, kol bolševikai priartės prie sienos, arba iš rytų pusės grasins atkirsti Rytprūsius. Klausydami vokiečių, anglų ir bolševikų radijo pranešimus, susidarėme gana aiškų vaizdą ne tik apie frontus, bet ir apie galimą karo pabaigą ir tos pabaigos pasekmes. Tas žinias pranešdavome ir savo geradariams ūkininkams. Taip atėjo spalio mėn. 9 diena. Ta pati diena, kai lenkai 1920 metais atėmė iš mūsų Vilnių. Tos dienos ankstų rytą, jau bolševikų artilerijai apšaudant Lauksargius, peržengė sieną ir pasiekė Nemuną. Klaipėdos krašto gyventojai jau buvo išskeldinti. Ties Ragaine perėjo Nemuną pontoniniu tiltu. Tas buvo labai skaudus momentas. Tai buvo paskutinis kartas kada Vladas matė senąjį Nemuną ir brangiąją tėvynę Lietuvą. Tą dieną likimas mus surišo su Tamošiūnais tais pačiais pavojais, rūpesčiais ir vargais.

Perėję Nemuną ir patekę į nesventingus Rytprūsius, vengėme didesnių kelių, stambesnių vietovių ir nesijungėme prie pabėgėlių didelių vorių. Tik kartą Tepliuvos miestelyje nacių sulaukyti ir iš ten ištrūkę, po mėnesio laiko pasiekėme Šveicarijos pasienį. Ten kartu su Tamošiūnais dirbome fabrike, gyvenome

tame pat name ir sveiki sulaukėme karo pabaigos.

Atsimenu iš to skurdaus mūsų gyvenimo pora ryškesnių momentų. Pirmą Kalėdų dieną susėdom prie vienuolių vedamos valgyklos stalų. Prie eglutės dvi mažytės austrų mergytės pradėjo giedoti: "Tyli naktis, švenaa naktis..." Mes negalėjome sulaukyti ašarų. Tai buvo pirmos Kalėdos, kada mus skyrė nuo tėvynės raudonasis frontas. Už to fronto liko tiek daug artimųjų. Visada santūrus Vladas pro ašaras prabilo: "Gal šiandien Lietuvoje sena motina atsiklausė prieš enkavedistus prašo pasigailėti žudomų vaikų!"... Išaušo pavasaris ir gegužės 7 dienos vakarą prancūzai skelbė karo pabaigą, šaudydami virš Bodeno ežero visomis turėtomis priešlėktuvinėmis patrankomis ir kitais pabūklais. Jie džiaugėsi švėsdami karo pabaigą vokiečių žemėje. Iš mūsų akių riedėjo ašaros, kad karas pasibaigė palikęs mūsų tėvynę toli už rusų linijų. Visos viltys, kad jie bus išvyti iš mūsų žemės, nyko su kiekvienu prancūzų šūviu.

Tą pačią vasarą Vladas su žmona išvyko į kitą vietą ir mes vėl susitikome su jais Čikagoje, už dešimt metų.

Vladas buvo gimęs J.A.V. 1912 m. ir dar būdamas mažas buvo parvežtas į Lietuvą. Baigęs gimnaziją, jis įstojo į Lietuvos Karo mokyklą ir 1936 m. baigė kadro karininku aštuonioliktą laidą. Iki Lietuvos kariuomenės likvidavimo tarnavo 7 pėstininkų Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio pulke. Karo metu kurį laiką tarnavo II Savisaugos batalione. Vėliau studijavo Vilniaus universitete. Gyvendamas Vilniuje vedė Eleną Kymantaitę. Jų gražios vestuvės, dalyvaujant dideliam būriui tautiškais drabužiais apsirengusių jaunuolių, buvo Vilniaus gyventojų dienos kalbų tema.

Atvykęs iš Kanados į Čikagą, Vladas, kaip jis pats išsireiškė, nutarė išeiti iš "po Boso". Kitaip tariant, nutarė įsigyti savą įmonę ir verstis prekyba. Vladas buvo darbštus, doras, geros širdies ir tvirto nusistatymo žmogus. Jis ilgai svarstydavo jam rūpimą klausimą ir, nusprendęs ką nors pasiekti, dėjo visas pastangas.

Įsigijęs savo biznį, Vladas daug dirbo. Dėjo daug pastangų biznį pagerinti. Jo darbo valandos buvo neribotos. Gimus vaikučiams, žmona nedaug begalėjo jam padėti. Norėdamas geriau atsistoti ant kojų, pir-

mąją biznio vietą pardavė ir nusi-pirko kitą, geresnęje vietoje. Tačiau, po kelių metų taja kryptimi pradėjo artėti juodosios rasės žmonės. Vlado darbas ir visa aplinka pradėjo darytis nebesaugi. Parduoti biznį nebebuvo lengva. Baltieji žmonės traukėsi, o juodieji nebuvo pajėgūs pirkti ir norėjo viską pusvelčiui gauti. Vladas išgyveno daug sunkių valandų. Jo sveikata pradėjo negaluoti.

1968 m. rudenį tragiškai žuvo jo pirmagimė dukrelė Rita. Žiauri dukrelės mirtis nepaprastai sukrėtė Vladą ir jo negaluojančiai širdžiai, padarė skaudžią žaizdą.

Pagaliau, su dideliais nuostoliais, Vladas likvidavo savo įmonę. Gavęs nesunkų darbą, tikėjosi palengva atsigausti. Tačiau apvaizda turėjo savo planus ir pasiėmė Vladą pas save. Vladas mirė 1971 m. balandžio mėn. pabaigoje, palikdamas mažytį sūnelį Liną ir jam visą savo gražiausio amžiaus dalį pašventusių, žmoną Eleną.

A. a. Vladas buvo palaidotas Čikagos Švento Kazimiero Lietuvių kapinėse šalia tragiškai žuvusios dukrelės Ritos. Gedulo pamaldose dalyvavo ir į kapus palydėjo Vlado artimieji giminės, būrelis buv. karininkų ir jo kaimynai ir bendradarbiai. Laidojimo apeigas atliko kun. Feliksas Gureckas.

A.Š.

MIELI RAMOVĖNAI,

LVS Ramovė Los Angeles skyrius (1972 m. valdyba) apsiėmė išleisti mano (Andriaus Norimo literatūrinio pseudonimu) partizaninį romaną "Miršta tik žmonės". Tai didelis, daug laiko, pastangų ir lėšų reikalaujantis užsimojimas. Būti leidėju — vadinas, turėti lėšų, o mūsų skyriaus kasa visiškai neturtinga.

Visa tai turint galvoje, prieinama išvadas, kad mes patys privalome sukelti lėšas, visai nieko bendro neturinčias su Ramovės lėšomis. Tam tikslui jau sudaryta penkių asmenų komisija Knygai Leisti Komisija, į kurią įeina trys mūsų skyriaus nariai: Vladas Gilys, Antanas Mažeika ir Stasys Paltus; šaulių bei žurnalistų atstovas Kazys Karuža ir visuomenės-literatų atstovas Jurgis Gliauda. Sykiu su autorium veikdama, komisija stengsis sukelti lėšas ne vien panašiais raginimais, kaip šis, bet įvairiais įmanomais kitais būdais. Iš savo pusės aš, kaip autorius, ne tik

atsisakau betkokio honoraro, bet ir gautajį iš knygos pardavimo pelną numatau (raštišku susitarimu su LVS Ramovės Skyriumi ir Knygai Leisti Komisija) perleisti mūsų skyriui, kad ateityje iš tų lėšų galėtume paremti vėl kitus mūsų kultūrinius užsimojimus.

Pats romanas yra išplėstas iš "Dirvos" 1969 m. premiją laimėjusios novelės "Alytis" ir apima 1918-20 m. laikotarpį, Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo iškarpa ir partizanų veiklą abejose okupacijose. Pasinaudojau ir "Partizanai už geležinės uždangos" knygos medžiaga ir pamarginau Dzūkijos padavimais bei porin-gėmis.

Knyga bus tarp 250-300 psl. dydžio ir jos atspausdinimas bei reklama gali siekti ligi trijų tūkstančių dolerių sumos. Tuo tarpu dar nenusistatyta kuri spaustuvė galėtų darbą atlikti, bet visi stengsimės surasti pačią parankiausia ir pigiausia. Knygos kaina numatoma \$5.00.

Kviečiu prisidėti prie šio mūsų skyriaus užsimojimo, iš anksto užsiprenumeruojant knygą. Sumokėję prenumeratą asmenys gaus knygą pirmieji. Norėčiau, kad kiekvienas ramovėnas taptų šios knygos talkininku — prenumeratorium, o jeigu kas sutiktų paremti knygos leidimą didesne suma — bus įrašytas knygos pabaigoje į mecenatų rėmėjų sąrašą.

Prenumeratas ir aukas siųskit mano vardu ir adresu: 4422 Oakwood Ave., Los Angeles, California 90004, naudodami mano tikrąją pavardę — Andrius R. Mironas. Visas lėšas perduosiu Knygai Leisti Komisijai, kuri tvarkys pinigus.

Iš anksto dėkingas —

Andrius R. Mironas
Autorius ir Skyriaus
pirmininkas

AUKOJO KARIUI:

\$26.00

LŠST VI. Putvio Š. Kp. Toronto, Can.
Petkevičius Alk., N. Washington, PA

\$24.00

Vitkus Myk., Detroit, Mich.

\$10.00

LŠST St. Butkaus Š. Kp. Detroit, M.
Petrušaitis P., Racine, Wisc.

\$9.00

Dambrauskas, M., Phoenix, Arizona

\$8.00

Tallat-Kelpša F., Evergreen Park, Ill.
\$7.00

Mikoliūnas A., Cleveland, Ohio
Morkūnas, K., Cleveland, Ohio
Naudužas Kl., Sutton West, Can.
Pragulbickas Jz., Elizabeth, N.J.
Šadeika, C., Farmington, Mich.
Ugianskis Jz., Grand Rapids, Mich.

Venclauskas, K., Los Angeles, Calif.

\$5.00

Bagdavičius, V.J., Hot Springs, Ark.
Chiras, V.V., Hemet, Calif.
Gustaitis Alg., Los Angeles, Calif.
Pečenkis P., Elizabeth, N. J.
Šarūnas Ona, Hamilton, Can.
Truškūnas, Jz., Chicago, Ill.
Vyšniauskas, Olga, Chicago, Ill.

\$4.00

Bulota A., Los Angeles, Calif.
Kličius Pr., Montreal, Can.
Sakalas P., Hamilton, Can.
Smelstorius, M., Euclid, Ohio
Švedas J., Elizabeth, N.J.

\$3.00

Budžinauskas, Antanina, W'bury, Ct.
Kinčius Jz., Melvindale, Mich.

\$2.00

Abraitis, J., Chicago, Ill.
Augaitis, Jz., Detroit, Mich.
Ausevičius, V., Chicago, Ill.
Bajerčius Br., Boston, Mass.
Baltušis, L., Chicago, Ill
Buškevičius P., Hartford, Ct.
Dalinkevičius Marija, Phila. Pa.
Dambrauskas P., Chicago, Ill.
Druseikis P., Rochester, N.Y.
Dudėnas, K., Menomene Falls, Wis.
Gabrys P., Montreal, Can.
Galeckas M., Chicago, Ill.
Galažius A., Paterson, NJ
Gepneris J., Chicago, Ill.
Gritėnas, J., Melrose Park, Ill.
Ignas Monika, Cleveland, Ohio
Juška K., Detroit, Mich.
Kacilauskas Jz., Lemont, Ill.
Karaša M., Baltimore, Md

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS MONETOS

Kas domisi lietuviška numizmatika:

nepriklausomosios Lietuvos popieriniais pinigais — banknotais ir taip pat sidabriniais, bei variniais monetų rinkiniais — monetomis, partarina kreiptis į Vladą Mingelą.

Dar yra galima įsigyti pilną, sidabrinų ir varinių nepriklausomosios Lietuvos pinigų — monetų rinkinį: iš viso 14 monetų.

Kreiptis šiuo adresu:

Vladas Mingėla, 33546 Clifton Drive, Sterling Hts. Mi. 48077, U.S.A.

Kiaunė Vl., Easton, PA
Lambertas K., Pottstown, PA
Lendraitis, L., Boston, Mass.
Malinauskas St., Hamtramck, Mich.
Markelis S., Baltimore, MD
Matekūnas P., Richmond Hill, NY
Mazoliauskas Vyt., Lake Worth, Fl.
Medušauskas St., Chicago, Ill.
Michels Br. H., New York, N.Y.
Mykolaitis K., Detroit, Mich.
Murinas Jz., Detroit, Mich.
Nemanius Alk., Chicago, Ill.
Pažemėnas K., Burlingame, Calif.
Puskunigis K., Chicago, Ill.
Pušneraitis Ema, Chicago, Ill.
Ramoška, J., Chicago, Ill.
Rauba J., Grand Rapids, Mich.
Remeikis J., Sudbury, Can.
Rukša A., Augsburg, Germ.
Simanauskas P., Hartford, Ct.
Šapetka K., Waterbury, Ct.
Šimkus, M., Baltimore, Md
Šlekys El., Toronto, Can.
Tallat-Kelpša St., Balt., Md
Tyla P., Foxboro, Mass.
Trečiokas K., Union, N.J.
Tumas, Ad., Norwood, Mass.
Vadišius K., Manchester, CT.
Vaičekus J., Keamy, NJ.
Valys J., Gulfport, Fl.
Vedeckas L., Worcester, Mass.
Venckus, J., Los Angeles, Calif.
Vilkutaitis Vyt., Woodhaven, N. Y.
Vinclovas M., Cleveland, Ohio
Vizbaras J., Boston, Mass.

\$1.00

Dudelis, J., Toronto, Can.

"Karys" nuoširdžiai dėkoja
aukotojams!

NAUJAS LEIDINYS

Z. Raulinaitis, **APUOLĖS UŽPUOLIMAS** šimto puslapių knygutė su iliustracijomis, apima aisčių kilčių istorijos audringą laikotarpį — IX amžių.

Vikingų puldinėjimų audiniai Baltijos kraštuose prasidėjusi VIII a. pabaigoje, įsisiūbavo ir užliejo Kuršą, Žiemgalą ir dalinai Prūsus. Apuolės apgulimas, vienas iš didžiausių vikingų žygių Pabaltijy, išryškino stiprią Kuršo valstybę.

Atspausa iš 1968 - 71 m. KARIO su papildymais. Kaina \$3.00

**KARIO PRENUMERATORIAMS
IR PLATINTOJAMS**

Kylančios kainos, deja, neaplenkė ir KARIO spausdinimo. Už spaudos darbą spaustuvė, pradėdant birželio mėn., pakėlė kainas 10%.

Sekantis 10% pakėlimas yra numatomas nuo 1974 m. sausio mėn.

Esame priversti ir mes, nors ir labai apgailestaudami, kelti prenumeratos kainą. Nuo š. m. birželio 1 d. prenumeratos mokestis bus 9 dol. metams, atskiro KARIO nr. kaina — 1 dol.

Tikimės, kad KARIO skaitytojai, suprasdami mūsų žurnalo svarbią misiją, nepabūgs tik vienu doleriu brangesnio metinio mokesčio ir remis mūsų darbą ir toliau.

Suprasdami, tačiau, ir mūsų skaitytojų biudžetinius sunkumus, darome išimtį tiems prenumeratoriams, kurie sumokės prenumeratą iki birželio 1 d.: jiems prenumerata už 1973 metus — tik 8 dol.

KARIO Administracija

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.